

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

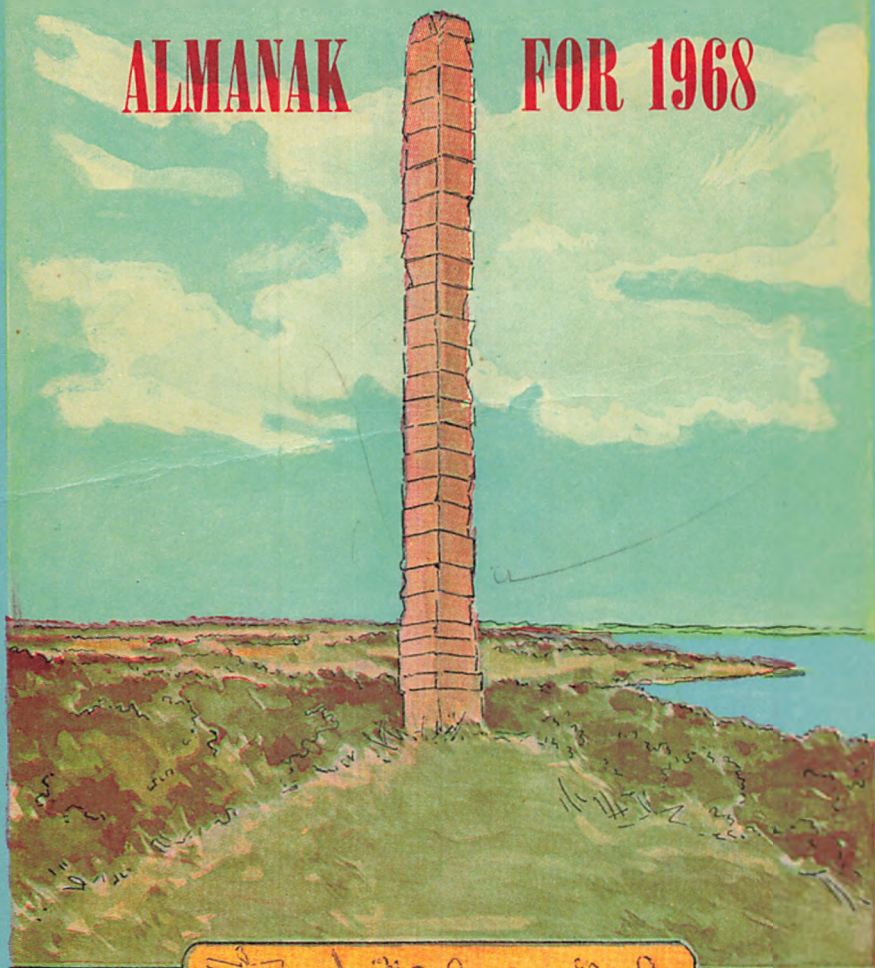
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

ALMANAK

FOR 1968



18. MAJ 1843 DROG SEKS TUSIND SØNDERJYDER
TIL DEN FØRSTE SPROGFEST PÅ SKAMLINGSBANKEN



**-drømmer
De om et
„fristed“....**



Indsætter De et fast beløb
hver måned (mindst 50 kr.),
kan De efter 12 måneder
låne lige så meget, som De
har sparet op, og efter
24 måneder det dobbelte
- dog højst 15.000 kr.

Kom ind og få alle oplysninger om
OPSPARINGSLÅN
HANDELSBANKEN
-altid med i billedet

Sprogforeningens
ALMANAK 1968

Udgivet af
SPROGFORENINGEN

Redaktion: Morten Kamphövener

75. ÅRGANG



HEJMDALS BOGTRYKKERI. AABENRAA

INDHOLD

Formørkelser og planeterne i året 1968	4
Højvandet ved vestkysten	5
Kalender og notater 1968	6
Det danske kongehus	30
Forudnoteringer for 1969	31
Når det tordner. — Gammel overtro om torden, regn og vækst samt et probat middel mod tørke	33
Muldvarpeskud (Af Holger Jacobsen)	36
Naturen og optugtelsen (Af Jens Andersen)	48
Streng' ti'e (Af Martin N. Hansen)	53
Smuglerier og andet ved Kongeåen (Af Kresten A. Jensen)	55
Fo vos old (Af Inge Margrethe)	64
Gamle indskrifter (Af Nic. C. Nielsen)	65
Randi (Af And. H. Christensen)	76
Et dansksindet lærerpars skæbne (Af Thilde Hansen)	82
Historier på vestslesvigsk (Af Sigfred Andresen)	88
Med æ klok' i æ hænd ... (Af Thilde Hansen)	92
Bommerlund-slægten	93
Det gamle chatol (Af Claus Hansen)	97
Jagt og jægere (Af Chr. Demuth)	105

Mindeord:

Peder H. Smidt, Spandetgård	111
H. F. Petersen, Satrup	113
Ellen Jensen, Flensborg	114
Jens Holdt, Brede	116
Nicolay Weibel, Flensborg	117
Ernst Christensen, Asserballe	118
Peder Kloppenborg, Harreby	120
Jens Andresen, Nejsgård	122
F. Braae, Haderslev	123
Carla Schibler	125
Marten Hansen Smidt, Bovlund	126
Hans Jørgensen, Ketting	128
Harald Helmer, Sønderborg	128
Jacob Hansen, Øbening	130
Marius Perregaard, Skovby	131
Peter J. Bladt, Lysabild	132
Andreas Clausen, Sønderborg	133
Wilhelm Bartelsen, Langbjerg	134
75. årgang (Ved Morten Kamphövener)	135
Regering, Folketing og folketingsvalget 22. novbr. 1966	136
Stemmetal i Nordslesvig. — Valgt i Nordslesvig	137
Porto-takster	139
Jagttabel	145
Drægtighedstabel	150
Kendingsbogstaver for motorkøretøjer	150

Markedsfortegnelse	153
Nationale foreninger og institutioner	161
Biblioteker og arkiver	167
Erhvervsinstitutioner og organisationer, statsinstitutioner, private selskaber og landbrugsorganisationer	169
Handelsorganisationerne	185
Håndværk og industri	189
Kreditinstitutioner	191
Undervisning, højskoler, landbrugsskoler, efterskoler og hus- holdningsskoler	195
Danske organisationer og institutioner i Sydslesvig	197

RETTELSE til side 137

(Folketingsmedlemmer valgt i Nordslesvig): J. P. Jensen, Ager-
skov, der hidtil har været valgt på et tillægsmandat for Det
radikale Venstre, gled ud ved valget i 1966.

o
BLÅ NEM

med salmiak til rengøring

NEM

til opvask — det bløde uskadelige

We-Cit

til WC-kummen, renses, desinfi-
cerer. Diskret, behagelig duft.

MOTAX

død og udryddelse af lus og utøj
»o æ kre«.

**Det er sønderjyske
fabrikater fra
Svend Holm, Aabenraa**

**—som man køber
hos købmanden**

— Ikke blot fordi de er
sønderjyske, men det er
reelle kvalitetsvarer,
der giver *fuld værdi for
pengene.*

Motto:

*Køb ikke blot
på må og få!
Køb de rigtige
varer fra
Svend Holm, Aabenraa*

— hos KØBMANDEN

Formørkelser i året 1968

1. **Partiel solformørkelse** den 28.-29. marts, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i den sydligste del af Sydamerika, i en del af Antarktis samt i det sydlige Stillehav.

2. **Total måneformørkelse** den 13. april. På øerne og i de nordlige og østlige dele af Jylland er formørkelsen synlig som partiel formørkelse; i Vest- og Sønderjylland ses desuden begyndelsen af totaliteten kort før månens nedgang.

3. **Total solformørkelse** den 22. september, synlig i Danmark som partiel formørkelse. Formørkelsen ses på Grønland, i hele Europa med undtagelse af den sydvestlige del af den Iberiske halvø, i den nordøstlige del af Afrika og i Asien bortset fra Bagindien og de østlige dele af Kina og Sibirien. Den bliver total i et bælte, som går fra et punkt i det nordlige Ishav mod syd ved Uralbjergene og slutter i den nordvestlige del af Kina.

4. **Total måneformørkelse** den 6. oktober, usynlig i Danmark.

Planeterne i året 1968

MERKUR er i almindelighed solen så nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 31. januar, 24. maj og 20. september er planeten længst øst for solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis $1\frac{3}{4}$ time, $2\frac{1}{4}$ time og $\frac{1}{4}$ time efter solen. Den 13. marts, 11. juli og 31. oktober er den længst vest for solen og står da op henholdsvis $\frac{1}{2}$ time, $1\frac{1}{4}$ time og 2 timer før denne.

VENUS er i øvre konjunktion med solen den 20. juni.

MARS står ved årets begyndelse i Stenbukken. Først i januar går den ind i Vandmanden, først i februar videre til Fiskene, sidst i marts til Vædderen, sidst i april til Tyren, midt i juni til Tvillingerne, i begyndelsen af august til Krebsen, i begyndelsen af september til Løven og i slutningen af oktober til Jomfruen, hvor den forbliver til årets udgang. Mars står i syd: ved årets begyndelse kl. 15, først i april kl. $13\frac{1}{2}$, først i juli kl. 12, først i oktober kl. 10 og ved årets udgang kl. $7\frac{1}{2}$.

JUPITER står ved årets begyndelse i Løven. Først i oktober går den ind i Jomfruen, hvor den forbliver til årets slutning. Jupiter er i opposition til solen den 20. februar, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 4, sidst i marts kl. $21\frac{1}{2}$, sidst i juni kl. 16, først i oktober kl. 11 og ved årets slutning kl. 6.

SATURN står ved årets begyndelse i Cetus. Først i marts går den ind i Fiskene, hvor den forbliver til årets slutning. Planeten er i opposition til solen den 15. oktober, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 18, først i april kl. $12\frac{1}{2}$, først i juli kl. 7, først i oktober kl. 1 og ved årets udgang kl. $18\frac{1}{2}$.

URANUS, som under særlig gunstige omstændigheder kan skimtes med blotte øjne, står hele året i Jomfruen. Planeten er i opposition til solen den 17. marts og står da omkring midnat i syd 36° over Københavns horisont.

NEPTUN, som ikke er synlig for blotte øjne, opholder sig hele året i Vægten. Den er i opposition til solen den 16. maj og står da omkring midnat i syd 17° over Københavns horisont.

PLUTO står ved årets begyndelse i Coma Berenices. I slutningen af januar går den ind i Løven og i midten af september tilbage til Coma Berenices, hvor den forbliver til årets udgang. Planeten, som kun ses i store kikkerter, er i opposition til solen den 12. marts.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere år her i almanakken beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
Fanø/Esbjerg:	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
Sydslesvig:	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsiel	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Halligerne)	
	Husum	trække 37 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m. m.)	
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra	
Wyk	trække 26 min. fra	
Westerland	trække 1 time og 41 min. fra	

Willy Buch.

Januar 1968

Glugmåned

31 dage

O. ☉ N.

O. ☾ N.

1. uge. Fadervor, Matth. 6, 5-13. 1' række, Luk. 2, 21.

M.	1	Nytår		8.42	15.44	10.32	16.46
Ti.	2	Abel		8.41	15.46	10.54	18.20
O.	3	Enoch	Tusm. varer 52'	8.41	15.47	11.07	19.50
To.	4	Methusalem	Jorden n. solen	8.41	15.48	11.16	21.15
F.	5	Simeon		8.40	15.50	11.22	22.35
L.	6	Hellig 3 konger		8.40	15.51	11.28	23.52

2. uge. Jesus velsigner de små børn, Mark. 10, 13-16.
1' række, Luk. 2, 42 til enden.

S.	7	1. s. e. h. 3 k.	{ Knud hertug ☉ 1. kv. 15. 23'	8.39	15.52	11.33	-
M.	8	Erhardt	{ ☽ fjernest jorden	8.39	15.54	11.39	1.07
Ti.	9	Julianus	Tusm. varer 51'	8.38	15.55	11.46	2.23
O.	10	Paul eremit		8.37	15.57	11.56	3.41
To.	11	Hyginus		8.36	15.59	12.11	5.01
F.	12	Reinhold		8.36	16.00	12.33	6.20
L.	13	Hilarius		8.35	16.02	13.09	7.32

3. uge. Zakæus, Luk. 19, 1-10. 1' række, Joh. 2, 1-11.

S.	14	2. s. e. h. 3 k.	Felix	8.34	16.04	14.04	8.31
M.	15	Maurus	☉ f. m. 17. 11'	8.33	16.06	15.17	9.13
Ti.	16	Marcellus		8.32	16.07	16.43	9.39
O.	17	Antonius	Tusm. varer 50'	8.30	16.09	18.13	9.56
To.	18	Prisca		8.29	16.11	19.43	10.08
F.	19	Pontianus		8.28	16.13	21.12	10.16
L.	20	Fabian og Seb.		8.27	16.15	22.40	10.23

4. uge. Giv os mere tro, Luk. 17, 5-10. 1' række, Matth. 8, 1-13.

S.	21	3. s. e. h. 3 k.	Agnes	8.25	16.17	-	10.30
M.	22	Vincentius	☽ s. kv. 20. 38'	8.24	16.19	0.10	10.37
Ti.	23	Emerentius		8.22	16.21	1.43	10.46
O.	24	Timotheus	Tusm. varer 48'	8.21	16.23	3.19	10.59
To.	25	Pauli omvend.	☽ nærmest jorden	8.19	16.25	4.57	11.20
F.	26	Polycarpus		8.18	16.27	6.29	11.55
L.	27	Chrysostomus		8.16	16.29	7.42	12.53

5. uge. Jesus vandrer på søen, Matth. 14, 22-33.
1' række, Matth. 8, 23-27.

S.	28	4. s. e. h. 3 k.	{ Fred. 6. føds. Carolus Magnus	8.14	16.31	8.29	14.14
M.	29	Chr. 7. føds.	{ Valerius ☉ n. m. 17. 29'	8.13	16.34	8.56	15.47
Ti.	30	Adelgunde	Tusm. varer 47'	8.11	16.36	9.12	17.20
O.	31	Vigilius		8.09	16.38	9.23	18.49

JANUAR 1968

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	2.59	15.26
2.	3.43	16.14
3.	4.25	16.58
4.	5.05	17.42
5.	5.44	18.24
6.	6.23	19.06
7.	7.03	19.49
8.	7.47	20.39
9.	8.40	21.40
10.	9.50	22.50
11.	11.09	23.54
12.	-	12.15
13.	0.49	13.09
14.	1.38	13.56
15.	2.09	14.38
16.	2.56	15.17
17.	3.31	15.55
18.	4.07	16.33
19.	4.44	17.14
20.	5.22	17.54
21.	6.00	18.34
22.	6.40	19.20
23.	7.24	20.13
24.	8.23	21.20
25.	9.44	22.42
26.	11.14	24.00
27.	-	12.37
28.	1.06	13.38
29.	2.02	14.32
30.	2.50	15.22
31.	3.31	16.05

Februar 1968			Blidemåned 29 dage	O.☉N.	O.☾N.
To.	1	Brigida		8.07 16.40	9.30 20.12
F.	2	Kyndelmisse		8.05 16.42	9.36 21.31
L.	3	Blasius		8.03 16.44	9.41 22.48
6. uge. Skatten, perlen og voddet, Matth. 13, 44-52.					
1' række, Matth. 13, 24-30.					
S.	4	5. s. e. h. 3 k.	Veronica	8.02 16.46	9.47 -
M.	5	Agathe	☽ 1. kv. 13. 20' ☾ fjernest jorden Tusm. varer 45'	8.00 16.49	9.53 0.05
Ti.	6	Dorothea		7.58 16.51	10.02 1.22
O.	7	Richard		7.56 16.53	10.14 2.42
To.	8	Corintha		7.54 16.55	10.32 4.01
F.	9	Apollonia		7.51 16.57	11.01 5.17
L.	10	Scholastica		7.49 16.59	11.47 6.22
7. uge. De betroede talenter, Matth. 25, 14-30.					
1' række, Matth. 20, 1-16.					
S.	11	Septuagesima	Euphrosyne	7.47 17.02	12.54 7.10
M.	12	Eulalia		7.45 17.04	14.16 7.42
Ti.	13	Benignus		7.43 17.06	15.47 8.02
O.	14	Valentinus	☽ Tusm. varer 44' ☾ f. m. 7. 43'	7.41 17.08	17.19 8.15
To.	15	Faustinus		7.38 17.10	18.51 8.25
F.	16	Juliane		7.36 17.13	20.23 8.32
L.	17	Findanus		7.34 17.15	21.54 8.39
8. uge. Sædens vækst, Mark. 4, 26-32. 1' række, Luk. 8, 4-15.					
S.	18	Sexagesima	☽ Concordia ☾ nærmest jorden	7.32 17.17	23.28 8.46
M.	19	Ammon		7.29 17.19	- 8.54
Ti.	20	Eucharis		7.27 17.21	1.04 9.05
O.	21	Samuel	☽ Tusm. varer 43' ☾ s. kv. 4. 28'	7.25 17.23	2.43 9.23
To.	22	Peters stol		7.22 17.26	4.17 9.52
F.	23	Papias		7.20 17.28	5.36 10.41
L.	24	Skuddag		7.17 17.30	6.29 11.54
9. uge. Op til Jerusalem, Luk. 18, 31 til enden.					
1' række, Matth. 3, 13 til enden.					
S.	25	Fastelavn	☽ Quinquagesima ☾ Esto mihi. Matthias	7.15 17.32	7.01 13.22
M.	26	Victorinus		7.13 17.34	7.19 14.54
Ti.	27	Hvide tirsdag	Inger	7.10 17.36	7.31 16.24
O.	28	Aske onsdag	☽ Leander ☾ Tusm. varer 42' ☾ n. m. 7. 56'	7.08 17.38	7.39 17.49
To.	29	Øllegaard		7.05 17.40	7.45 19.10

FEBRUAR 1968

Højvande ved
vestkysten se s 5

1.	4.10	16.44
2.	4.46	17.20
3.	5.21	17.53
4.	5.54	18.25
5.	6.26	18.57
6.	7.00	19.33
7.	7.42	20.22
8.	8.40	21.31
9.	10.02	22.59
10.	11.33	-
11.	0.16	12.43
12.	1.13	13.37
13.	1.59	14.22
14.	2.36	15.01
15.	3.12	15.38
16.	3.48	16.16
17.	4.26	16.55
18.	5.04	17.34
19.	5.42	18.13
20.	6.20	18.55
21.	7.03	19.44
22.	8.02	20.51
23.	9.29	22.22
24.	11.09	23.51
25.	-	12.32
26.	1.00	13.37
27.	1.55	14.29
28.	2.38	15.11
29.	3.16	15.47

Marts 1968		Tordsmåned	31 dage	O.☉N.		O.☾N.	
F.	1	Albinus		7.03	17.43	7.50	20.28
L.	2	Simplicius		7.00	17.45	7.55	21.45
10. uge. Hvem er den største? Luk. 22, 24-32. 1' række, Matth. 4, 1-11.							
S.	3	1. s. i fasten	{ Quadragesima Kunigunde	6.58	17.47	8.01	23.03
M.	4	Adrianus		6.55	17.49	8.09	-
Ti.	5	Theophilus	{ ☿ fjernest jorden	6.53	17.51	8.19	0.22
O.	6	Tamperdag	{ Gotfred Tusm. varer 42'	6.50	17.53	8.34	1.42
To.	7	Perpetua	{ ☽ 1. kv. 10. 20'	6.48	17.55	8.57	3.00
F.	8	Beata		6.45	17.57	9.34	4.10
L.	9	40 riddere		6.42	17.59	10.31	5.05
11. uge. Menneskets afmagt, Jesu magt, Mark. 9, 17-29. 1' række, Matth. 15, 21-28.							
S.	10	2. s. i fasten	{ Reminiscere. Ædel	6.40	18.01	11.47	5.42
M.	11	Fr. d. 9. fødsel	{ Thala.	6.37	18.03	13.14	6.06
Ti.	12	Gregorius		6.35	18.05	14.46	6.22
O.	13	Macedonius	{ Tusm. varer 42'	6.32	18.07	16.19	6.33
To.	14	Eutychius	{ ☉ f. m. 19. 52'	6.30	18.09	17.53	6.41
F.	15	Zacharias		6.27	18.11	19.27	6.48
L.	16	Gudmund		6.24	18.14	21.03	6.54
12. uge. Løgnens fader, Joh. 8, 42-51. 1' række, Luk. 11, 14-28.							
S.	17	3. s. i fasten	{ Oculi. Gertrud ☿ nærmest jorden	6.22	18.16	22.42	7.02
M.	18	Fr. d. 3. fødsel	{ Alexander	6.19	18.18	-	7.12
Ti.	19	Joseph		6.17	18.20	0.23	7.27
O.	20	Gordius	{ Tusm. varer 42' Jævendøgn	6.14	18.22	2.03	7.52
To.	21	Benedictus	{ ☿ s. kv. 12. 7'	6.11	18.24	3.29	8.34
F.	22	Paulus		6.09	18.26	4.30	9.41
L.	23	Fidelis		6.06	18.28	5.07	11.05
13. uge. Jesus livets brød, Joh. 6, 35-51. 1' række, Joh. 6, 1-15.							
S.	24	Midfaste	{ Lætare. Ulrica	6.03	18.30	5.28	12.37
M.	25	Mariæ bebud.		6.01	18.32	5.41	14.06
Ti.	26	Gabriel		5.58	18.34	5.49	15.31
O.	27	Kastor	{ Tusm. varer 42'	5.56	18.36	5.55	16.52
To.	28	Dr. Ingrid	{ Eustachius ☉ n. m. 23. 48'	5.53	18.38	6.01	18.11
F.	29	Jonas		5.50	18.40	6.06	19.28
L.	30	Quirinus		5.48	18.42	6.11	20.46
14. uge. Mariæ lovsang, Luk. 1, 46-56. 1' række, Luk. 1, 26-38.							
S.	31	5. s. i fasten	{ Judica. Fr. 5. f. Balbina	5.45	18.44	6.17	22.05

MARTS 1968Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	3.50	16.20
2.	4.23	16.50
3.	4.54	17.19
4.	5.23	17.45
5.	5.51	18.12
6.	6.22	18.44
7.	7.00	19.26
8.	7.53	20.27
9.	9.11	21.55
10.	10.50	23.33
11.	-	12.12
12.	0.41	13.11
13.	1.30	13.57
14.	2.10	14.37
15.	2.46	15.15
16.	3.24	15.53
17.	4.03	16.33
18.	4.43	17.12
19.	5.23	17.52
20.	6.04	18.33
21.	6.51	19.23
22.	7.55	20.30
23.	9.26	22.06
24.	11.08	23.41
25.	-	12.26
26.	0.50	13.27
27.	1.40	14.12
28.	2.20	14.49
29.	2.54	15.21
30.	3.25	15.50
31.	3.55	16.19

April 1968			Fåremåned	30 dage	O.☉N.		O.☾N.	
M.	1	Hugo			5.43	18.46	6.26	23.25
Ti.	2	Theodosius	☾ fjernest jorden		5.40	18.48	6.39	-
O.	3	Nicætas	Tusm. varer 43'		5.37	18.50	6.58	0.44
To.	4	Ambrosius			5.35	18.52	7.29	1.57
F.	5	Irene			5.32	18.54	8.17	2.58
L.	6	Sixtus	☽ 1. kv. 4. 28'		5.30	18.56	9.23	3.41
15. uge. Jesus salves i Bethania, Mark. 14, 3-9.								
1' række, Matth. 21, 1-9.								
S.	7	Palmesøndag	Egesippus		5.27	18.58	10.45	4.10
M.	8	Chr. 9. fødsel.	Janus		5.25	19.00	12.13	4.28
Ti.	9	Procopius			5.22	19.02	13.44	4.40
O.	10	Ezechiel	Tusm. varer 44'		5.19	19.04	15.16	4.49
To.	11	Skærtorsdag	Leo		5.17	19.06	16.50	4.56
F.	12	Langfredag	{ Chr. 4. fødsel Julius		5.14	19.08	18.25	5.03
L.	13	Justinus	{ ☉ f. m. 5. 52' Måneformørkelse		5.12	19.10	20.05	5.10
16. uge. Kristi opstandelse, Matth. 28, 1-8.								
1' række, Mark. 16, 1-7.								
S.	14	Påskedag	{ Tiburtius ☾ nærmest jorden		5.09	19.12	21.49	5.19
M.	15	2. påskedag	{ Chr. 5. fødsel Olympia		5.07	19.14	23.35	5.31
Ti.	16	Pr. Margrethe	Mariane		5.04	19.16	-	5.52
O.	17	Anicetus	Tusm. varer 46'		5.02	19.18	1.12	6.28
To.	18	Eleutherius			5.00	19.20	2.25	7.27
F.	19	Daniel	☾ s. kv. 20. 35'		4.57	19.22	3.10	8.49
L.	20	Sulpicius			4.55	19.24	3.36	10.21
17. uge. Vogt mine får, Joh. 21, 15-19. 1' række, Joh. 20, 19 til enden.								
S.	21	1. s. e. påske	{ Quasimodo Florentius		4.52	19.26	3.50	11.52
M.	22	Cajus			4.50	19.28	4.00	13.18
Ti.	23	Georgius			4.47	19.30	4.06	14.40
O.	24	Albertus	Tusm. varer 47'		4.45	19.32	4.12	15.58
To.	25	Mark. evang.			4.43	19.34	4.16	17.15
F.	26	Cletus			4.40	19.36	4.22	18.32
L.	27	Charl. Amalie	{ Ananias ☉ n. m. 16. 21'		4.38	19.38	4.27	19.50
18. uge. Hyrden og fårene, Joh. 10, 22-30. 1' række, Joh. 10, 11-16.								
S.	28	2. s. e. påske	Vitalis		4.36	19.40	4.35	21.09
M.	29	Peter martyr	☾ fjernest jorden		4.34	19.42	4.46	22.29
Ti.	30	Severus			4.31	19.44	5.03	23.45

APRIL 1968

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	4.25	16.46
2.	4.54	17.12
3.	5.23	17.38
4.	5.54	18.09
5.	6.33	18.50
6.	7.26	19.46
7.	8.38	21.03
8.	10.09	22.40
9.	11.34	23.58
10.	-	12.36
11.	0.52	13.25
12.	1.36	14.07
13.	2.17	14.48
14.	2.58	15.29
15.	3.41	16.11
16.	4.24	16.53
17.	5.09	17.34
18.	5.56	18.18
19.	6.49	19.09
20.	7.56	20.15
21.	9.24	21.46
22.	10.56	23.18
23.	-	12.09
24.	0.26	13.02
25.	1.15	13.44
26.	1.54	14.18
27.	2.27	14.50
28.	2.58	15.20
29.	3.29	15.49
30.	4.00	16.18

Maj 1968			Majmåned	31 dage	O. ☉ N.	O. ☾ N.	
O.	1	Philip og Jacob	} Voldermisse { Tusm. varer 50'	4.29	19.46	5.29	-
To.	2	Athanasius		4.27	19.48	6.11	0.50
F.	3	Korsmisse		4.25	19.50	7.10	1.40
L.	4	Florian		4.23	19.52	8.25	2.12
19. uge. Vejen, sandheden og livet , Joh. 14, 1-11. 1' række, Joh. 16, 16-22.							
S.	5	3. s. e. påske	} Jubilate { Danmarksbefrielse } Gothard	4.20	19.54	9.49	2.33
M.	6	{ Johannes { ante portam		☿ f. kv. 18. 54'	4.18	19.55	11.17
Ti.	7	Flavia	Lyse nætter beg.	4.16	19.57	12.46	2.57
O.	8	Stanislaus	Tusm. varer 53'	4.14	19.59	14.15	3.04
To.	9	Caspar		4.12	20.01	15.47	3.11
F.	10	Bededag	Gordianus	4.10	20.03	17.24	3.17
L.	11	Mamertus		4.08	20.05	19.05	3.25
20. uge. Sandheden gør fri , Joh. 8, 28-36. 1' række, Joh. 16, 5-15.							
S.	12	4. s. e. påske	} Cantate Pancratius { ☉ f. m. 14. 5' { ☾ nærmest jorden	4.06	20.07	20.52	3.36
M.	13	Ingenuus		4.04	20.09	22.37	3.52
Ti.	14	Kristian		4.03	20.11	-	4.20
O.	15	Sophie	Tusm. varer 56'	4.01	20.12	0.06	5.10
To.	16	Sara		3.59	20.14	1.05	6.27
F.	17	Bruno		3.57	20.16	1.39	7.59
L.	18	Erik		3.55	20.18	1.57	9.34
21. uge. Jesu bøn for disciplene , Joh. 17, 1-11. 1' række, Joh. 16, 23-28.							
S.	19	5. s. e. påske	} Rogate. Potentiana { ☾ s. kv. 6. 44'	3.54	20.20	2.09	11.03
M.	20	Angelica		3.52	20.21	2.16	12.27
Ti.	21	Helene		3.51	20.23	2.22	13.47
O.	22	Castus	Tusm. varer 59'	3.49	20.25	2.27	15.04
To.	23	Kr. himmelfart	Desiderius	3.48	20.26	2.32	16.20
F.	24	Esther		3.46	20.28	2.38	17.37
L.	25	Urbanus		3.45	20.29	2.45	18.56
22. uge. At de alle må være eet , Joh. 17, 20 til enden. 1' række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4.							
S.	26	6. s. e. påske	} Exaudi. Beda { ☾ fjernest jorden { ☉ n. m. 8. 30'	3.43	20.31	2.55	20.16
M.	27	Lucian		3.42	20.33	3.10	21.33
Ti.	28	Vilhelm		3.41	20.34	3.33	22.43
O.	29	Maximinus	Tusm. varer 63'	3.39	20.35	4.09	23.37
To.	30	Vigand		3.38	20.37	5.03	-
F.	31	Petronella		3.37	20.38	6.14	0.14

MAJ 1968

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	4.32	16.47
2.	5.04	17.16
3.	5.39	17.49
4.	6.20	18.29
5.	7.11	19.21
6.	8.15	20.26
7.	9.31	21.46
8.	10.49	23.05
9.	11.54	-
10.	0.09	12.48
11.	1.01	13.36
12.	1.49	14.23
13.	2.37	15.08
14.	3.25	15.53
15.	4.13	16.38
16.	5.02	17.22
17.	5.53	18.08
18.	6.49	18.59
19.	7.52	19.58
20.	9.06	21.12
21.	10.25	22.36
22.	11.32	23.45
23.	-	12.24
24.	0.38	13.07
25.	1.20	13.44
26.	1.58	14.20
27.	2.33	14.53
28.	3.08	15.26
29.	3.42	15.58
30.	4.17	16.30
31.	4.53	17.02

Juni 1968		Skærsommer 30 dage	O.☉N.		O.☾N.	
L.	1 Nikomedes		3.36	20.40	7.35	0.39
23. uge. Helligåndens komme , Joh. 14, 15-21. 1' række, Joh. 14, 23 til enden.						
S.	2 Pinsedag	Marcellinus	3.35	20.41	9.00	0.54
M.	3 2. pinsedag	Fred. 8. fødsel	3.34	20.42	10.26	1.05
Ti.	4 Optatus	Erasmus	3.33	20.43	11.52	1.13
O.	5 Grundlovsdag	☉ f. kv. 5. 47'	3.32	20.44	13.20	1.19
To.	6 Norbertus	Tamperdag	3.32	20.45	14.51	1.26
F.	7 Jeremias	Kong Hans' føds.	3.31	20.47	16.26	1.32
L.	8 Medardus	Bonifacius	3.30	20.48	18.09	1.41
		Tusm. varer 66'				
24. uge. Dåb i den treenige Guds navn , Matth. 28, 18 til enden. 1' række, Joh. 3, 1-15.						
S.	9 Trinitatis	Primus	3.30	20.48	19.55	1.54
M.	10 Onuphrius	☉ f. m. 21. 13'	3.29	20.49	21.34	2.15
Ti.	11 Barnabas apost.	☾ nærmest jorden	3.29	20.50	22.50	2.53
O.	12 Basilius	Tusm. varer 69'	3.28	20.51	23.36	3.58
To.	13 Cyrillus		3.28	20.52	-	5.27
F.	14 Rufinus		3.28	20.52	0.01	7.05
L.	15 Valdemarsdag	Vitus	3.28	20.53	0.15	8.40
25. uge. Den rige bonde , Luk. 12, 13-21. 1' række, Luk. 16, 19 til enden.						
S.	16 1. s. e. trin.	Tycho	3.27	20.53	0.24	10.09
M.	17 Botolphus	☾ s. kv. 19. 14'	3.27	20.54	0.31	11.32
Ti.	18 Leontius		3.27	20.54	0.36	12.51
O.	19 Gervasius	Tusm. varer 70'	3.27	20.55	0.41	14.08
To.	20 Sylverius		3.27	20.55	0.27	15.25
F.	21 Albanus	Solhverv, længste dag	3.28	20.55	0.54	16.43
L.	22 10000 martyrer	☾ fjernest jorden	3.28	20.55	1.03	18.02
26. uge. Kristi efterfølgelse , Luk. 14, 25 til enden. 1' række, Luk. 14, 16-24.						
S.	23 2. s. e. trin.	Paulinus	3.28	20.55	1.16	19.21
M.	24 St. Hansdag		3.28	20.55	1.36	20.34
Ti.	25 Prosper	☉ n. m. 23. 25'	3.29	20.55	2.08	21.33
O.	26 Pelagius	Tusm. varer 70'	3.29	20.55	2.57	22.16
To.	27 Syvsoverdag		3.30	20.55	4.04	22.43
F.	28 Car. Amalie	Eleonora	3.31	20.55	5.23	23.01
L.	29 Petrus Paulus		3.31	20.55	6.48	23.13
27. uge. Den fortabte søn , Luk. 15, 11 til enden. 1' række, Luk. 15, 1-10.						
S.	30 3. s. e. trin.	Lucina	3.32	20.54	8.14	23.21

JUNI 1968

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	5.31	17.38
2.	6.13	18.17
3.	6.59	19.02
4.	7.53	19.56
5.	8.54	21.00
6.	10.02	22.13
7.	11.11	23.26
8.	-	12.12
9.	0.30	13.09
10.	1.28	14.02
11.	2.24	14.53
12.	3.17	15.41
13.	4.08	16.26
14.	4.59	17.11
15.	5.50	17.57
16.	6.42	18.44
17.	7.35	19.33
18.	8.32	20.28
19.	9.33	21.32
20.	10.36	22.44
21.	11.34	23.48
22.	-	12.25
23.	0.42	13.10
24.	1.29	13.53
25.	2.12	14.32
26.	2.52	15.09
27.	3.29	15.42
28.	4.07	16.17
29.	4.44	16.51
30.	5.22	17.27

Juli 1968			Ormemåned 31 dage		O.☉N.		O.☾N.	
M.	1	Chr. 2. fødsel	Fred. 2. føds. Theobaldus	3.33	20.54	9.39	23.28	
Ti.	2	Mariæ besøgels		Jorden fjernest solen	3.33	20.53	11.04	23.34
O.	3	Cornelius	Tusm. varer 68' ☾ f. kv. 13. 42'	3.34	20.53	12.31	23.41	
To.	4	Ulricus		3.35	20.52	14.01	23.48	
F.	5	Anshelmus		3.36	20.51	15.38	23.58	
L.	6	Dion		3.37	20.51	17.19	-	
28. uge. Elsk Eders fjender, Matth. 5, 43 til enden. 1' række, Luk. 6, 36-42.								
S.	7	4. s. e. trin.	Villebaldus	3.38	20.50	19.00	0.15	
M.	8	Kjeld	☾ nærmest jorden	3.40	20.49	20.28	0.43	
Ti.	9	Sostrata		3.41	20.48	21.27	1.33	
O.	10	Knud konge	Tusm. varer 65' ☉ f. m. 4. 18'	3.42	20.47	22.01	2.52	
To.	11	Josva		3.43	20.46	22.19	4.29	
F.	12	Henrik		3.45	20.45	22.31	6.08	
L.	13	Margarethe		3.46	20.44	22.39	7.42	
29. uge. Peters bekendelse, Matth. 16, 13-26. 1' række, Luk. 5, 1-11.								
S.	14	5. s. e. trin.	Bonaventura	3.47	20.43	22.45	9.10	
M.	15	Apostl. deling		3.49	20.41	22.50	10.32	
Ti.	16	Susanne		3.50	20.40	22.55	11.51	
O.	17	Alexius	Tusm. varer 61' ☾ s. kv. 10. 11'	3.52	20.39	23.02	13.09	
To.	18	Arnolphus		3.53	20.37	23.10	14.28	
F.	19	Justa		3.55	20.36	23.21	15.47	
L.	20	Elias	☾ fjernest jorden	3.56	20.35	23.39	17.07	
30. uge. Den rige yngling, Matth. 19, 16-26. 1' række, Matth. 5, 20-26.								
S.	21	6. s. e. trin.	Evenus	3.58	20.33	-	18.22	
M.	22	Maria Magdal.	Hunded. beg.	4.00	20.31	0.06	19.27	
Ti.	23	Apollinaris		4.01	20.30	0.49	20.15	
O.	24	Christina	Tusm. varer 58' ☉ n. m. 12. 49'	4.03	20.28	1.51	20.47	
To.	25	Jacobus		4.05	20.26	3.08	21.08	
F.	26	Anna		4.06	20.25	4.33	21.21	
L.	27	Martha		4.08	20.23	6.00	21.30	
31. uge. Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24-31. 1' række, Mark. 8, 1-9.								
S.	28	7. s. e. trin.	Aurelius	4.10	20.21	7.26	21.37	
M.	29	Oluf		4.12	20.19	8.52	21.44	
Ti.	30	Abdon		4.13	20.17	10.18	21.50	
O.	31	Germanus	Tusm. varer 55'	4.15	20.16	11.47	21.56	

JULI 1968

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	6.02	18.04
2.	6.43	18.43
3.	7.27	19.27
4.	8.18	20.21
5.	9.19	21.29
6.	10.31	22.51
7.	11.43	-
8.	0.09	12.50
9.	1.18	13.47
10.	2.19	14.42
11.	3.14	15.30
12.	4.05	16.14
13.	4.52	16.57
14.	5.37	17.39
15.	6.21	18.20
16.	7.03	18.59
17.	7.44	19.40
18.	8.29	20.27
19.	9.22	21.29
20.	10.29	22.47
21.	11.37	24.00
22.	-	12.37
23.	1.01	13.29
24.	1.52	14.13
25.	2.36	14.51
26.	3.15	15.25
27.	3.51	15.58
28.	4.28	16.33
29.	5.05	17.09
30.	5.42	17.45
31.	6.19	18.20

August 1968			Høstmåned	31 dage	O.☉N.		O.☾N.	
To.	1	Peters fængsel	☽ f. kv. 19. 34'	4.17	20.14	13.19	22.05	
F.	2	Hannibal		4.19	20.12	14.57	22.18	
L.	3	Nikodemus		4.21	20.10	16.36	22.40	
32. uge. At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden. 1' række, Matth. 7, 15-21.								
S.	4	8. s. e. trin.	Dominicus	4.23	20.08	18.08	23.19	
M.	5	Osvaldus	☾ nærmest jorden	4.24	20.05	19.17	-	
Ti.	6	{Kristi forklarelse		4.26	20.03	20.00	0.25	
O.	7	Donatus	{Tusm. varer 51' Lyse nætter ender	4.28	20.01	20.23	1.54	
To.	8	Ruth	☉ f. m. 12. 32'	4.30	19.59	20.37	3.33	
F.	9	Romanus		4.32	19.57	20.46	5.10	
L.	10	Laurentius		4.34	19.55	20.53	6.42	
33. uge. At vente på Herren, Luk. 12, 32-48. 1' række, Luk. 16, 1-9.								
S.	11	9. s. e. trin.	Herman	4.36	19.53	20.58	8.07	
M.	12	Chr. 3. fødsel	Clara	4.38	19.50	21.04	9.29	
Ti.	13	Hippolytus		4.40	19.48	21.09	10.49	
O.	14	Eusebius	Tusm. varer 49'	4.41	19.46	21.17	12.09	
To.	15	Mariæ himmelf.		4.43	19.43	21.26	13.29	
F.	16	Rochus	☾ s. kv. 3. 13'	4.45	19.41	21.41	14.50	
L.	17	Anastatius	☾ fjernest jorden	4.47	19.39	22.04	16.08	
34. uge. Dom over denne slægt, Matth. 11, 16-24. 1' række, Luk. 19, 41 til enden.								
S.	18	10. s. e. trin.	Agapetus	4.49	19.36	22.40	17.18	
M.	19	Sebaldus		4.51	19.34	23.35	18.12	
Ti.	20	Bernhard		4.53	19.32	-	18.50	
O.	21	Salomon	Tusm. varer 47'	4.55	19.29	0.47	19.14	
To.	22	Symphorian		4.57	19.27	2.11	19.29	
F.	23	Zakæus	Hundred. ender	4.59	19.24	3.39	19.39	
L.	24	Bartholomæus	☉ n. m. 0. 57'	5.01	19.22	5.07	19.47	
35. uge. Jesus og synderinden, Luk. 7, 36 til enden. 1' række, Luk. 18, 9-14.								
S.	25	11. s. e. trin.	Ludvig	5.03	19.19	6.35	19.53	
M.	26	Irenæus		5.05	19.17	8.03	19.59	
Ti.	27	Gebhardus		5.07	19.14	9.32	20.05	
O.	28	Lovise	{Augustinus Tusm. varer 45'	5.08	19.12	11.04	20.13	
To.	29	Johs. halshug.		5.10	19.09	12.41	20.25	
F.	30	Benjamin		5.12	19.07	14.20	20.43	
L.	31	Bertha	{☽ f. kv. 0. 35' ☾ nærmest jorden	5.14	19.04	15.55	21.15	

AUGUST 1968

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	6.58	18.59
2.	7.43	19.49
3.	8.42	20.58
4.	9.59	22.31
5.	11.24	-
6.	0.01	12.39
7.	1.15	13.41
8.	2.17	14.32
9.	3.09	15.16
10.	3.54	15.57
11.	4.35	16.36
12.	5.13	17.13
13.	5.48	17.47
14.	6.21	18.20
15.	6.51	18.53
16.	7.25	19.32
17.	8.10	20.26
18.	9.13	21.44
19.	10.39	23.17
20.	-	12.02
21.	0.32	13.03
22.	1.29	13.49
23.	2.14	14.26
24.	2.52	14.59
25.	3.27	15.32
26.	4.02	16.07
27.	4.39	16.43
28.	5.15	17.20
29.	5.52	17.55
30.	6.30	18.35
31.	7.14	19.28

36. uge. Bespottelse imod Anden, Matth. 12, 31-42.
 1' række, Mark. 7, 31 til enden.

S.	1	12. s. e. trin.	Ægidius	5.16	19.02	17.11	22.09
M.	2	Elisa		5.18	18.59	18.01	23.30
Ti.	3	Seraphia		5.20	18.57	18.29	-
O.	4	Juliane Marie	{ Theodosia Tusm. varer 44'	5.22	18.54	18.45	1.05
To.	5	Regina		5.24	18.51	18.55	2.42
F.	6	Magnus	☉ f. m. 23. 7'	5.26	18.49	19.02	4.14
L.	7	Louise	Robert	5.28	18.46	19.08	5.42

37. uge. Den er størst, som tjener, Matth. 20, 20-28.
 1' række, Luk. 10, 23-37.

S.	8	13. s. e. trin.	Mariæ fødsel	5.30	18.44	19.13	7.05
M.	9	Gorgonius		5.32	18.41	19.18	8.27
Ti.	10	Burchhardt		5.33	18.39	19.24	9.47
O.	11	Hillebert	Tusm. varer 43'	5.35	18.36	19.33	11.09
To.	12	Guido		5.37	18.33	19.45	12.30
F.	13	Cyprianus	☾ fjernest jorden	5.39	18.31	20.04	13.50
L.	14	† ophøjelse	☾ s. kv. 21. 31'	5.41	18.28	20.34	15.04

38. uge. Den syge ved Bethesda dam, Joh. 5, 1-15.
 1' række, Luk. 17, 11-19.

S.	15	14. s. e. trin.	Eskild	5.43	18.25	21.20	16.05
M.	16	Euphemia		5.45	18.23	22.25	16.49
Ti.	17	Lambertus		5.47	18.20	23.44	17.18
O.	18	Tamperdag	{ Chr. 8. fødsel Tusm. varer 42'	5.49	18.18	-	17.36
To.	19	Constantia		5.51	18.15	1.11	17.48
F.	20	Tobias		5.53	18.12	2.39	17.56
L.	21	Matthæus		5.55	18.10	4.08	18.03

39. uge. Eet er fornødent, Luk. 10, 38 til enden.
 1' række, Matth. 6, 24 til enden.

S.	22	15. s. e. trin.	{ Mauritius ☉ n. m. 12. 8' Solformørkelse Jævndøgn	5.57	18.07	5.37	18.09
M.	23	Linus		5.58	18.04	7.08	18.15
Ti.	24	Tecla		6.00	18.02	8.42	18.22
O.	25	Cleophas	{ Tusm. varer 42' ☾ nærmest jorden	6.02	17.59	10.20	18.32
To.	26	Chr. 10. fødsel	Adolph	6.04	17.57	12.02	18.48
F.	27	Cosmus		6.06	17.54	13.41	19.14
L.	28	Venceslaus		6.08	17.51	15.05	20.02

40. uge. Lazarus' opvækkelse, Joh. 11, 19-45. 1' række, Luk. 7, 11-17.

S.	29	16. s. e. trin.	{ St. Michael ☾ f. kv. 6. 7'	6.10	17.49	16.02	21.15
M.	30	Hieronymus		6.12	17.46	16.35	22.46

SEPTEMBER 1968

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	8.13	20.45
2.	9.37	22.28
3.	11.14	24.00
4.	-	0.32
5.	1.11	13.31
6.	2.08	14.18
7.	2.54	14.57
8.	3.32	15.33
9.	4.07	16.07
10.	4.39	16.40
11.	5.09	17.11
12.	5.36	17.40
13.	6.03	18.11
14.	6.33	18.48
15.	7.13	19.40
16.	8.11	20.54
17.	9.35	22.32
18.	11.16	23.57
19.	-	12.27
20.	0.47	13.15
21.	1.42	13.52
22.	2.20	14.26
23.	2.55	15.00
24.	3.31	15.37
25.	4.09	16.16
26.	4.47	16.55
27.	5.26	17.35
28.	6.06	18.22
29.	6.53	19.21
30.	7.54	20.44

Oktober 1968

Sædemåned

31 dage

O.☉N.

O.☾N.

Ti.	1	Remigius		6.14	17.43	16.53	-
O.	2	Ditlev	Tusm. varer 42'	6.16	17.41	17.04	0.21
To.	3	Mette		6.18	17.38	17.12	1.54
F.	4	Franciscus		6.20	17.36	17.18	3.21
L.	5	Placidus		6.22	17.33	17.23	4.45

41. uge. Jesus som gæst hos toldereren Levi, Mark. 2, 14-22.
1' række, Luk. 14, 1-11.

S.	6	17. s. e. trin.	{ Fred. 7. fødsel Broderus ☉ f. m. 12. 46'	6.24	17.31	17.28	6.06
M.	7	Fred. 1. fødsel		Amalie	6.26	17.28	17.34
Ti.	8	Ingeborg		6.28	17.25	17.41	8.48
O.	9	Dionysius	Tusm. varer 42'	6.30	17.23	17.52	10.09
To.	10	Gereon		6.32	17.20	18.07	11.31
F.	11	Fred. 4. fødsel	☾ fjernest jorden	6.34	17.18	18.32	12.48
L.	12	Maximilian		6.36	17.15	19.11	13.55

42. uge. Det sande vintræ, Joh. 15, 1-11.
1' række, Matth. 22, 34 til enden.

S.	13	18. s. e. trin.	Angelus	6.38	17.13	20.08	14.46
M.	14	Calixtus	☾ s. kv. 16. 5'	6.40	17.10	21.21	15.19
Ti.	15	Hedevig		6.42	17.08	22.44	15.41
O.	16	Gallus	Tusm. varer 42'	6.44	17.05	-	15.55
To.	17	Florentinus		6.46	17.03	0.10	16.04
F.	18	Lukas evang.		6.48	17.00	1.37	16.11
L.	19	Balthasar		6.50	16.58	3.05	16.18

43. uge. De første disciple, Joh. 1, 35 til enden.
1' række, Matth. 9, 1-8.

S.	20	19. s. e. trin.	Felicianus	6.52	16.56	4.35	16.24
M.	21	11000 jomfru	☉ n. m. 22. 44'	6.54	16.53	6.08	16.30
Ti.	22	Cordula		6.57	16.51	7.46	16.39
O.	23	Søren	{ Tusm. varer 43' ☾ nærmest jorden	6.59	16.49	9.30	16.52
To.	24	FN's dag		Proclus	7.01	16.46	11.15
F.	25	Crispinus		7.03	16.44	12.49	17.55
L.	26	Amandus		7.05	16.42	13.58	19.01

44. uge. De utro vingårdsmænd, Matth. 21, 28-44.
1' række, Matth. 22, 1-14.

S.	27	20. s. e. trin.	Sem	7.07	16.39	14.39	20.30
M.	28	Marie Sophie Frederikke	{ Simon og Judas ☾ f. kv. 13. 40'	7.09	16.37	15.01	22.06
Ti.	29	Narcissus		7.11	16.35	15.14	23.39
O.	30	Absalon	Tusm. varer 44'	7.13	16.33	15.22	-
To.	31	Louise		{ Reformationens beg.	7.15	16.30	15.28

OKTOBER 1968

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	9.22	22.27
2.	11.02	23.54
3.	-	12.18
4.	0.59	13.13
5.	1.48	13.56
6.	2.28	14.29
7.	3.02	15.04
8.	3.33	15.36
9.	4.02	16.07
10.	4.31	16.37
11.	4.57	17.07
12.	5.24	17.39
13.	5.55	18.18
14.	6.34	19.09
15.	7.27	20.17
16.	8.40	21.44
17.	10.11	23.09
18.	11.33	-
19.	0.12	12.28
20.	1.00	13.11
21.	1.42	13.50
22.	2.21	14.29
23.	3.01	15.10
24.	3.43	15.53
25.	4.24	16.37
26.	5.06	17.24
27.	5.50	18.17
28.	6.40	19.21
29.	7.41	20.42
30.	9.04	22.15
31.	10.38	23.33

November 1968			Slagtemåned 30 dage	O. ☉ N.	O. ☾ N.
F.	1	Alle helgen		7.18 16.28	15.34 2.31
L.	2	Alle sjæle		7.20 16.26	15.39 3.51
45. uge. Jordens salt og verdens lys, Matth. 5, 13-16. 1' række, Matth. 5, 1-12.					
S.	3	21. s. e. trin.	Hubertus	7.22 16.24	15.44 5.11
M.	4	Otto		7.24 16.22	15.51 6.31
Ti.	5	Malachias	☉ f. m. 5. 25'	7.26 16.20	16.00 7.52
O.	6	Leonhardus	Tusm. varer 46'	7.28 16.18	16.14 9.13
To.	7	Engelbrecht		7.30 16.16	16.35 10.32
F.	8	Claudius	☾ fjernest jorden	7.32 16.14	17.08 11.44
L.	9	Theodor		7.34 16.12	17.59 12.40
46. uge. Ve verden for forargelserne, Matth. 18, 1-14. 1' række, Matth. 18, 23 til enden.					
S.	10	22. s. e. trin.	Luther	7.37 16.10	19.06 13.19
M.	11	Morten bisp		7.39 16.08	20.24 13.45
Ti.	12	Torkild		7.41 16.06	21.47 14.01
O.	13	Arcadius	{ Tusm. varer 47'	7.43 16.05	23.11 14.12
To.	14	Frederik	{ ☾ s. kv. 9. 53'	7.45 16.03	- 14.20
F.	15	Leopold		7.47 16.01	0.36 14.26
L.	16	Othenius		7.49 15.59	2.02 14.32
47. uge. Enkens skærv, Mark. 12, 41 til enden. 1' række, Matth. 22, 15-22.					
S.	17	23. s. e. trin.	Anianus	7.51 15.58	3.31 14.38
M.	18	Hesychius		7.53 15.56	5.05 14.46
Ti.	19	Elisabeth		7.55 15.55	6.46 14.56
O.	20	Volkmarus	{ Tusm. varer 48'	7.57 15.53	8.32 15.14
To.	21	Mariæ ofring	{ ☉ n. m. 9. 2'	7.59 15.52	10.16 15.45
F.	22	Cecilia	{ ☾ nærmest jorden	8.01 15.50	11.41 16.42
L.	23	Clemens		8.03 15.49	12.35 18.06
48. uge. Fra døden til livet, Joh. 5, 17-29. 1' række, Matth. 9, 18-26.					
S.	24	24. s. e. trin.	Chrysogonus	8.05 15.48	13.05 19.44
M.	25	Catharina		8.07 15.46	13.21 21.22
Ti.	26	Conradus		8.08 15.45	13.31 22.53
O.	27	Facundus	{ Tusm. varer 50'	8.10 15.44	13.38 -
To.	28	Sophie Magdal.	{ ☾ f. kv. 0. 30'	8.12 15.43	13.44 0.19
F.	29	Saturninus		8.14 15.42	13.49 1.40
L.	30	Chr. 6. fødsel	Andreas	8.15 15.41	13.54 2.59

NOVEMBER 1968

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	11.52	-
2.	0.32	12.45
3.	1.17	13.27
4.	1.55	14.02
5.	2.28	14.36
6.	3.00	15.08
7.	3.31	15.40
8.	4.00	16.02
9.	4.28	16.45
10.	4.58	17.20
11.	5.30	18.00
12.	6.09	18.48
13.	6.57	19.46
14.	7.56	20.56
15.	9.08	22.11
16.	10.26	23.18
17.	11.33	-
18.	0.14	12.27
19.	1.04	13.16
20.	1.50	14.03
21.	2.37	14.51
22.	3.22	15.39
23.	4.07	16.29
24.	4.53	17.20
25.	5.39	16.15
26.	6.30	19.17
27.	7.26	20.26
28.	8.34	21.42
29.	9.53	22.54
30.	11.09	23.52

49. uge. Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1-9.
2' række, Luk. 4, 16-30.

S.	1	1. s. i advent	Arnold	8.17	15.40	14.00	4.18
M.	2	Bibiana		8.19	15.39	14.09	5.38
Ti.	3	Svend		8.20	15.39	14.21	6.58
O.	4	Charl. Fred.	{ Barbara Tusm. varer 51'	8.22	15.38	14.40	8.18
To.	5	Sabina	{ ☉ f. m. 0. 7'	8.23	15.37	15.09	9.32
F.	6	Nikolaus	{ ☾ fjernest jorden	8.25	15.37	15.54	10.34
L.	7	Agathon		8.26	15.36	16.56	11.19

50. uge. Når menneskesønnen kommer, Luk. 21, 25-36.
2' række, Matth. 25, 1-13.

S.	8	2. s. i advent	Mariæ undf.	8.28	15.36	18.11	11.48
M.	9	Rudolph		8.29	15.35	19.32	12.07
Ti.	10	Judith		8.30	15.35	20.54	12.19
O.	11	Damasus	Tusm. varer 52'	8.31	15.35	22.17	12.27
To.	12	Epimachus		8.32	15.34	23.39	12.34
F.	13	Lucia	{ ☾ s. kv. 1. 49'	8.33	15.34	-	12.40
L.	14	Crispus		8.34	15.34	1.04	12.46

51. uge. Johannes Døber i fængsel, Matth. 11, 2-10.
2' række, Luk. 1, 67 til enden.

S.	15	3. s. i advent	Nikatus	8.35	15.34	2.32	12.52
M.	16	Lazarus		8.36	15.34	4.06	13.01
Ti.	17	Albina		8.37	15.35	5.47	13.14
O.	18	Tamperdag	{ Lovise Tusm. varer 53'	8.38	15.35	7.32	13.37
To.	19	Nemesius	{ ☉ n. m. 19. 19'	8.39	15.35	9.09	14.20
F.	20	Abraham	{ ☾ nærmest jorden	8.39	15.35	10.21	15.32
L.	21	Thomas	{ Solhverv, korteste dag	8.40	15.36	11.02	17.08

52. uge. Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19-28.
2' række, Joh. 3, 25 til enden.

S.	22	4. s. i advent	Japetus	8.40	15.36	11.24	18.51
M.	23	Torlacus		8.41	15.37	11.37	20.29
Ti.	24	Alexandrine.	Adam	8.41	15.38	11.46	22.00
O.	25	Juledag	Tusm. varer 53'	8.41	15.38	11.52	23.25
To.	26	St. Stephan	{ ☾ f. kv. 15. 14'	8.42	15.39	11.58	-
F.	27	Joh. evangelist		8.42	15.40	12.03	0.46
L.	28	Børnedag		8.42	15.41	12.09	2.06

53. uge. Simeon og Anna, Luk. 2, 33-40. 2' række, Luk. 2, 25-32.

S.	29	S. m. jul og nytår	Noah	8.42	15.42	12.17	3.25
M.	30	David		8.42	15.43	12.28	4.46
Ti.	31	Sylvester		8.42	15.44	12.44	6.06

DECEMBER 1968

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	-	12.06
2.	0.39	12.53
3.	1.20	13.33
4.	1.57	14.11
5.	2.33	14.47
6.	3.07	15.22
7.	3.39	15.57
8.	4.11	16.32
9.	4.43	17.09
10.	5.27	17.48
11.	5.53	18.30
12.	6.34	19.17
13.	7.20	20.15
14.	8.15	21.13
15.	9.22	22.22
16.	10.37	23.29
17.	11.48	-
18.	0.31	12.51
19.	1.26	13.49
20.	2.20	14.43
21.	3.10	15.10
22.	3.57	16.26
23.	4.42	17.17
24.	5.28	18.08
25.	6.15	17.00
26.	7.03	19.54
27.	7.54	20.52
28.	8.54	21.55
29.	10.05	22.58
30.	11.16	23.55
31.	-	12.15

Det danske kongehus

Kong *Frederik IX* til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, gift 24. maj 1935 med dronning *Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta*, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1) Tronfølgeren *Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid*, født 16. april 1940, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik af Danmark*, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934. 2) *Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid*, født 29. april 1944. 3) *Anne-Marie Dagmar Ingrid*, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med kong *Konstantin*, Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Broder: Arveprins *Knud Christian Frederik Michael*, født 27. juli 1900, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid* (se nedenfor). Børn: a) *Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée*, født 8. maj 1935. b) *Ingolf Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage*, født 17. februar 1940. c) *Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik*, født 22. oktober 1942.

Faders broders børn: a) *Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne*, født 3. juli 1910, gift 9. september 1937 med *Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan*, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid*, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Gorm Christian Frederik Hans Harald*, født 24. februar 1919.

Farfaders broders børn: 1) *Axel Christian Georg*, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg*, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: *Georg Valdemar Carl Axel*, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne Ferelith Fenella*, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Viggo* (se nedenfor). 3) *Margrethe Francoise Louise Marie Helene*, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus Karl Maria Joseph*, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. december 1893, prins, greve af Rosenborg, gift 10. juni 1924 med dr. med. James O. Greens datter *Eleanor Margaret*, prinsesse *Viggo*, grevinde af Rosenborg, født 5. november 1895, død 3. juli 1966.

JANUAR 1969

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

FEBRUAR 1969

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28

Når det tordner

Gammel overtro om torden, regn og vækst
samt et probat middel mod tørke

Hvis man skal fæste lid til fædrenes visdom, — hvilket man i denne oplyste tid naturligvis ikke skal gøre — bliver høsten ikke særlig god, når det i foråret og forsommeren ikke har været meget med tordenvejr. Et gammelt ord siger, at tordenbløde giver sommergrøde. Derfor tog man i gamle dage varsel af årets første tordenvejr. Hvis det endog kom før 1. maj, kunne man være ret sikker på gode afgrøder. Desuden holder en tidlig torden heksene borte. På den anden side måtte det første tordenvejr ikke komme for tidligt. Torden på bar kvist, d. v. s. inden løvspringet, gav et uår.

Da tordenvejr havde en så kraftig indflydelse på høsten, er det ikke forunderligt, at det også hjalp mod høstens ubehagelige følgesvende, nemlig ondt i ryg og hoved. Det gammeldags markarbejde med le førte let til en overanstrengelse af ryggen, og hvad det betød, det vidste man dengang så godt som nu. En beskadigelse af rygsøjlen eller diskusprolaps gør sin mand til invalid, og det er den dag i dag meget vanskeligt for lægerne at gøre noget. Vore forfædres råd herimod lød på, at når man hørte den første torden, skulle man kaste sig til jorden. Høstarbejde kan også give hovedpine, når man skal arbejde hele dagen i den stærke sol, for slet ikke at tale om de tilfælde, hvor det drejer sig om en forsømt hjernerystelse, der giver konstant hovedpine. Her

havde man det probate middel, at når man horte tordenen rulle første gang om foråret, skulle man slå sig i hovedet med en sten.

Hvis der ikke kom torden, blev det et »skin-år«, d. v. s. at solen sved markerne af, eller endnu værre, et »grøn-år«, hvor kornet slet ikke ville modnes, fordi man havde alt for megen væde i sommerens løb.

Torden blev i vikingetiden fremkaldt af Thor, der kørte henover himlen i sin vogn, der blev trukket af to bukke. Det måtte man naturligvis ikke omtale. Tænk om præsten fik det at høre. Så sent som i 1629 blev en gammel bonde dømt for gudsbespottelse. Hans brøde bestod i, at han havde sagt: »Havde jeg bare den gamle gubbe hernede, så skulle jeg hårdrages (slås) med ham for den megen regn, vi har fået«.

Den gamle gubbe kaldtes også Gofar eller Den gode Fader. Mere almindelig var dog betegnelsen »Goa« (den gode), eller »Gomor« (den gode moder). I Norge sagde man desuden »Husprei« (hustru). Denne kvindeskikkelse blev opfattet som Thors datter eller hustru, en slags modergudinde, hvis opgave det var gennem regnen at skænke vækst til afgrøderne.

Desuden lå Goa i stadig krig med alskens troldpak. Derfor farer lynet i siksak henover himlen, fordi det skal følge de rædselslagne trolde på deres vilde færd. Er man ude at køre i tordenvejr, må man være såre forsigtig, at disse trolde ikke søger tilflugt i vognen. Man kan meget let kende dem, fordi de naturligvis optræder forklædt som sorte katte. Man må heller ikke gå med tomme lommer, for så kan troldene smutte ind der. Og naturligvis må man ikke søge læ under et træ, fordi Goa meget nemt kan komme til at splintre træet med sit lyn under sin troldejagt.

Om denne troldejagt har man i Sverige flere sagn. Således berettes fra Værend, at en stor troldkvinde under et tordenvejr fik låret knust af lynet. Hun vovede sig ind i landsbyen for at søge hjælp, idet hun viste alt det korn, som hun havde samlet i sit forklæde. »Når bønderne sår uden først at bede til Gud, hol-

der jeg mit forklæde frem og samler kornet, uden at nogen kan se mig«, fortalte hun. »Nu er jeg på vej til min søster i Østersøen for at bringe hende mad, men jeg kan ikke komme længere«. Det eneste middel, der kunne give hende førligheden igen, bestod i, at hun tre torsdage i træk fik lov til at die en af landsbyens kvinder. Skønt hun bad så mindeligt om at få lov til det, traf byfolket den beslutning at samle brænde til et stort bål og brænde hende forsvarligt.

*

Selvfølgelig må man formilde tordenguden. En ældgammel finsk skik viser, hvorledes det formentlig i fordums tid skete i hele Norden, idet finnerne har modtaget og bevaret mange gamle skikke, der er glemt i det øvrige Norden. Man anbragte en kurv med byg på taget, og når det blev gennemblødt under en tordenbyge, bryggede man øl deraf og drak det under en særlig højtidelighed som et særligt offer til Thor.

Hvis der slet ikke kom torden og regn, og tørken truede med at udslutte afgrøderne og alt liv, var der kun ét middel, der hjalp — men som præsten helst ikke skulle vide noget af, for han misforstod det blot, og så kom herredsfogden, og der blev pinligt forhør. Midlet bestod i, at byens brønd om natten blev øst tom af ni nøgne og tavse møer. En gammel kone ledsagede dem med et ris for at påse, at hverken latter eller hvisken og tiskens forstyrrede den hellige handling. Vandet hældtes over marken som vederkvægelse. Eller også blev det hældt over en ung mand, der var klædt helt i grønt løv. Når brønden var tom, blev den rensed, og der blev hængt blomsterkrans på brøndværket. En parallel til denne skik har man f. eks. fra Rumænien, hvor det under en tørke var skik, at ni nøgne piger gik gennem landsbyen og sprøjtede vand til alle sider. I al gammel folketro har det været en kvindelig opgave at sørge for væksten. De sidste retssager om denne skik fra Danmark og Skaane ligger kun 200 år tilbage, længere er det ikke siden.

O.

Muldvarpeskud

Af Holger Jacobsen.

Klokken måtte minsandten være mange, tænkte madam Johansen søvndrukken, idet hun trak dynen med det ternede betræk godt op om sig. Det lille tagvindue i skråvæggen over hendes seng begyndte nemlig at sende et ganske svagt lys-skær ned over hende. Åh, men det var jo sandt, hun drog et lettelsens suk, det var jo søndag, og hun havde fri.

Familien, hvis børn hun passede, var bortrejst og havde taget børnene med sig. Ved tanken om dem smilede hun varmt. Hvor hun dog var kommet til at holde af dem, og de af hende, føjede hun glad til i tankerne. Dog nu skulle hun rigtig nyde at have fri. Måske skulle hun spendere et par friske rundstykker fra bageren.

»Nej, nej, lille Anna«, tænkte hun, »du fik jo den ende franskbrød med hjem i går«. Den ville være tør, når herskabet kom tilbage. Altså ingen luksus med rundstykker. Hun fik også al kaffegrumset, og det kunne godt give en god kop kaffe, når det fik et lille opkog og blev tragtet. Når man bare var sparsommelig, så kunne man klare sig.

Hendes arbejde gav et lille supplement til den beskedne rente. Et par skillinger havde hun haft sparet sammen til sine gamle dage. De havde stået på en bankbog og var blevet aldeles værdiløse, da den tyske mark gik neden om og hjem, men den danske stat havde givet hende valutagodt-

gørelse. Hun fik næsten hele beløbet i kroner, og så, ja, madam Johansen blev ved at undres derover, måtte hun endda beholde de tyske mark.

Hun tjente også lidt ved at sælge julelys til jul og fastelavnsboller til fastelavn, og hun ruttede ikke. Det måtte naturligvis være storartet at have det sådan, at man kunne klare sig helt uden pligter, eller var det mon? Hun havde ofte funderet over det. De gamle tynde frøkener, der sad med deres værdipapirer og klippede kuponer, som de fik penge for, var de lykkeligere? Ville de nyde en søndag morgen, som hun nu gjorde det i dag?

Nej, nej, goderne var såmænd ikke så ulige fordelt. Det var jo naturligvis i tilfælde af sygdom, nå, hun skød tanken fra sig. Lyset blev hurtigt stærkere. Hun listede ud af sengen, tog en håndfuld høvlspåner og fyldte den lille kankakkelovn, der ikke stod langt fra sengen i det lille kammer. Spånerne kunne småfolk som hun hente nede ved savskæreriet ved havnen. En tændstik til, og en lystig buldren, fulgt af en hyggelig varme, fyldte det lille rum. Ja, ja, når man er fyldt de tres, så er man mere kuldskeer, end man var før.

Langsomt klædte hun sig på, medens hun nød varmen fra den brummende kankakkelovn. Når hun var helt klædt på, ville hun trække forhænget, der skilte det lille kammer fra stuen, fra og lade varmen brede sig derind. Uh, hvor kulden svøbte sig om hendes ben, idet hun slog forhænget til side, men det varede ikke længe, så var den lille hyggelige stue også varmet op. Det var jo fordelen ved en lille lejlighed, tænkte hun fornøjet.

Stuen var hendes stolthed. Der stod den fine sofa, de seks stole, bordet og mahogniskabet med dannebrogskopperne. Et helt stel. Det var hendes udstyr, da hun blev gift. Hvor havde hun måttet kæmpe for at beholde det, da manden forfaldt til drik. Han havde været den flotteste af alle tøm-

mermændene på Paulsens skibsværft. Hans stærke øjne var blå som fjorden, og han havde haft en dyb kløft i den smukke hage.

Hvilken forlovelsestid! Hun, gamle kone, kunne endnu blive helt svimmel ved at tænke derpå. Hun smilede vemodigt glad hen for sig. Nu mindedes hun mest det gode. Dog havde livet været en kamp for hende, thi hun havde måttet skaffe udkommet til de fire børn, der hurtigt blev skænket dem.

Drengene havde havet taget, og pigerne var gift langt nede i det tyske i så jævne kår, at de kun meget sjældent kunne komme hjem. Da budskabet var kommet til hende om skibsforslisene, der berøvede hende hendes sønner, troede hun først, at hun skulle miste sin forstand, men Gud havde givet hende styrke, og hun levede videre i den faste tro, at de nu var hos ham, og at Gud i sin nåde ville lade hende mødes med dem igen.

I drømme havde hun set dem med vandet drivende fra deres tøj, men med et kærligt afskedssmil. Hun havde da altid troet på Vorherre, men hun havde ligesom ikke rigtig haft brug for ham, skønt i sin overstrømmende glæde i sine første lykkelige år af sit ægteskab, manglede hun faktisk nogen at sige tak og atter tak til, men hurtigt var den tid forbi. Vejen blev tung og træls. Gud var blevet borte for hende.

Atter et par håndfulde spåner på ovnen, og varmen fyldte nu hele den lille lejlighed. Nu var hun også helt færdig med påklædningen, kaffekedlen snurrede på ovnen, og hun gik hen til vinduet, der vendte mod øst, ud mod fjorden, for at iagttage vejret. Hun skubbede de fine urtepotteskjulere med de lidt vintermedtagne blomster til side og så opmærksomt ud over alle de gamle, smukke tegltage. De var nemlig hendes barometer. Mange års erfaring havde lært hende at bedømme den røde tegls nuancer, og deraf forudsige, hvordan



Tagets nuancer kunne sige hende, hvordan vejret ville blive.

vejret ville blive. Det morede hende at konstatere, at det aldrig slog fejl.

I dag ville vejret blive fint. Hun lod blikket glide ud over vandet. Vestenvinden sendte ilinger hen over overfladen, og morgensolen fik det hele til at glitre, så det næsten virkede blændende. Dette dejlige syn fyldte madam Johansens hjerte med en ubeskrivelig og forunderlig glæde. Det var jo foråret, der nu meldte sig.

Hvor huskede hun fra år til år denne pludseligt fremkaldte forårsglæde, og lige dejlig var den hver gang. Intet kunne dæmme op for den, når den kom vældende frem i ens sind.

Hun så atter på sine potteplanter. Nu var mørketiden forbi, så nu var tiden inde til at give dem ny jord. Hun blev grebet

af en stor foretagsomhed. Ja, det ville hun benytte sin fridag til. Hun ville gå over i skoven og hente muldvarpeskud. Det var nemlig det bedste for stueplanter. Muldvarpeskud fra en skovbund, så ville blomsterne gro. Det havde hendes mor lært hende. Hvert forår havde hendes børn været med hende i skoven efter jord, og hendes blomster var da også de kraftigste i hele kvarteret.

»Hvad gør De dog ved dem?« sagde naboerne. »Muldvarpeskud fra en skovbund,« svarede hun, »og så snakker jeg med dem,« føjede hun venligt til.

En stærk længsel efter skoven steg op i madam Johansen ved disse tanker. Vinteren var så lang, men når hun først havde begyndt sin vandring i den, den dag om foråret, når hun hentede muldvarpeskuddene og ofte samtidig dermed fandt de første skovmærker under det visne løv, så kom hun der jævnlige.

Hun holdt så meget af skovene omkring byen. Der kunne man vandre i timevis uden at møde et menneske. Hun rev et blad af kalenderen. Den 20. marts 1922. Ak, ja, hendes ansigt prægedes af vemod. Broder Johans fødselsdag. Ja, det var jo i marts. En gang var deres tur efter jord i skoven netop faldet sammen med hans fødselsdag. I den anledning fik han lov til at bære spånkurven hele vejen hjem. Det var såmænd vist også den eneste fødselsdagsgave, han fik.

Det var tider med nøjsomhed, men glæden havde bestemt ikke været mindre. Johan var hendes bedste legekammerat og hendes beskytter. Han var et år ældre og tog sig ridderligt af hende både i skolen og på isbanen, når de gled på is. Skøjter var der jo ikke tale om til dem. Nej — Gud nåde det.

Hvor hun savnede ham, da han kom ud at sejle ligesom de andre drenge i gaden. Hun tænkte sig om. Jo, fjorten år havde han været, et barn endnu. I smug havde han grædt, da han sagde farvel til hende. Da han var tyve år, rømmede han fra skibet nede i Australien. Han ville vel ikke være

prøjsisk soldat. Siden havde man ikke hørt fra ham. Moderen havde hele tiden været overbevist om, at han levede, og hun døde i den sikre forvisning om, at han ville vende hjem. »Hils nu Johan,« sagde hun kort før sin død.

Det var altsammen så længe, længe siden. Hun regnede efter, jo, han måtte være 65 år i dag, hvis han da levede. »Ja, Vorherre holde sin hånd over ham, hvis han lever, hvor han så end er,« tænkte hun. Nu var det to år siden Nord-slesvig stemte sig hjem til Danmark, og hendes kære by atter blev dansk. Den lykkeligste dag i hele hendes liv. Hvor havde hun ikke fortalt både sine egne børn, og de børn hun passede, om sin lykkelige barndom før krigen 1864, om det store Dannebrog, der vajede ude på molen, om alle de stolte sejlskibe, der stod ud og ind ad fjorden med det røde og hvide flag til agters, om den højtelskede kong Frederik den syvendes besøg sammen med den så meget omtalte grevinde Danner, og til sidst naturligvis om den sørgelige krig i 1864, der rev landsdelen bort fra moderlandet, om kanontordenen fra Dybbøl, om indkvartering, sorg, håb og fortrøstning.

Tænk, at Gud havde undt hende den glæde selv at måtte lægge sin stemme i valgurnen for sit gamle fædreland. Hvor havde det været stort. Hun havde tænkt på sin gamle mor, der på sit dødsleje havde udtalt ønsket om, at ligprædikenen skulle være på dansk — på modersmålet — som så længe havde været sat i skammekrogen. Hun havde tænkt på sine drenge, der blev derude på søen.

Da den frygtelige verdenskrig kom i 1914 til 18, havde hun tænkt, »det har Vorherre da skånet dem for — at skulle kæmpe for en fremmed sag og lide, som så mange af vore landsmænd har lidt«. Så efter afstemningsdagen var det gået skridt for skridt. Gadeskiltene blev atter danske, jernbanelogene og skiltene på stationerne, postkasserne lyste rødt ligesom postbudenes festlige jakker, og endelig i juli red kongen over grænsen på sin hvide hest.

Til Aabenraa var han naturligvis kommet med skib. Den pragtfulde hjuldamper »Dannebrog« var stolt som en svane gledet ind i havnen, hvor tusinder af mennesker stod viftende og jublende, og nu var hverdagen kommet. Mon de unge ville kunne forstå, hvilken gave det var, at de kunne vokse op i frihed? Mon de ikke hurtigt ville tage det som en selvfølge, at de frit kunne synge og tale deres modersmål?

Madam Johansen var en kvinde med livsvisdom. Jo, jo, sådan ville det vel nok gå, men hun og hendes generation ville resten af deres liv være fyldt af taknemmelighed og glæde over, at det mirakel, som de havde håbet på, var blevet til virkelighed. —

Der var støv på sofaens læn. Hun greb en støveklud og tørrede det af, og hendes blik faldt på det store billede af den afdøde ægtefælle, der hang over sofaen. Kærligt smilede hun hen for sig. Hun vidste, at skønt han var tysk, så ville han have undt hende den store glæde.

Han var så kærlig og forstående. Hvor havde de dog været lykkelige, indtil han fik den svaghed for spiritussen. Nå, det ville hun glemme... Smuk havde han været, den smukkeste og flotteste af alle skibstømrerne, og hvor kunne han danse. Alle byens piger var misundelige på hende, når han svang hende i en lystig polka.

»Ja, Vorherre, det var en dejlig tid, du gav mig, tak for den...« Hun havde vænnet sig til at føre små enetaler med Gud, nu da hun blev gammel og alene. Det var hendes form for bøn. Hun bad naturligvis sin aftenbøn hver aften, men det var jo altid det samme, et lille ritual, der hørte til alle de andre små gøremål, inden man kunne lukke sine øjne og sove.

Kaffen kom nu på bordet, og hyggeligt sad hun og nød den, medens blikket atter droges ud over den forårsblå fjord. Så snart hun var færdig, fandt hun spånkurven og en lille skovl frem, som havde været børnenes, når de gik med

hende i skoven. Hun så dem for sig, og deres små flittige barnelhænder, når de plukkede anemoner eller skovmærker, og hun blev grebet af et sugende savn efter at knuge dem i sine.

Hvor var den tid dog blevet af. Ens børn var kun et lån, var der en, der havde sagt, og det var rigtigt. Det måtte hun skønne. Sjældent hørte hun fra pigerne der langt nede i det tyske. De havde jo deres, men hun tænkte på, at de sikkert ville være blevet gift herhjemme i Danmark, hvis grænsen havde ligget, hvor den lå nu, da de var unge.

Nu var hun færdig til at gå. Endnu et kig til kakkelovnen. Spåner var et farligt brændsel. I de gamle huse gjaldt det om at vogte lys og ild. Alt var i orden, og lidt efter spadserede gamle madam Johansen afsted. Folk nikkede glade og venligt til hende, og snart var hun ude på dæmningen, der skilte engene fra fjorden og førte over mod Jørgensgårdskov . . . Hendes forældre havde stolt fortalt om, da den dæmning blev bygget lige efter treårskrigen, og hvorledes den stinkende vig blev forvandlet til givtige grønne marskeenge, hvor storkene spankulerede, og høet stod i stakke.

Hun kom forbi vindmøllen, der forårskåd snurrede sine vinger rundt i den friske vestenvind. Hun ville nu komme til at savne den nemme vej til skoven, når dæmningen var borte, for der skulle jo nu bygges en ny havn, hvor engene var, og dæmningen skulle gennembrydes. Måske ville der atter komme gang i skibsfarten til Aabenraa.

Skønt vinden bar fra, fyldte den friske havluft hendes lunger. Stigningen mod skoven havde begyndt. Hun sagtnede sine skridt og vendte sig af og til om for at puste lidt, og for at nyde den kønne udsigt ned over byen. Dannebrog vajede et sted dernede. Det gav et lille hop i hendes hjerte af glæde. Det var så usandsynligt nyt endnu, at dette så strengt forbudte flag nu atter vajede over byen ligesom i hendes lykkelige barndom.

Hendes tanker gled til broderen, hvis fødselsdag det var i dag. Hvor ville det syn have glædet ham. Han havde så fortrøstningsfuldt sagt: »Vi bliver danske igen, stol kun på det...« Stigningen blev trættende for hende. Nu skulle hun nyde at sidde et øjeblik på bænken, der stod lige i skovbrynet. Hun elskede udsigten fra den bæk.

Nej, hvor ærgerligt, der sad nogen, oven i købet en fremmed mandsperson. Det var da besynderligt på denne tid af dagen og i marts måned. Ja, hvile sig måtte hun nu, om det så kun var et par minutter. Bænken var heldigvis stor, så hun kunne sætte sig i den anden ende. Det gjorde hun, idet hun kastede et stjålet blik på manden. Hans klædedragt lod ane, at han var udlænding. Han var nemlig velklædt, medens den hjemlige befolkning endnu ikke var kommet over krigens knappe tider. Et stort gråsprængt fuldskæg skjulte hans ansigtstræk, og han syntes næppe at ænse hende, men sad i dybe tanker og så ud over byen.

Pludselig henvendte han sig til hende, og hans stemmes klang fik hende til at studse. »Ser De det lille Dannebrogssflag, der vajer dernede over tagene«, sagde han. Hun nikkede bekræftende. »Det er så dejligt for mig at se det«, fortsatte han. »Da jeg nemlig forlod min fødeby for fyrretyve år siden, da måtte det skjules på kistebunden hos folk og måtte ikke vises offentligt. At se det over byen fortæller mig, at den tid nu endelig er forbi, og at det håb, som min mor og vi børn nærrede, er opfyldt«. — Hans blik faldt på hendes kurv med skovlen. »Skal De efter muldvarpeskud i skoven?«

Nu spidsede hun for alvor øren, og hendes stemme rystede let, da hun svarede bekræftende. »Ja, det vækker også minder hos mig«, begyndte han så igen. »Min mor tog hvert forår med os herover i skoven efter jord til hendes blomster. En gang var det netop den 22. marts ligesom i dag. Det var



Skal De efter muldvarpeskud i skoven, spurgte han ...

min fødselsdag. I den anledning måtte jeg bære kurven hele vejen hjem. Hvor var jeg lykkelig.◀ Han sukkede dybt.

Madam Johansens øjne fyldtes med tårer, så det lille Dannebrog dernede i byen blev helt udtværet, da hun forsøgte

at få øje på det igen. Hendes hjerte bankede stærkt, og hun spurgte: »De er måske en af de udviste, eller en af dem, der rømmede for ikke at blive prøjsisk soldat?«

»Både ja og nej«, svarede han efter et øjebliks eftertanke. »Jeg rømmede vel mest af eventyrlyst, dog nok også for ikke at komme i trøjen. Jeg stak af fra mit skib i Australien, men det gik mig dårligt i begyndelsen. Jeg skrev ikke hjem. Jeg ville vente, til det gik mig bedre, men det lod vente på sig. Da jeg omsider fik det nogenlunde, syntes jeg, at det var for sent at skrive. Jeg giftede mig, og mit liv formede sig jo i en helt anden verden. Nu er jeg enkemand, og tankerne om hjemmet er blevet stærkere og stærkere . . . «

I de filmsnyheder, der vises forud for selve aftenens stykke, så jeg billeder fra genforeningen og deriblandt optagelser fra kongens indtog i Aabenraa. Jeg må tilstå, at jeg var glad for, at det var mørkt i biografen. Jeg gik der hver aften, medens den var på programmet. Jeg tror, at det var syv gange, og så besluttede jeg, at jeg ville hjem. Jeg har forhørt mig på rådhuset i går. Min mor er død, og jeg kan aldrig råde bod på, at jeg ikke fik skrevet.

Min søster, som jeg holdt så meget af, lever imidlertid og er enlig, ligesom jeg er det. Hende vil jeg opsøge. Jeg er ikke rig, men sidder dog i så gode kår, at jeg kan købe mig et lille hus herhjemme og leve sorgløst resten af mine dage. Måske vil hun bo sammen med mig og holde hus.

Madam Johansen sad som lamslået. Tankerne tumlede i hendes hovede som vingehjulene på vindmøllen dernede, der pumpede vandet op fra engene og ud i fjorden. Bare, bare han dog havde skrevet en ganske enkelt gang. Men det var for sent, nu ingen bebrejdelser. En vidunderlig opgave ventede hende. Hun vidste, hvor svært det var at falde til i hjemstavnen for udvandrere og søfolk, der alt for længe havde været hjemmefra. Gang på gang havde hun oplevet, at de var kommet glade hjem for at blive, og så var de atter rejst

skuffede og bedrøvede bort igen. Hun kendte dog også folk, der var blevet. Der skulle bare tid og tålmodighed til.

Det store og vidunderlige var dog nu i første række, at han var kommet hjem. Hendes hjerte blev stort af glæde, og hun sagde med skælvende røst. »Ja, hun lever, og hun sidder her. Jeg er din søster, Johan«. Hun rejste sig og gav ham hånden. »Velkommen hjem, velkommen til Danmark«, føjede hun smilende til. »Det kan vi jo nu sige.«

Han tog imod hånden, idet han udbrød: »Er du min lille søster. Herregud, er du min lille søster, der nu er en lille gammel kone. Ja, nu kan jeg kende dig, lille Anna...«. »Hvad sagde mor til, at jeg ikke skrev?«

»Det er for koldt at blive siddende«, svarede madam Johansen. »Nu går du med mig ind i skoven efter muldvarpeskud, og da det er din fødselsdag, så skal du få lov til at bære kurven hele vejen hjem, og så skal jeg fortælle om mor, der trofast ventede, at du skulle komme hjem og aldrig bar nag, fordi du ikke skrev«. »Hils Johan«, var noget af det sidste, hun sagde. »Derpå gav hun ham kurven, og sammen gik de ind i skoven, hvis bund allerede begyndte at dufte af det allerførste forår.



Koncessioner og gaver er en ret, der fremmer appetitten uden at tilfredsstille den.

Bismarck. (1849).



AF JENS ANDERSEN • Tegn.: KAI CHRISTIANSEN

»Naturen går over optugtelsen! — Det er en talemåde, der ikke blot dokumenteredes på *Nikolaj Andersens* tid, og som man kan læse om i hans »Sønderjydske Digte og Historier« og mere sig over. Det er en sandhed, der har gyldighed også i *vor* tid, og følgende lille beretning fra vort lands besættelse under den anden verdenskrig vil føre bevis for det; men — episoden, som jeg tilfældigvis blev vidne til, fik dog en såre dramatisk optakt.

Skuepladsen var en kupé i et tog mellem Vojens og Tinglev, et af de få tog, som under den indskrænkede togtrafik endnu stod til rådighed for os »civile rejsende«. Det var derfor stærkt optaget.

Jeg stod på i Vojens. I sidegangen var der trængsel. Første kupé selvfølgelig optaget; altså kante sig længere frem. Næste kupé det samme. — Videre! — Endelig! — En kupé med én ledig siddeplads lige inden for døren, på højre side. — Ind! — Så var også denne kupé optaget. — Jeg var heldig!

Mine rejsefæller studerer mig, tavse; jeg dem. — På vinduespladsen på højre side — min bænk — sidder en tysk soldat. Han har en omfattende bagage med sig, stablet op i nettet; pakker, der sikkert indeholder gode danske levnedsmidler. — »Han skal nok hjem på orlov, hjem til sin udsultede hjemstavn«, tænkte jeg. — Over for ham sidder en yngre kone. Hun er fra vor hjemstavn. Hendes lille pige spankulerer rundt i kupeen. Konen og soldaten er i livlig samtale med hinanden; men det er hende, der

fører ordet. Vi, de øvrige seks medrejsende i kupeen, forholder os tavse, og vi kan derfor uforstyrret lytte til, hvad hun har at berette. Og mens den lille pige stavrer rundt mellem vore knæ, får vi da at vide, at hun er glødende nazist. Hun udbreder sig om »Førerens«, som er et geni! Og hans vidunderlige sejre vidner om Tysklands uovervindelighed, og det er herligt at føle sig gennemstrømmet af partiets storslåede ideer. Hendes øjne stråler af glæde og stolthed ved denne bekendelse; men — for os andre er det i denne tid godt at vide, hvem man er iblandt.

Soldaten er glad for, at der dog er én, der vil forkorte tiden for ham, selv om hun ikke fortæller ham noget nyt; men for os andre er det en underholdning, vi ikke synes om. Den skurrer fælt i vore ører. Vi lytter. Det kan vi ikke slippe for, men vi er lysvågne. — Hjulene hamrer i skinnerne. Station efter station glider forbi.

Pludselig sker der noget!

På bænken over for mig sidder en midaldrende kone, sikkert en kone fra landet, lidt fyldig. Hun har runde, blussende kinder, godmodige øjne. Hun er rar at se på. — Hun begynder at tale, langsomt, men højt og tydeligt og på bredt sønderjysk, og hvad hun siger, får os til at studse.

»Har I hørt«, siger hun; en henvendelse altså til os alle. — »Har I hørt, at alle tyske soldater, der i den sidste tid fra Norge og Danmark er kommet til Rusland, er blevet slået ihjel af russerne!« — — —

Det giver et sæt i os! Hårene ligefrem rejser sig på vore hoveder! Vi måber! — At hun tør risikere at sige sligt! — Hun ved da, at kupeen ikke er »stueren«, og at hun udsætter sig for den største fare! — — Eller er hun efterhånden blevet så irriteret over den nazistiske skvalder (det er hun nu ikke ene om), at hun har sat sig for at give nazidamen én over næbbet? — Vi er i hvert fald som lamslået, og der er tavshed i hele kupeen. — Kun et øjeblik, dog længe nok til, at nazikonens ansigtsudtryk forandres. Hendes øjne bliver store og stirrende, hadet lyser ud

af dem. Hun er rasende, en furie. Hun farer rundt, stirrer på den godmodige og rare kone og skriger:

- »Hvem siger det?« —
- »Det gør jeg«, kommer det roligt. —
- »Hvor ved De det fra?« —
- »Ja, det har jeg da hørt i radioen«. —
- »Hvilken radio?« —
- »Ja, i den engelske radio«. —
- »Det er løgn!« råber nazikvinden i skingrende diskant. —
- »Nej, når de siger det i den engelske radio, er det sandt«. —
- »Det er løgn!« —
- »Nej, den engelske radio lyver ikke; det gør den aldrig«. —
- »Men jeg siger Dem, at det er løgn! — LØGN!!« —

Vi har en følelse af at være midt i et vulkanudbrud, at situationen er meget farlig, og vi spekulerer med lynets hast på, hvordan vi kan komme den åbenhjertede og dristiske medrejsende til undsætning.

Soldaten har naturligvis ikke kunnet undgå at mærke, at der er sket noget, noget, som i løbet af et nu har forvandlet hans flinke samtalepartnerske til en uhyggelig furie; men han har naturligvis intet forstået. Derfor siger han omsider til den rasende dame: »Was ist los?« — —

»Ja«, råber hun og peger truende med udstrakt arm på den arme kone, der dog tilsyneladende slet ikke er bragt ud af fatningen. »Konen der, hun siger, at alle tyske soldater, der fra Norge og Danmark er kommet til Rusland, er blevet slået ihjel af russerne!« — —

»Ja men, hvor ved hun det fra?« —

»Hun siger, at hun har hørt det i den engelske radio; men jeg siger, at det er LØGN!« — —

Tavshed! — —

Betyder det, at den frimodige kone nu kommer i dobbeltild? — Soldaten tænker sig om. Han spekulerer. Vi er ængstelige og spændte. Vil der ske anholdelse? — Bortførelse og derefter kon-



„Det er løgn!“ råber nazikvinden i skingrende diskant. -

centrationslejr? — Hvordan vil soldaten tage det? — Hvorledes vil han reagere? — Tavshed! — —

Endelig siger han, roligt og sindigt og en smule spagfærdigt: »I skal ikke tro alt, hvad I hører i radioen! — Om det nu er den engelske eller den tyske radio, er fuldstændig ligegyldigt, for alt, hvad der udsendes, er dog propaganda! — *Propaganda*, siger jeg!« — —

Tavshed! — — Men hvad han sagde virkede befriende. —

Situationen er tilsyneladende reddet. — Han er bestemt ikke nazist. — Han har oven i købet blottet sig, afsløret sig selv ved at nære tvivl om de tyske radioudsendelsers sandfærdighed. —

Da hans »partnerske« bliver klar over, at hendes appel til ham preller af, og at den forventede bistand udebliver, går gassen af hende. Der falder ro over hende; men man kan se, at hun er dybt skuffet. — Der bliver stilhed. — Marceridtet er overstået, og vi ånder lettere. — Der er så stille, at man ville kunne høre en nål falde på gulvet, hvis ikke støjen fra skinnerne havde overdøvet det. —

Omsider har nazidamen bidt skuffelsen over det mislykkede angreb i sig. Hun optager atter den så brat afbrudte samtale med soldaten, og mens hendes lille pige uforstyrret fortsætter sin gang mellem vore knæ, får vi på ny at vide, at i hendes familie er man vel nok gode tyskere, og at det er herligt og opløftende at sole sig i nazismen, og at man naturligvis i hendes familie har *tysk* som hjemmesprog. Og hun siger højt og tydeligt — og med patos: »Ja, wir sprechen ja *immer* deutsch mit *die* Kinder!« — Men da hun i det samme opdager, at hendes lille pige står foran hendes »argeste« fjende og blader i »Familie Journalen«, råber hun — højt og skingrende — men på godt og bredt sonderjysk:

»*Marial* — — *La' det bla' lech!!*« — —

Vi studser! — Hvad var det? — Var det *tysk*, hun talte? —

Nej! — Her gik vel nok »naturen over optugtelsen!«

Og i samme øjeblik søger seks par øjne hinanden, for vi har alle fattet det selvmodsigende og komiske i udbruddet. — Vi sidder alle med et lille smil om munden. Vi kan ikke forhindre, at smilet vokser, og at øjnene udstråler morskab, og da vi når Tinglev, hvor vi må forlade kupeen for at skifte tog, er smilet blevet så stort, at det får luft i en befriet og hjertelig latter.

— — —

Ja ja, som man ser, sker det endnu, at »naturen går over optugtelsen«, som Nikolaj Andersen allerede i sin tid førte sandhedsbevis for.

(DS)

STRENG' TI'E

*E t' er er streng' og-forværres,
hvor møjl vi så end sætter ind.
Vi kæmper omsonst mod en velstånd,
der ribber voss hielt til e skind,
for åll' vil hå mier og mier,
og kån det itt skaffes - no vel,
så må skam e stat til å støtt voss!
Men er da e stat itt voss sjel?*

*Og liggher æ søvnloss og lytter
om nat til en vis' åv e blæst,
æ fatter itt ålt, hvad den synge,
men tænker mæ javnt til e rest.
Hvad gavner og nytter det hiele -
for er vi fosst kommen så vidt,
te åll' folk skal støttes og hjælpes,
så hjælper det hiele jo itt.*

*Er det hielt forrykt, hvad en tænke,
men knap nok hæ sind til å nævn'?
Det hiele kunn' ordnes så mindle,
om vi vill sætt stævn' ædder evn'.
Men er det no tanker å komm' med,
hvor åll' og enhver krovver ind?
E tid er skam itt som förhen til,
e folk vil kogg supp o en pind!*

*Og sirre en rulet og lytte
og hörr, hvøndt folk kæmper med dæt,
en tykkes, dæ' krav er begrunde,
ja, te di hæ mier end ret.
E stat må pung' ud, det er åvgör!
Men hvøndt så det bæst bær sig ad,
så æendner det åltid til sidst med,
den tæjer lidt mier, end den ga.*

Ja, det er den simpelt hen nødt til,
for hvondt skal det ejsen løff rundt?
Ministre skal lønnes, og den skal
trykk sedle i bundt ædde bundt.
Og det er ejheller hielt gratis
å floj' fro kongres til kongres,
og di, der må slid' for vi ånde,
må og' hå e lidt til kommess.

Der kværnes min sandten og snakkes
dav ud og dav ind om det samm',
og ingen hæ tid til å hor' e,
for det gör voss søvne og tamm'.
Hvad gavner e dog, te vi brøkle
og strøver voss og hænger i,
for ålt som vi æsle og pukle,
så mister vor' pæeng dæ' værdi.

Vi kæmper omsonst mod en velstånd,
der ribber voss hielt til e skind,
nej, det der er værr, for det er som
den sprænger og splitter vort sind.
Og hvad skal vi så med det hiele,
og hvad er så ålt, vi hæ fått?
Et helvedes bowl - for vi vill jo
med minde kunn hå e så godt!

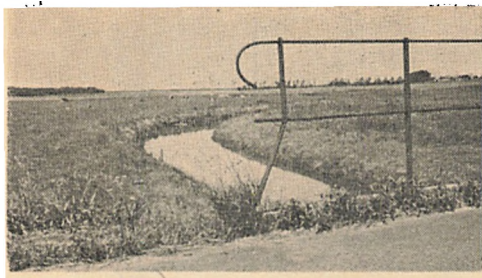
E ti'er er streng' og forværres
uhygglet fro dav og til dav,
for hven er tilfrejs? Det er ingen!
Og der er et utal åv krav.
Og gi di voss itt, hvad vi krovve,
så strejker vi, herr'månd og boend
og kjømænd og kapitaliste!
forinden vi hielt gæ til groend!

E stat er den griskest og sætter
med åvgyvt og lumskhed en fæld',
der gör den retsindigst til kæltring
og lig' tål å sætt i e spjæld.
Vi hæ kun jen trøest: ens begravvels
vil fri én for kummer og kval.
Di ti procent moms, den beskattes,
dem slipper en sjel å betal'!

Martin N. Hansen

Smuglerier og andet ved Kongeåen

Af *Kresten A. Jensen*



Efter krigen i 1864 blev Sdr. Hygum sogn ved grænsereguleringen et grænsesogn. En 16 kilometer lang sognegrænse blev tillige landegrænse samt amtsgrænse mellem Ribe og Haderslev.

Denne grænsedragning affødte mange vanskeligheder både fra dansk og tysk side, og ikke mindst for befolkningen på begge sider af den, da den flere gange blev forandret, for endelig efter meget tovtækkeri og ved en byttehandel i 1865 at gå i orden — men derom kan man læse i den af Thøste Thøstesens udgivne bog »Fra Hygum Sogn«.

Resultatet blev, at Hygum sogn måtte afstå godt 1600 tdr. land, mest mose, hede og egekrat samt hele engen langs Kalvslund å. Disse arealer blev lagt under Obbekjær sogn. — Kalvslund sogn, som til at begynde med under forhandlingerne i 1864 næsten var ved at blive helt udslettet, fik nu ved den byttehandel, hvor Taps sogn afstod en del, nu lov til at beholde 1300 tdr. land mere end tidligere, men måtte alligevel afgive de 3 små byer: Hjortvad, Baungaard og Ravning, som nu efter genforeningen atter er kommet tilbage til Kalvslund igen. De blev dog frit stillet med hensyn til enten at komme under Lintrup sogn eller under Hygum.

Ifølge Markussens optegnelser fra Lintrup og Hjeriting sogne valgte de Hygum, fordi de bedre kunne lide præsten i Hygum, og Hygum kirke var også mere velhavende den gang. Kongeåen havde tyskerne hele tiden holdt på som grænse, og det kom den da også til nu mod nord ved Villebøl; derfra gik den lige mod syd over Baungaard — kun ca. 3—400 m øst for Kalvslund kirke og langs Hjortvad egekrat, hede og plantage ned til Hjortvad å. Dette grænsestykke blev senere ideelt for smuglere, og under første verdenskrig

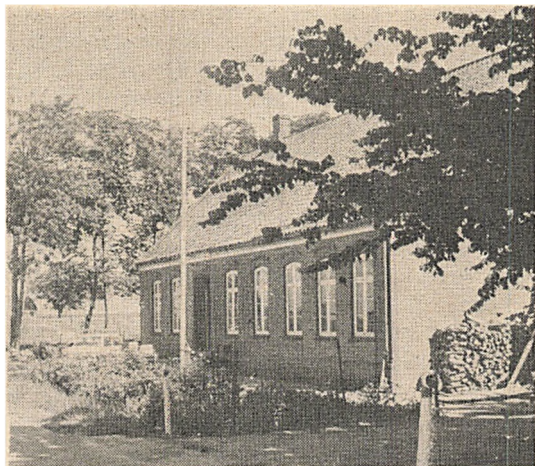


Kresten A. Jensen med sin bedstefaders krudthorn og „krybskyttebøsse“, som han kunne dele, så den kunne skjules under jakken.

for os, der svigtede kejser Wilhelm, og som han selv gik over grænsen. —

Jeg er født her i Hygum sogn 1889 og har opholdt mig så godt som hele tiden her indtil første verdenskrig brød ud. Fra 1928 har jeg været fastboende her, så jeg har mange minder og oplevelser, og jeg har hørt fortællinger af andre, så det kunne fylde utallige sider. Her vil jeg gengive nogle erindringer fra de nævnte tre byer, som under tysk styre blev gjort til Hjortvad kommune.

I 1908—09 tjente jeg som forkarl i Hjortvad, der dengang bestod af 3 tæt sammenbyggede gårde, hvoraf den midterste siden ved handel er delt mellem de to; så var der en énklasset skole, en smed og bagved ham igen en gård, som var større end de andre, samt »Gudsnappgård«, og bag denne en gård oppe på marken og så tre små ejendomme eller blot huse efter Kastbjerg til. Ejerne af disse gårde var, som man dengang sagde, »ikke nemme at tage et ben op på«, de sad »lunt« inden døre, endvidere hvad man dengang satte højt, *danske* af sindelag og opræden, hvad der ofte blev lejlighed til at vise. For manges vedkommende blev det en hel sport at kunne dreje tyskerne en knap. Der var særlig én, som der gik mange fortællinger om.



Hjortvad skole

Da jeg tjente i Hjortvad, havde en søn overtaget gården efter ham, men han havde aftægt på gården og boede der. Han hed Pejrr.

I tysk tid havde vi jo to »bededage«, en dansk og en tysk. I min tidligste ungdom mindes jeg, at der var flere steder, hvor den danske blev fejret, men aldrig den tyske. Det gjorde Pejrr heller ikke. Efterhånden blev politibetjenten sendt ud for at kontrollere, om der blev arbejdet den dag, og han kom jo særlig da på de udsatte steder, således også til Hjortvad. Her traf han Pejrr, der trolig gik og pløjede. Han spurgte Pejrr, om han ikke vidste, at det var bededag. »Nej«, det vidste Pejrr ikke. Om han da ikke havde en almanak? »Jo«, det havde Pejrr da, men i den stod der ikke noget om, at det var i dag. Det ville betjenten da se, og han og Pejrr drog hjem til gården og studerede i almanakken. Men da det var en dansk almanak, stod der jo ikke noget i den om den tyske bededag. Pejrr måtte trods protest betale en bøde, jeg husker ikke hvor stor.

Imidlertid red betjenten videre mod Baungaard, men da han kom tilbage, gik Pejrr stadig og pløjede. Da betjenten skændte og tordnede for ham, svarede Pejrr roligt: »A hårr jo betål' for et«, og pløjede videre. Det blev en tur til amtsforstanderen i Rødding, og nu måtte han betale en større bøde, hvad Pejrr dog ikke tog sig så nær.

Så havde de fået en ung tysk lærer til Hjortvad, og en dag traf det sig, at Pejrr kom gående forbi læreren. Pejrr havde sin hund med,

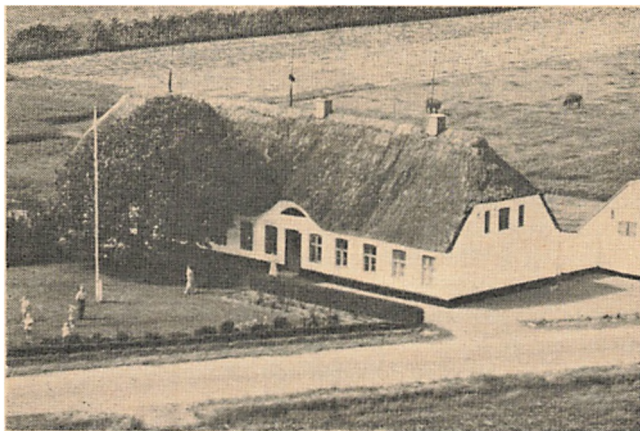
og idet han er ud for læreren, sagde han: »Puds«, han er tysker.. Pejrr blev meldt og kom for amtsforstanderen, hvor han under forhøret forklarede, at hans hund hed »Puds«, og læreren var jo da en tysker, så det kunne han da ikke se noget fornærmeligt i. Da det ikke blev godtaget, sagde Pejrr: »Peng' kan vel klår' et, men det kunne det nu ikke den gang, og Pejrr måtte i arrest et stykke tid.

Dog engang lykkedes det Pejrr at pudse tyskerne. De Hjortvad bønder havde som så mange andre også et stykke marskeng ude i Farup enge, altså i Danmark. Nu havde Pejrr, hans karle og en daglejer været derude og slå græs, og da hans kone samtidig lå i barselseng, ville Pejrr da glæde hende og købte i Ribe en lagkage med hjem til hende. Men da de kom til toldereren på Baungaard, lod denne Pejrr vide, at den skulle fortoldes.

»Det vil a da si papirer for«, sagde Pejrr, men da toldereren var inde efter disse, tog Pejrr sin lommekniv op og skar det halve af lagkagen i stykker og sa' til karlene »spis no kål«. Da toldereren endelig kom med papirerne, svarede Pejrr »madlevninger må val nok komme over.. Det måtte de, og Pejrr fik sig et billigt grin, karlene et stykke lagkage, og Pejrrs kone en halv, men ufortoldet lagkage.

I 1900 fik vi her i Kamstrup skole en ny ugift andenlærer, han hed Lorensen og var her i to år, blev så gift og fik enelærerembedet i Hjortvad. Selv om vi var temmelig godt vant med den forrige andenlærer, som var her de fire første år af min skoletid, syntes jeg også, at Lorensen var flink, men da han kom til Hjortvad blev pokker løs. — Hans kone var fra Haderslev og fra et meget tysk-sindet hjem. Måske var det grunden, måske andre ting, men der blev stadig strid, som endelig kulminerede efter et par års forløb i juleferien. Læreren var rejst på juleferie, men da de kom hjem, var alle deres møbler og alt andet i skolen ødelagt og slået i stykker. Om det så var kejserbilledet, så var det knust. Møbelbetrækket var overhældt med petroleum og sengetøjet forsvundet. Det fandt de først næste år, da de ryddede åen og dynerne lå ved en af de såkaldte ålegårde.

Med kejserbilledet var det en alvorlig historie. Blev det opdaget, betød det tugthus. Det blev til en masse afhøringer, men forbrydelsen blev aldrig opklaret, og familien Lorensen forsvandt fra Hjortvad. Jeg tror roligt, jeg kan påstå, at det i hvert fald ikke var nogen af de indfødte beboere i Hjortvad skolekreds, der havde nedværdiget sig til at lave det. For nogen tid siden har jeg drøftet det med en kone, der den gang var 6—8 år, datter af den daværende kom-



Kamptrup skole

muneforstander i Hjortvad kommune. (Han var en god dansk mand, men med et roligt væsen forstod han at klare det undertiden ret besværlige embede). Hun kunne mindes, at der i et af de tre små huse bag Gudsnapgård boede en tilflyttet tysk arbejdsmand, som efter hendes faders udsagn lå i strid med læreren angående nogle af mandens børn. Han var en stridbar person, og det var jo ikke altid englebørn, tyskerne fik sendt herved for at fortyske grænsesognene, selv om der var mange, der var gode nok, men var narret herved under gyldne løfter.

Måske — måske ikke, det bliver aldrig opklaret. At kunne udføre dette hærværk uden at blive opdaget, hørte der imidlertid en god portion mod og frækhed til, idet der ofte stod en af de tyske grænsegendarmere på vagt om natten i læ og skjul uden for skolen. Den næste lærer, Hjortvad fik, var født i Sønderjylland. Han forstod bedre at omgås befolkningen og blev da også til afslutningen af den første verdenskrig. Han drev også hestehandel.

Smuglerierne var utallige som havets sand. Dette indbød selve grænsen til, og det at smugle blev derfor for manges vedkommende en sport. Bagefter kunne der så fortælles om, hvordan de havde narret toldere og gendarmere. Selve fortjenesten var for de flestes vedkommende minimal. Der var dog flere, som også drev det som forretning.

Selve Kongeåen var og har jo gennem tiderne været smuglernes Eldorado. Det kan man læse om i mange af de små fortællinger, som er udgivet om forrige århundredes smuglerier, og hvor navne som Foldingbro og Skodborghus ved de store driveveje stadig går igen.

Selv om der ikke i min tid blev drevet i så stor stil, så blev der alligevel smuglet nogle kreaturer gennem åen. En mand på hver sin side af åen holdt i enden af et stykke reb, mens manden på nord-siden havde et stykke kreatur bundet i sin ende af rebet, og det trak manden på sydsiden så over åen. Man kunne undertiden på markederne her i Sønderjylland træffe på nogle af disse sortbrogede kreaturer med de lange krumme horn og lidt fyldige hængende maver. Jeg husker, hvordan folk puffede til hinanden og mumlede et eller andet.

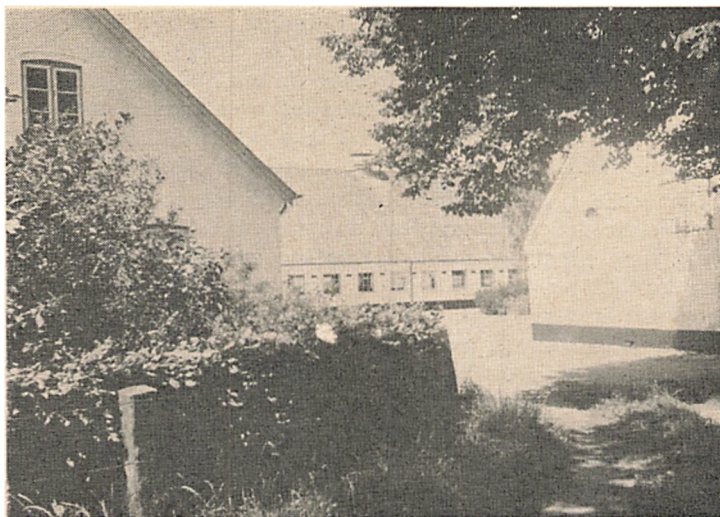
Der kunne også være andet i enden af rebet, for eksempel en »Skeggemand« fyldt med brændevin. Den danske brændevin holdt jo nogle flere grader end den tyske og var tilmed billigere.

Da jeg tjente i Hjortvad, boede der her en arbejdsmand ved navn Jørn Boysen, vistnok i det hus, som den før omtalte tyske arbejdsmand havde beboet. Han var en flink og rar mand, ikke just så ivrig efter arbejdet, men han havde tid efter anden slået sig på smugleriet, og det var ikke småting, han havde slæbt over grænsen i nattens mulm og mørke.

Når Boysen efter flere togter først på natten havde fået et større lager samlet et eller andet sikkert sted i kornet eller roerne ude på marken, kom han og bankede broderen, der var min medtjener, op, for at få ham med til at lempe sagerne hjem i sikkerhed. Havde han fået mere over, end de to selv kunne magte, måtte jeg også med, og jeg syntes det var helt fornøjeligt at være med til at narre toldereren.

Jørn Boysen gik med en løsthængende blå jakke og spændte et bælte om livet. Så kunne han have fire flasker brændevin med, uden det kunne ses på ham, da han udenover havde en anden løsthængende jakke. For at flaskerne ikke skulle slå mod hinanden og derved røbe ham, havde han trukket en vante over hveranden flaske. Når han så kom fra arbejde ude på marken hos de forskellige bønder, spadserede han frejdigt lige forbi de gendarmere, som havde deres rute dér.

Han drev også grin med dem på anden måde. En søndag formiddag kom han spadserende ad markvejen fra Kalvslund med en sæk på ryggen til Hjortvad skole. En grænsegendarm, der på lang af-



Et blik ind i Thostesens gård i Fæsted.

stand havde set ham, råbte ham an, men Jørn spadserede roligt videre. Omsider indhentede den hæsblesende gendarm ham og spurgte, hvad han havde i sækken. »Tørv«, svarede Jørn roligt. Ja, det ville han da se. Jørn hældte roligt sækken over ende og der var virkelig kun tørv i sækken. Gendarmen måtte bandende gå sin vej, mens Jørn grinende fortsatte hjemad.

En anden gang var han nær blevet taget, da han var ude på de omtalte marker ved grænsen for at tage roer op. Han havde i mellemtiden været i Kalvslund brugsforening, hvor alle varerne dengang blev hentet, og havde fået en større ladning med sig over, som han havde skjult oppe i roerne. Det havde imidlertid en gendarm, der ofte var blevet narret af Jørn, set. Han havde i forvejen taget en gammel, lidt forsumpet stodder med en flaske brændevin, og ham kom han slæbende med hen til Jørn, der var for hjemadgående fra arbejdet som nævnt havde efterladt smuglervarerne i roerne til bedre tider. Gendarmen lod de to syndere stå, mens han gik op i roemarken for at undersøge, om Jørn havde gemt noget dér. Jørn spurgte nu Mathias, sådan hed stodderen, om hvad han stod der efter. Mathias svarede »han hå tejn mæ med en flask brændevin«. »Nå, jammen nu er han jo væk«, sa' Jørn, »do ka da nem kom tilbaag

over æ grens«. »Ka de go?« spurgte Mathias. »Ja, løv do bår«, svarede Jørn. »Ja, så løver a«, og Mathias for afsted. Imens var gendarmen kommet et stykke op i roerne, da han opdagede, at Mathias var stukket af, satte han efter ham i løb over marken, men imens fik Jørn fat i smuglersagerne og fik dem skjult lidt bedre. Gendarmen tog Mathias lige ved grænsen, men Jørn klarede sig.

Der boede også en ældre arbejdsmand omme ved siden af Jørn Boysen; han drev også smugleri, men mere i det skjulte. Han blev aldrig taget. Men Jørn måtte engang hen og »brumme«. Han fortsatte trøstigt igen, da han kom ud. Den anden, Aare hed han, drev smugleriet længere sydpå, gennem et egekrat. Han havde efterhånden gået der så mange gange, at der var blevet en hel sti, som blev kaldt »Aares sti«. Når han efter en natur til Kalvslund kom med sine sager, lagde han dem ind på et hemmeligt sted i et gammelt »ovnhaus«, der hørte til den sydligste gård i Hjortvad, hvor Aare var fri for at møde grænsegendarmene. På denne gård arbejdede han om dagen, og når han så gik hjem fra arbejdet om aftenen, kunne han uden videre tage sagerne med sig.

Aftageren til alle disse smuglervarer var en ung købmand, der havde lejet en større stue hos et par gamle folk, som havde en lille ejendom i nabobyen, Knorborg i Hygum sogn, kun skilt fra Hjortvad af åen. Han hed Jens Petersen, men blev sædvanligvis kaldt Jens Butik.

Man skulle undre sig over, at der i denne vidtstrakte og ret tyndt befolkede egn kunne opretholdes en købmandsforretning, men det gik udmærket. Jens havde en stor omsætning og var vellidt. Der var mange af Hjortvads og Knorborgs beboere og en del fra Hygummark, der ofte gik »glade« fra Jens Butik, efter at have smagt hans smuglerbrændevin. Det hørte til dagens orden. Den gang havde folk mere tid, der var jo hverken radio eller fjernsyn, så der var altid noget at drøfte, hvis de tilfældigvis mødtes hos Jens Butik for at høre nyt, og så tog de sig ikke iagt for, at Jens' snapse holdt nogle flere »grader«, end det de almindeligvis købte. Desværre for Jens fik han også selv for mange, og omkring 1910 emigrerede han til Amerika.

Under første verdenskrig var der ikke mange tilbage, som kunne smugle. De fleste var indkaldt eller »gået over« som vi sagde. Nogle få af de ældre lykkedes det at få lidt af det nødvendigeste smuglet over, særlig petroleum og kaffe var eftertragtede varer. Det skete ofte ved hjælp af venligtsindede grænsevagter.



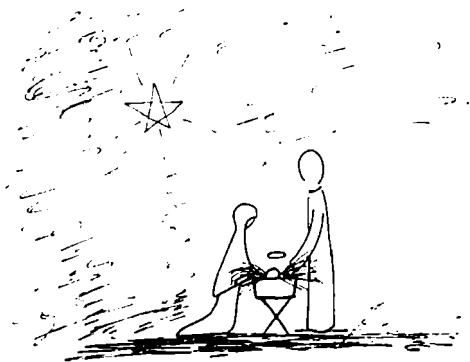
Her havde Jens Butik til huse.

Efter freden og i årene inden den endelige grænse blev draget, opstod smugleriet atter i fuldt omfang, og det udartede til, at nogle få lavede det til stordrift med hest og vogn, kun for at tjene penge ved videresalg. Da måtte de danske grænsegendarmere gribe ind for at standse denne lyssky handel. Af samme årsag kom en deling danske dragoner og infanterister til egnen og afpatruljerede grænsen. Efter den endelige overdragelse af Sønderjylland til Danmark ophørte Kongeåsmuglerierne naturligvis. Jeg tror, at mange i begyndelsen savnede den sport og spænding, det havde været.



Forskeren fandt sjældent mere, end han ønskede at finde.

Lessing.



(D.S.)

Fo vos old

*Det gjælde enhver, bore lille o stoe,
o det æ det vondlest hæ å e joe,
te jul ka det blyv fo uend o fo goj',
men kons ve e kryff, hvo e Jesusba'n loj'.*

*Ja, jul ka det blyv fo lille o stoe
bore hæ i e laend o u ov'e joe,
ven e hjate blyvve ve'end emo Bellehem by
o en gammel salm' blyvve songen som ny.*

Inge Margrethe.

Fjelds minde

Gamle indskrifter

Af Nic. C. Nielsen.

Jeg har altid syntes så godt om de gamle, fromme indskrifter, som man kan finde her og der i vort land, i huse, på husgeråd, kister og skabe, på huse i indskrifter over døren, og på marken anbragte på ledpæle. Disse gamle, fromme sprog og sentenser vidner om vore fædres tro, og jeg er vis på, at hvert troende menneske, der jo tager alt af Herrens hånd og henfører alt til Herren, glæder sig ved med disse inskriptioner atter at se stadfæstet, at han med sin tro befinder sig i god overensstemmelse med sine fædre.

Desuden gør disse indskrifter det behave, der er prydet med dem, ulige interessantere end hvad der laves af den slags ting nu til dags. Et skab eller en kommode, der fremgår af vor tids værksteder, fortæller os egentlig ingen ting, håndværksmæssig, fabriksmæssig lavede ser de alle ens ud, men sådan en gammel ting, forsynet med årstal, ejerindens navn og måske et eller andet fromt sprog, sætter straks vor fantasi i bevægelse. Den gamle tid står for os, vi ser Maren Anders-kone eller Ellen Persdatter, der fik kisten fuld af sengeklæder med i udstyr, da hun forlod sin faders hus, vi ser hende for os i hendes stadselige dragt, i den kortlivede kjole, de høje rynkede ærmer, guldspangshuen med linet og med

»Stodderne« af ægte kniplinger. Og sproget, der er udskåret på kisten, tillader os måske dertil endnu at gøre et lille indblik i den kunstners karakter og ejendommelighed, der har forfærdiget dette stykke bohave.

Derfor holder jeg så meget af de gamle indskrifter.

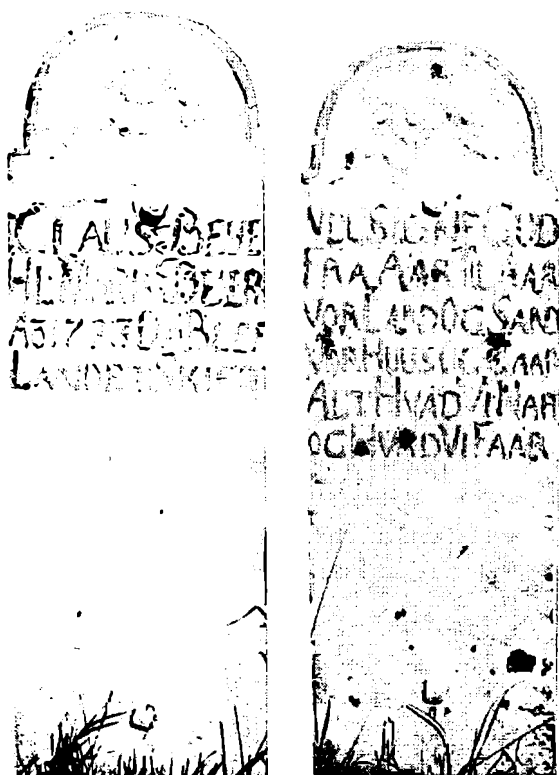
Jeg har selv en indskrift i mit hus, anbragt på forstuen over døren til dagligstuen. Gammel er den rigtignok ikke, men til gengæld er den også forfattet af en digter, en virkelig digter, nemlig B. S. Ingemann. Den hedder:

*Guds fred under landsbypræstens tag,
Guds fred med alle sjæle her inde,
så beder i løndom nat og dag
husenglen stille for mand og kvinde.
Guds fred, han beder, med store og små,
med dem, som komme, med dem, som gå,
med gjæst fra syd og med gjæst fra norden,
med alle hans riges sjæle på jorden.*

Denne indskrift er af Ingemann bleven tilstillet præsten i Sommersted nytårsaften 1858 til den dengang ny præstegård. Og jeg tilstår gerne, at denne hustavle med Ingemanns rim i sin tid har givet Sommersted præstegård en sådan tiltrækningskraft i mine øjne, at jeg alene for dens skyld har ønsket at blive præst i Sommersted.*) Den kære læser ryster lidt på hovedet ved denne bekendelse, kan jeg tænke, men sådan er det nu engang med os poetiske naturer.

At jeg har givet mig af med at samle på indskrifter, vil den kære læser efter det foranstående derimod ikke forundre sig over. Jeg byder ham nu i det følgende nogle af de indskrifter, som jeg har fundet omkring i vort land, i det håb, at som de havde fornøjet mig selv, ville de også glæde ham. Deres ortografi bryder jeg mig ikke om. Denne kan have sin betydning for sproggranskeren og kulturhistorikeren, jeg

*) Nærværende optegnelse har Nic. C. Nielsen foretaget, da han var sognepræst i Sommersted.



*Ledstolper ved Aasgaard i Skast sogn,
rejst af Claus og Maria Beyer 1773.*

har med disse linjer kun villet fortælle, underholde og opbygge, intet andet. —

I tiden fra 1758—1781 udkom de gavnlige forordninger angående fællesskabets ophævelse. Indtil den tid havde bønderne på landet ejet jorden i fællesskab, idet de — enhver efter sin gårds størrelse — havde større eller mindre andel i dens udbytte. Hyrden var dengang en slags kommunal bestillingsmand, der hver morgen med sit tudehorn samlede

byens kreaturer, drog med dem ud på fælleden og drev dem hjem igen om aftenen. Som embedsmand havde han somme steder — som f. eks. i Spandet i Tørninglen — også sin embedsbolig, der rigtignok på nævnte sted kun bestod af et to fag stort rum, der delte tag sammen med en anden offentlig bestillings lokal, nemlig — skolen. Så primitivt var der endnu hos os for kun 100 år siden.

Men nu blev jorderne udskiftede, hver mand fik sin lod. På østkysten blev jordlodder inddelt ved levende hegn, på vestkysten ved grøfter og diger. Og her, hvor leddene på grund af det flade terræn var synlige i frastand, og hvor de for det mere barske vejrligs skyld måtte være af et solidere materiale, fik de som oftest en slags monumental karakter, idet pælene blev tilliggende af granit og forsynede med indskrifter. Af disse, der alle bærer vidne om fædrenes fromme sind, som lod dem tage alt af Herrens hånd og stille alt ind under hans velsignelse, følger her nogle:

2. Moseb. 9, 29.

Jorden hører Herren til.

*Thi hvor man kommer i verdens vræer,
der findes agre, som Herren sår.*

1. Samuel 7, 12.

Hidindtil har Herren hjulpet.

*I hvor du vandrer og hvad vej,
din Gud og Frelser glem dog ej.*

(Østerby. Daler sogn, 1774).

Velsigne Gud

fra år til år

vor land og sand,

vor hus og gård,

alt, hvad vi har

og hvad vi får!

(Aasgaard. Skast sogn, 1773)



*Indskrift på et hus i Skolegade i Ribe fra 1519: Cristus vincit.
(Sejrer ved Kristus).*

*Din ind- og udgang Gud bevar,
fri mig fra nød og alskens far,
og haver nogen ondt i sind,
gid det går ud, før han går ind!*

*Giv nåde til, o milde Gud,
vi vore levedage
i lydighed mod dine bud
kan viselig fremdrage.*

(Barsbøl, Skærbæk sogn, 1780).

*Gak, vandringsmand, på Herrens vej,
forhal det ej,
se, timeglasset hælder.*

*Når du går ud og ind,
hav Gud og himlen i dit sind.*

(Husum, Ballum sogn, 1777).

*Vis mig, o Herre, din vej at gå,
at jeg din sti må lære.*

(Vesterende, Ballum sogn, 1767).

Langt ældre imidlertid end anbringelsen af sprog og rim på ledpælene er selvfølgelig den skik at forsyne husene og i husene væggene og bohavet med skriftsteder og vers. Thi hus og hjem har man haft, før jorderne blev udskiftede. Og der har altid været fromme folk, der har villet give deres trang til at stille huset under Herrens varetægt et synligt udtryk, derfra kommer sprogene på husene. Og ligeledes har der al-

tid været mennesker, der har haft trang til at have Guds ord til stadig påmindelse synligt for øje, hvorfor de havde anbragt det på væggene og på bohavet.

På husene har jeg i Slesvig kun truffet ganske få karakteristiske indskrifter af dansk tunge. På et hus i Kastvrå stod før over døren:

Gud bevare din indgang og udgang fra nu og til evig tid.
(1638).

Men lige hinsides og langs med grænsen i Jylland har jeg fundet en del.

I Kolding: Davids ps. 1, B. 2 i følgende form:

*Salig er den, som frygter Gud
og tænker altid på hans bud.* (1588).

Og på et andet hus:

*Rigens fjender mig ruinered,
Mogens Eriksøn mig renovered,
hvor med mig herefter skal gå,
Gud ene derfor råde må.* (1632)

Over døren på skolehuset i Bastrup, Vamdrup sogn, nedrevet 1838, stod der:

*Til Bastrup byes ungdoms gavn
vi dette hus lod bygge,
Gud med din ånd, i din søns navn,
vor ungdom overskyggel* (1778)

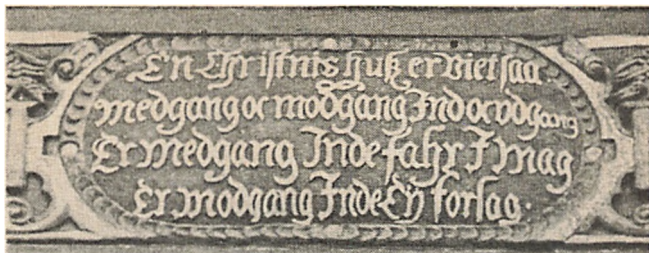
På kroen i Foldingbro lige hinsides Kongeåen læser man:

*På Guds forsyn trygge
vi vil sikkert bygge.* (1756).

*Af Guds nåde på hans navn
vil jeg bygge både,
han det vender til mit gavn
efter tid og måde.* (1771).

Og på et hus i Ribe har jeg læst:

*En kristens hus er viet så:
medgang og modgang, ind- og udgang,
er medgang inde, far i mag,
er modgang inde, ej forsag.*



Indskriften på et hus i Storegade i Ribe.

Rigere er imidlertid vort land på indskrifter inden døre, nemlig på indskrifter, der findes anbragte på vægge og på bohave.

I den forhenværende kro i Roost, Arrild sogn, findes en indskrift, i hvilken man ønsker:

Herren bevare både ild og lys og hvad som er i dette hus! (1638), medens der på en tavle over bordet i skænkestuen i Lovrup kro, Døstrup sogn, rådes gæsterne:

*Ved dette bord
tal ærlig ord!
Hvad du her hør,
det ej udfør,
lad dem hjem vær,
som ej er her,
hvo det ej vil,
kom ej hertil!*

På væggen eller langs med bjælken på en gård har jeg fundet følgende indskrift:

*Her æder jeg mit brød, her nyder jeg den lykke,
som Gud mig unde vil alt efter himlens tykke,
stat, hus, i Herrens hånd, agt ikke skjæve øje,
thi den misundte jord la'r sig og agtsomt pløje.*
(Arnum, Højrup sogn, 1784).

Det første vers af Luthers gengivelse af Davids 124'de salme findes udskåret på bjælken i en gård i Østerby, Daler sogn:

*Var Gud ikke med os i denne tid,
så skal Israel sige,
var Gud ikke med os i denne tid,
vi havde lidt angst og kvide.
Gud så de kristne, store og små
af mange vantro foragtes så,
som dem monne såre forfølge.* (1675).

Over sengen står der i et hus i Harknag, Ballum sogn:

*Lad min tid i fred bortrinde
til det lakker ad mit mål,
giv mig, Gud, en salig ende,
gør mig glad ved dødens skål,
lad mig midt i døden stå
med min Frelzers harnisk på,
fuld af tro og åndens glæde
i den anden verden træde.*

Således tænkte de kære gamle, når de om aftenen lagde sig til hvile, og når de om morgenen rejste sig fra deres leje, mindedes de sjælens opvågnen efter døden i en anden verden. O, hvor langt er de fleste i vor nuværende slægt fra sådan fortrolighed med døden og fra den slags tanker i det hele!

I den allerede med en indskrift anførte gård i Arnum, Højrup sogn, står der over sengen:

*O, kære sjæl, tænk stedse på din Frelser,
som med sit blod dig købte, vær ham tro og huld,
så vist som han er nådefuld!*

På skabe står der somme tider:

Mit håb til Gud alene er.

(På en bing i Roost, Arrild sogn, 1634).

Eller:

*Sæt til Gud din lid og tro,
så fanger du nok i al din bo.*

(Skab i Øster-Åbling, Roager sogn, 1564).

Eller det samme vers i en anden form:

*Sæt til Gud din lid og tro,
så fanger du lykke og evige ro.*

(Spandet sogn).

Hvorfor de gamle indskrifter især berører i hvert fald et troende hjerte så sympatetisk, har jeg sagt. Der er imidlertid endnu en anden elskværdig side ved vort folk, der ytrer sig i disse indskrifter, og det er den folket iboende lyst til at rime og digte. Det er ganske forunderligt, hvor gerne folket snor sine rim. De fleste er ordsprog om vejrforholdene, men også såre mange af de andre sentenser og leveregler, i hvilke folket har nedlagt sine erfaringer, sine anskuelser og betragtninger og ikke mindst sit vid, er bøjede ind under rimets form eller allitererende, det vil sige bogstavrim.

*Jen a æ vej,
og en and' i æ stejl*

siger man, når man vil udtrykke, at den ved et menneskes bortgang ledigblevne plads snart vil blive udfyldt af en anden.

*Heller ha'et i æ vis
end i æ vov'*

hedder det, når man råder til at gå forsigtig frem. Og mod alt for stor åbenmundethed advarer man med rimet:

*Hvem der si'er alt, hvad han véd,
han skal græd', vinner andre de ler.*

Som barn hørte jeg vore tjenestepiger sige:

*Synål' og skeer
skal kærlighed former',
knappenål og knive
skal kærlighed fordrive.
Gud, velsign vort øl og brød,
Gud lade os aldrig lide nød,
Gud fri os fra den evige død!*

Sådan har de gamle bedt ved davre og nadvere. Og sådan

rimes der i det uendelige! Og denne elskværdige hang og lyst til at rime er nu også de gamle indskrifter et udtryk for.

Er det en dreng, der har optænkt, hvad der står foran i en regnebog fra begyndelsen af dette århundrede, eller er det faderen, der formaner sin søn til at gøre sig flid ved den ædle regnekunst, når det der hedder:

*At regne og skrive giver brød,
kunsten er let at lære,
når andre lider hunger og nød,
så kan jeg mig ernære!*

I Daler rimer selv døden, der i skikkelse af en benrad er anbragt på ligbåren imellem de tvende følgende vers og siger:

*Anfang på vort levnet
består udi uforstand,
fremgangen er forgjæves
og går unytt' fra hånd,
middelalder giver møje,
enden svaghed og nød,
regnskabet kan ej fejle:
facit er den visse død.*

*Når nogen mener, jeg er langt borte,
og hel undvigen,
så er jeg snart hos hannem,
kommer ufornodendes snigen',
jeg er vel nok uvis,
mig kjender og ingen mand,
og er dog altid vis,
bekjendt på land og vand.*

Og kernen i Guds ord, det eneste, et troende hjerte har at trøste sig med, vor frelsers grund i tid og evighed, har man i Skast kirke sammenfattet til et rim på alteret, der hedder:

*Det første og det sidste,
som Guds apostel vidste,
var det, at Jesus døde
for arme syndres brøde.*

Jeg vil slutte med et lille vers, som man finder på kirkegårde her og der i vort land, hvor der hviler venner af Brødre-menigheden. Verset er taget af den af folket såkaldte »lille deling«, sangbogen: »En liden samling af adskillige vers og sange, til opmuntring og opbyggelse sammenskrevne«, og er det sidste vers af sangen »Passionstid, o I Marterdage«:

*På min grav man denne opskrift skrive:
Jesu blodig' lidelse
var mit hjertes element i live
og min skat, min eneste.
Ja, mit levnedsløb skal dette være:
som en synder vidste jeg ej mere
end hans passion og død,
efter ham mit hjerte græd!*



At lide ondt er ikke en ulykke. Lykke er ikke altid glæde.
(Indisk ordsprog).



Randi var travlt beskæftiget med rengøring i grossererens villa. Med sine 17 år var hun en dygtig pige, vant som hun var til at tage fat hjemmefra. Hendes far var fisker, og hun var den ældste af en børneflokk på fem. Derfor var hun kommet temmelig tidligt ud at tjene.

Vinduerne stod åbne, og en mild sommerbrise krydret med blomsterduft ude fra den store have fyldte stuen.

Randi, der plejede at nynne ved arbejdet, gik i dag stille omkring. Aftenen i forvejen, da hun på tilbagevejen fra besøg i hjemmet kom forbi kroen, var hun blevet antastet af en fuld mand, som greb fat i hende og ville have hende med ind i kroen. Randi strittede imod, så godt hun kunne, og bad om at måtte blive fri. I det samme kom der en ung mand forbi. Da han så, hvad der skete, sagde han til manden, at han skulle give pigen fri. Men manden skældte ud og prøvede at trække pigen med sig. Da greb den unge mand hans arm og vred den om på ryggen. Manden udstødte et vræl af smerte og skulede ondt til den unge mand, men det hårde jerngreb fortalte ham, at det var bedst at holde sig rolig, og småskældende gik han tilbage til kroen.

Den unge mand tog Randis arm under sin, idet han sagde: Det er bedst, jeg følger dig hjem.

Undervejs fortalte han, at han hed Ove, og var fra nabo-

byen. Han var sømand og havde sejlet i kystfart. Nu skulle han på langfart til det fjerne østen. Han skulle af sted i den nærmeste fremtid og regnede med at være borte et par par år. For de penge han tjente, ville han så på styrmandsskole. Inden de skiltes, takkede hun ham for hjælpen, og han trykkede hendes hånd med et: God nat, Randi, sov godt og glem det ubehagelige.

Hun faldt i staver midt i rengøringen, og tankerne vendte atter og atter tilbage til den unge mand. Nå, det nyttede ikke noget, hun skulle være færdig i stuen og ud på indkøb. Den unge mand så hun nok ikke mere, han rejste jo snart og blev borte i årevis.

Ude i byen stod hun lidt og så på et udstillingsvindue, da hun hørte en sige: God dag, Randi. Hurtigt vendte hun sig om. Der stod Ove og så smilende på hende. Impulsivt rakte hun ham hånden med et: Tak for i går. Han holdt hendes hånd lidt længere end nødvendigt og sagde: Du ved, Randi, jeg snart skal rejse. Vil du gøre mig den glæde at tage med mig en tur til badestranden søndag eftermiddag?

Ja, sagde Randi stille, det vil jeg gerne.

Randi og Ove havde først drukket kaffe på caféen, nu banede de sig vej gennem de mange mennesker og fortsatte langs med stranden, til de gik alene. Uvilkårligt søgte deres hænder hinanden, og de fortsatte, til de fandt en lun plet, hvor de satte sig og så ud over havet. Længe sad de tavse. Så tog Ove Randis hånd i begge sine, så hende dybt ind i øjnene og sagde: Randi, vil du være min? Vil du være den pige, der binder mig til hjemmet, den pige, jeg længes efter, tror på og håber at møde igen?

To store tårer rullede ned ad Randis kinder, da hun svarede: Ja, Ove, det vil jeg. Jeg vil vente på dig og være dig tro, til du kommer tilbage.

Da bøjede Ove sig frem og trykkede det første skælvende kys på hendes mund.



*Heroppe syntes hun, at hun
var sin elskede Ove
lidt nærmere.*

Et par gange besøgte Ove Randi i hendes hjem. Hendes forældre syntes godt om den unge mand. Men så kom aftenen med den tunge afsked.

Dagen efter rejste Ove for at gå om bord i det skib, der skulle sejle til det fjerne østen.

Der gik to måneder, så kom det første brev fra Ove. Det var stemplet i Singapore.

Min kære elskede Randi, skrev Ove, jeg er nu ankommet til Singapore. Den næste havn er Hongkong. Der kan du skrive til, jeg vedlægger adressen. Der er jo meget nyt, vi oplever, med sol og palmer og fremmede himmelstrøg. Med kommandoråb og kulierne løbende på de bare fødder ved losning og lasten. For mig, der har meget at bestille, går tiden hurtigt. Men når jeg står på den enlige nattevagt, så søger tankerne hjemad, hjemad til dig.

Det bruser fra den våde vej, i nat og morgenskær.

Min tanke går til dig til dig, du er mig evig nær.

De to år er snart forbi, og der er passeret en hel del i denne tid. Randis mor er død, og hun er kommet hjem for at holde hus for faderen. Med mellemrum får hun brev fra Ove, som bliver læst mange gange, og i tankerne følger hun vennen fra havn til havn.

Der er en høj bag ved faderens hus, hvorfra hun kan se over mod nabobyen. Derfra skal han komme engang, og oppe på højen synes hun, at hun er hendes elskede Ove lidt nærmere.

De to år er lige ved at være omme, og det er en tid siden, hun har hørt fra Ove. Hvad kan der være i vejen? Har de haft haveri, eller er Ove blevet syg? Rastløs går hun omkring.

En dag er hun som sædvanlig gået op på højen og spejder over mod nabobyen. Da er det, som hun hører en mand syngende i det fjerne. Hvad er det, han synger? Jo, nu hører hun:

Men hvad er sol og palmetræer, når ikke du er der.

Randi springer op og ryster over hele kroppen. Er det Ove? Nu er manden forsvundet ned i en lavning, men nu toner sangen igen:

*Når pinseløvet bryder frem
på danske svale træer,
og alle fugle vender hjem,
du er mig atter nær.*

Nu kommer manden til syne over bakkekammen.

Ove, Ove, udbryder hun, og med udbredte arme stormer hun ned ad højen imod Ove, der hurtigt kommer nærmere, og i en lang inderlig omfavnelser glemmer de al deres savn og længsel. De kan ikke blive træt af at kærtegne og se på hinanden. Randis lidt spinkle pigeskikkelse er blevet til en fuldt udviklet ung kvinde. Af Ove er det lidt drengede

forsvundet. Stærk og kraftig står han der, brunet af østens sol.

Da de senere sad i Randis hjem, fortalte Ove, at han dagen efter skulle begynde på styrmandsskolen.

Det er heldigvis ikke længere borte, end at vi kan besøge hinanden. Når jeg så har min styrmandseksamen, sagde Ove og trak Randi hen til sig, synes jeg, vi skulle gifte os.

Randi gav ham et kys og sagde: Som du vil, min ven.

En dag stod Ove med sit styrmandspatent i hånden, men samtidig var der kommet et telegram fra rederiet, om han ville møde på rederiets kontor.

Dagen efter mødte han ved rederiet og blev vist ind til rederen. Rederen lykønskede ham med den gode eksamen. Se, fortsatte han, vi har som De ved et nyt skib liggende, der skal ud på sin første rejse, og vi har tænkt os, at De skulle være tredje styrmand. Hvad siger De til det? Skibet skal sejle om en fjorten dages tid. Har De noget, der skal ordnes inden?

Ja, sagde Ove, min forlovede og jeg har bestemt os til at holde bryllup, det kan vel ordnes i den tid. Lysningen er i orden, men det er jo lidt hastigt at komme hjemmefra, men det kan vel ikke være anderledes.

Og bryllupsdagen, hvornår er den, spurgte rederen. Han noterede tid og sted ned, gav Ove hånden, idet han sagde: Vi regner så med Dem som tredje styrmand på det nye skib, men inden vil De høre endnu engang fra rederiet.

Det var med lidt vemod, at de to unge foran alteret lovede at dele ondt og godt med hinanden. For selv om de havde glædet sig til brylluppet, så vidste de fra før, hvad skilsmisse betød.

Da de kom ud af kirken, holdt der en stor bil udenfor, og rederen kom selv for at ønske til lykke. Han lykønskede Ove med hans smukke brud. Så tog han Randis hånd og lykønskede hende med hendes dygtige mand. Vi tror, at

rederiet får glæde af ham, og at han inden alt for længe vil stå som stovt kaptajn på et af vore skibe. Men for at gøre dagen lidt mere festlig, fortsatte rederen, så har vi givet ordre til, at Deres mands kahyt skal indrettes sådan, at De også kan være der. De er indbudt til at sejle med Deres mand på det nye skibs jomfrurejse, som vil tage en tre måneder. Tager De imod tilbudet?

Randi famlede efter Oves hånd, og fik efter at have trykket rederens hånd, fremstammet et Ja tak.

Tænk, de skulle ikke skilles foreløbig.

Rederen ønskede dem endnu en gang til lykke og en god rejse.

Randis far og Oves forældre var mødt i havnebyen for at tage afsked med Randi og Ove. Der lå det smukke skib, festsmykket i dagens anledning. Musikken spillede, og mængden råbte hurra, da skibet sagte gled bort fra kajen.

I agterstavnen stod Ove og Randi og vinkede, Ove med armen om Randis skuldre. Men Randis øjne sløredes af tårer, for hun vidste, at livet som sømandshustru ville være et liv i længsel og bange tider, når hun skulle sidde hjemme og tænke på hendes elskede ude på de store verdenshave, men hun vidste også, at de tider, de fik sammen, ville være rige og lykkelige.



Jeg for min del tror, at sandheden om et betydeligt menneske kun kan forøge hans betydning. Liv er bedre end legende.

Carl Roos.



Et dansksindet lærerpars skæbne

Af THILDE HANSEN

I et lille landbohjem på Nørre Hostrup mark fødtes den 21. april 1856 en lille dreng, der fik navnet Nis Jensen Johanssen. Han blev den fjerde af en børneflokk på seks, fem drenge og en pige. Hjemmet var fattigt, og som sine brødre måtte den lille Nis allerede som niårs purk ud at tjene for sit brød. Om sommeren vogtede han kreaturer hos fremmede, men om vinteren var han hjemme hos forældrene og havde sin skolegang indtil konfirmationen, da han fik plads som tjenestekarl.

Men da han blev 19, besluttede han, lærenem som han var, at ville være lærer. Han sagde sin plads op og gik hjem til sine forældre for at få deres samtykke. Det var i november 1875, og han havde da allerede et par år tænkt på muligheden af en uddannelse, men turde ikke betro sig til forældrene, fordi han vidste, at deres

midler kun var små. Nu vovede han at komme frem med sit ønske, fordi han havde sparet en lille sum sammen af sin beskedne løn.

Han tog først et par måneder privat undervisning hos sin gamle lærer i Nørre Hostrup, og efter påsken det følgende år tog han undervisning i tysk hos pastor *Kier* i Øster Løgum. Her havde han tænkt at kunne fortsætte, indtil han kunne komme på seminariet, men præsten og skoleinspektøren rådede ham til først at tage en uddannelse på Præparandskolen i Aabenraa. Han fulgte rådet og deltog i undervisningen her indtil nytår 1878, da han overtog hvervet som andenlærer ved skolen i Skelde på Broagerland.

Kort efter holdt han bryllup med *Kjæstine Jørgensen* fra Bjolderup og stiftede hjem. Lønnen for en andenlærer var kun ringe, og det kneb til at begynde med for det unge par at klare udgifterne til det daglige brød, ikke mindst efter at familien var blevet forøget med en søn. Samtidig med sin gerning som lærer arbejdede han videre på sin uddannelse, og efter et energisk selvstudium gik han 1880 som privatist op til lærereksamen ved seminariet i Tønder og bestod med glans.

I Skelde ville man gerne have beholdt det unge lærerpar, men lønnen var for lille, og de flyttede nu til Bovlund, hvor Nis Johannsen overtog det ledige enelærerembede. Her oplevede de 20 lykkelige år, og i løbet af den tid voksede børneflokken til 11, otte drenge og tre piger. Som foreløbig den sidste i rækken kom jeg til verden den 3. oktober 1897. Mine forældre var gennem årene kommet i god kontakt med befolkningen, der på nær to familier var dansk-sindet ligesom de selv. Under disse forhold måtte det ikke undre, at min far som den retlinede mand, han var, måtte komme i uoverensstemmelse med sine tyske overordnede, og med de prøjsiske myndigheder gik det ikke bedre.

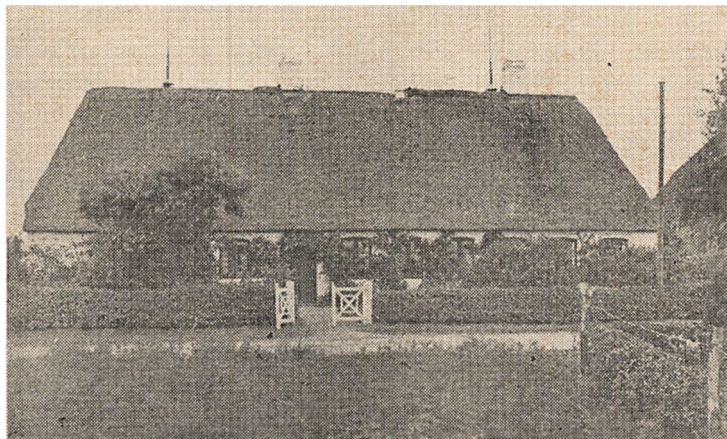
Efter en lille piges fødsel, som far og mor ønskede skulle hedde *Anne Kathrine*, rejste far til Toftlund for på »Standesamt« at anmelde barnets fødsel. Men listeføreren ville ikke godkende navnet Kathrine og forlangte, at det skulle skrives *Katharina*. Far protesterede og tog hjem med uforrettet sag. Den følgende dag indsendte han

en skriftlig besværing til landråden i Haderslev, i hvilken han krævede ret til selv at bestemme, hvad hans datter skulle hedde. Nogen tid efter fik han da også en skrivelse fra landrådskontoret, hvori det hed, at han selvfølgelig selv måtte træffe afgørelsen i en sådan sag.

Men en slig selvstændig optræden behagede ikke de præjssiske myndigheder, og far var klar over, at han nu ville komme ud for vanskeligheder. Værre blev det kort tid efter, da en ung lærer ved et lærermøde i Toftlund opfordrede de tilstedeværende lærere til at påvirke de dem betroede børn i tysk retning og formane dem til at tale tysk på legepladsen. Det blev far for meget af det gode, og han protesterede som den eneste af deltagerne i mødet. Noget sådant, sagde han, hverken kunne eller ville han være med til, og tilføjede han: Mit modersmål er dansk, og det elsker jeg. Kredsskoleinspektøren opfordrede ham nu til at tage sine ord tilbage, da det ellers kunne få alvorlige følger for ham, men hans svar blev et *nej*, hvorpå han forlod mødet.

Følgerne af hans frimodige optræden udeblev ikke. Et par måneder senere modtog han en meddelelse om, at han fra nytåret 1899 var tvangsforflyttet til Kleinseekog ved Nibøl. Han havde da virket som lærer i Bovlund gennem 20 år og i den tid vundet befolkningens tillid og agtelse.*) Ved familiens afrejse fulgte mange af lærerparrets venner med dem helt til Løgumkloster. Min mor græd bitre tårer; for hende var det særligt svært med de mange børn, af hvilke et par af mine ældste brødre havde fået en læreplads, at skulle flytte

*) I sine »Minder« skriver M. Refslund Poulsen, at Nis Johannsen blev en af de mange dansksindede lærere i den tyske skole, som der er grund til at føle taknemmelighed over for. . . . Man havde undertiden givet ham et lille tillæg til lønnen, for at han ikke skulle søge et bedre lønnet embede. Da han ved et rigsdagsvalg havde stemt dansk, blev han truet med tvangsforflyttelse, og da i det skete, blev hans indbo hentet i arbejdsvogne af marskbønderne i Kleinseekog, som ikke tog hensyn til, om han var tysk- eller dansksindet. . . . Om hans hustru skriver M.R.P.: Stine var en elskelig gammel kone. Den store børneflok havde gennem årene givet hende meget at bestille, men til trods for slid og modgang var hun ukuelig.



Den gamle skole i Bovlund

til en fremmed egn. Dertil kom, at hun ikke kunne tale ret meget tysk.

Skolen i Kleinseekog var i og for sig god nok, men på grund af dens lave beliggenhed var den til tider omgivet af vand, og det kunne hænde, at børnene kom sejlene til skole i små både. Var det hård vinter, tog de turen på skøjter. I øvrigt tog den frisiske befolkning, der ikke kunne lide prøjserne, venligt mod de nye lærerfolk og gjorde for dem, hvad de kunne. Da far efter et par års forløb blev meget syg af malaria og nervedbrudt, henvendte beboerne sig til de tyske myndigheder med en ansøgning om, at der måtte blive tilstået ham en forflytning til en egn, hvor klimaet var sundere. Svaret lød på, at der intet var til hinder for en sådan, blot kunne der ikke være tale om et embede nord for Flensborg.

Imidlertid forværredes sygdommen, og da far desuden kom ud for alvorlige religiøse anfægtelser, besluttede han at opgive lærergeringen. Dertil kom, at lægen havde rådet ham til at fraflytte det fugtige klima, som havde forårsaget hans sygdom. Familien var da, efter endnu en søns fødsel, blevet større, så børneflokkens var nu

vokset til 12, og da mine forældre længtes efter deres hjemegn, gik rejsen atter tilbage til Nordslesvig. Det lykkedes dem for små penge at leje et lille hus i nærheden af Bovlund, og her fik far efter kort tid sin afskedsansøgning bevilliget. Han havde da været lærer i 27 år. Pensionstillægget var 400 mark årlig, men det blev givet med det forbehold, at det ville blive frataget ham, hvis hans børn deltog i det danske foreningsliv.

1903 købte far med gode venners hjælp Lille Oksgård i Mellerup. Det var en stor opgave, men mine forældre klarede den. Far var kommet til kræfter og gik helt op i sin gerning som landmand, og selv om børneflokken stadig var stor, tog far og mor en lille moderløs pige af familien til sig. Far sang altid ved sit arbejde, og den religiøse krise, han havde gennemgået, havde ført ham til en urokkelig tro på Gud. Han gik flittigt på sygebesøg, og det skete også, at han nu og da åbnede sin pung for de fattige i sognet.

1912 byggedes der i Bovlund en ny skole, og far købte da den gamle, så vi kom til at bo i vort gamle hjem igen. Gården bortforpantede han til to af mine brødre, som, da den første verdenskrig udbrød, måtte trække i den tyske trøje. Den ene af dem gik 1915, da han var hjemme på orlov, over grænsen til Danmark og rejste senere til Amerika. I øvrigt måtte fire andre af mine brødre med i krigen.

Far stod nu helt alene med både gården og den gamle skole i Bovlund, hvor han havde seks køer, nogle svin og en hest. Hjælp var der ikke til at få, og da han 1917 igen blev ramt af sygdom og stod over for en større operation, besluttede han at sælge gården. Han fik den godt betalt, men på grund af den senere voldsomme markinflation gik alle pengene tabt. I overgangstiden inden genforeningen blev han valgt til kommuneforstander, og i denne egenskab sørgede han for, at de, der havde tabt deres formue, fik udbetalt erstatning fra den danske stat. Selv om han selv havde tabt den formue, han havde erhvervet ved gårdsalget, ønskede han for sit eget vedkommende ikke at modtage en øre i erstatning.

Det betød mere for far og mor, at vi nu hørte til Danmark. De græd begge af glæde, da far på afstemningsdagen hejste Dannebrog.

Her, hvor han før havde været nødt til at hejse flaget med den tyske ørn, kunne de nu glæde sig over at se det flag vaje, som de i lang tid havde gemt i en gammel kiste på loftet.

Efter min mors død 1936 var det trist for os børn at se far åndelig nedbrudt og uden forståelse for, hvad der foregik omkring ham. Han døde stille og rolig i begyndelsen af året 1940, 83 år gammel.

*

Mit gammel jem derop å e bjer',
æ har et i min tånke,
med roser om den gammel dør
å om e vinre range.
Dee rej æ te mergen å faes knæ,
vi køjt både kringle, gøjl og fæ.

Dee såt di, min fae å moe, ind,
min moe ve e symaskin,
min fae mæ e biffel å e boe,
mens æ soel den skeen.
Dee gik æ å syslet rundt engång,
oltelav a den blå æ sang.

Dee kom Pe' Mjelkkosk i ol slavs væe'
tramben ve e sie a sin krigge.
Han vå styv a gigt, å mæ besvæe
ver morren sit »godav« han nigge.
Dee gik æ å passet min faes køe,
å manne gång me »Blejs« æ køe.

De lø' så hygle dæhenn fra e smej,
næ han begynt me sin hamme.
Dje port ståj åfen nee te e vej,
e ly gik ind i mit kamme.
Dee gik æ å pyslet i stold å lo,
dee fandt æ ham, som bløv mæ tro.

Vi såt om avdne ue i e hav
å kigge nee øvve e eng.
E moeskuen hun brygge oltelav,
indte vi gik i vo seng'.
Vi glej vos ve den avdendis,
fo mæ de vå som Paradis.

Historier på vestslesvigsk

Af Sigfred Andresen

Det vå lyk...

Dæ æ injt nave så glanjt, som å ligh bagh ve en græsbusk å drøm.
Jen æ helt sæ sjell, å olt anjt gæh jen injt nave an. Æ molle dryve
åh æ himmel. Di stæh så klar hæh i æ ætteårsluft mæ skarp kanjte.
Æ sol skinne ægimmel, æ stråle gæh helt fra æ molle te æ joe.

Enle æ det kohl, men bagh det lång græs æ dæh skjul.

Vi målke!

Nej, æ injt!

Men æ ska pas å, te æ køe blyve næh ve æ lej. Moe å Anne ska
injt løhf så lånjt mæ æ milk å æ målkstol. Æ køe æ frejle, det æ
kun den rø mæ æ stjern, dæh renjne mæ æ sahm, vinne den æ
målkstet.

Anne sidde å målke den no, så æ hæ ro.

Æmell æ græsbusk æ æ græs ædt kort a. Lånjt æ't kun runjt om
æ klatte, få det græs kanj æ køe injt ha, det la di stå.

Æ troe te æ vil øve bagh den stoe busk, dæh kanj æ blæst slenjt
kom te.

Far æ ue å æ mark. Helt åjen.

Han plove i æ østelyk.

Enle skuld Martin haj væt hjem æ jåh. Han vå ue å tén sist år.

No æ han soldat.

Han æ i æ kri, å må slås ve æ front.

Dæ vå brev fra ham æ dav.

Hvofå ska' han no enle det, slås dæh i æ fremme. Det æ jo æ
tyske han slås få, — å moe æ så kjæv a't, kanj æ mærk.

Det må injt væ mye ve å slås få nave, dæ injt gæh jen an.

Di æ ejzen begejstert, di anjne. Ludvigh præhl a, te di no haj
vunjnen ægen. Sin far æ jo å nave ve den sagh.

Kanj do så blyv dæh, dit rø asen!

Æ lighe mæ hæh ve den rø, så blyve den nok hæh ve æ lej.

Vå det injt en fiekløve? Det betye lyk!

»Kom no å hjælp mæ å gi æ kall!«

Æ vå te ball æ javs.

Hvo hæ vi danset. — Vi!

Godt te det æ synjde, så hæ æ ti te å ligh å dovn å drøm hæh i æ jørn a æ kalge.

Æ tøj å ajnt målk enjte pas å æ køe. Det gøj Martin å sin kuhn. Han hæ fåt en glanjt kuhn, Martin.

Vi vå te barndåhf sist synjde. En køhn dreng sø di oll. Æ kanj injt si mye te't, han skregh. Æ tænjt å æ ball. — Hvo kanj hun dans — å så ska'n sitt dæh te barndåhf.

Nå, æ gik om avtne.

Munjst sorn dreng å ska i æ kri få nave, dæh injt gæh ham an?

Vi anjne skuld jo — å no gæh vi te ball.

Danse å glemme!

Nej, æ vihl injt uhn nave, te di ska i kri. Det æ skrækle.

Do skye å hven?

Do kenjne ham injt — å han hæ injt gøe dæ nave. — Di sø, han vå slem, — å dæh sø di, do vå slem — å dæfå skye do — å han.

Det æ bæh å væh te ball å slås lidt om æ pighe.

Martin å æ kom hjem fra kri. — Det var lyk!

»Vil do mæ te ball?«

☆

Det æ læng synjt, te æ hæ passet køe, men æ kom te å tænk å't no vo æ lighe hæ ve æ strand bagh det lång græs å dovne.

Vi hæ ferie, å det æ somme.

Min kuhn å æ børn æ ue i æ vand. Di hæ't glanjt, kanj æ høe, å æ hæ't glanjt — æ tanke gæ som æ molle, dæ komme å fåsvinjne å æ glemt.

Vi besøgt Martin sist dav. Di haj det godt. Æ dreng vå stoe no. — Hvo gæ æ ti da sneje!

Det æ injt læng synjt, vi vå te barndåhf ve ham. Det vå en glanjt dav.

Æ troe den lille hæ fangt en fisk, han præll å sin moe.

Di snakket om, te han snar skuld væ soldat, Martins dreng. Tysk soldat!

Læ å slås få nave, dæ injt gæ ham an.

Han vil injt. — Han hæ høe få mye.

Vinne komme vi så vidt, te æ soldåte blyve askaffet?

Æ kanj høe, te di anjne komme fra æ vand.

Vi hæ å en dreng.

Hva mæ ham. Ska han å blyv soldat, å slås få nave, dæ injt gæ ham an?

Hvofå ska minneske i det hele tavn læ å slå ihjel?

Vinne han injt tøst — det vå lyk.

»Vil do ha kaffe?«

Vi hæ termokanj å bil å telt å skuld væ lykle.

Æ petroleumlamp'

»Andrés — vil do hold ve æ dør?«

»Ja, no komme æ!«

De blæst så skrækle fra æ vesten den avten å Kryssen, Andréses far vihI injt gern ha æ bæssdør ohfen længe, end det hårdt gøsset behov. Det blev så kohl i æ bås å dæfå måst Andrés luk æ dør op, vinne han kredtet en bar mugh ue.

Den mindst a æ dreng stav å pumpet vand i æ nåsst. Hunne slav skuld han pump. Da han vå fær, gik han née te Andrés, dæ stav væ æ bæssdør få å væ paråt, vinne en ny bar mugh skuld ue å æ mørng.

No vå't så vidt.

Di tav beghe fat i æ dør å presset te. A jet gång fik æ blæst fat, å æ dør fløj mæ et knald æmoe æ mue. Æ dreng vå fløjn mæ. Di kunj slenjt hold æ dør i den storm. Æ blæst kom i støe å rev i olt, hva den kunj få fat i. Nave gånü haj æ lys blinket å vå snar gavn ue.

»Det æ nok æ elektrisk tråhj, dæ slæ æmoe ænan.«

Det vå den sist bar mugh, å Kryssen hjulp æ dreng mæ å luk æ dør. Beghe haspe blev haspet te, å en klap halm blev lø få æ hønsgeff.

»No kanj æ kat jo slenjt kom injt!«

»Så må den kryf unjne æ poert i æ lo. — Æ æ nåsst fuld?«

»Injt helt.«

»Så må do slå hunne slav mée — å do kanj vand æ hæst, Andrés.«

Mye lust te å pump haj han injt, men di skuld stræv å væ fær, få far å moe skuld te bys om avtne, så æ dreng skuld væ åjen hjem. — Æ kre skuld å ha vand ænon — å så fik di i væ bås en ornle børgn halm.

Andrés haj åt begyndt å fej æ bæssgull, far vå snart fær mæ æ

halm å æ nåsst vå å snart fuld, da æ lys blinket et pa gång, å så gik det helt ue.

»Det vå da ærghle. — Hans, rend injd te moe å hinjt æ petroleumsløjte.«

Det vå å mørkt i æ køhgen, så moe haj åt hinjt æ løjte, dæ oltins hæn j å æ søm i æ bjælk væ æ skosten i æ nordørnsk. Moe tænd den mæ en ryvstik, slav æ glas née å gav Hans den mæ ue te di anjne. I æ køhgen tænd hun et tallelys, få det kunj jo injt var læng, så kom æ lys ægen.

Da di vå blevn tohj å såt væ æ nar, vå æ lys injt kommen ænon.

»Æ troe, æ hinjde æ køhgenlamp.«

Moe gik neæ i æ kjølle å hinjt æ petroleumslamp. Hun hæn j den å æ krog øve æ boe, løjte æ glas op å tænd æ vé g mæ'n ryvstik. Så såt hun æ glas née øve æ flam å strævet mæ å blyv fær te å køe te bys.

»Vinne i gæ i seng, så havs å pust æ lys uel!«

»Ja, det ska vi nok.«

»Gå no injt få sild i seng — sildest æ klok nil!«

»Ja!«

A så køe di a stej å æ hjul mæ lys fra di fin blank kabitløjte. Kryssen haj lø nave ny stykke kabit i å hældt frisk vand te, så di lyst godt. I den storm kunj det å nok gøsses behov.

»Troe do te æ lys snar komme ægen?«

Hans tot te det vå mærkle mæ den gammel lamp; det vå hal-mørkt i æ køhgen. Men Andrés svar slenjt, få han vå lánjt væk i den ny bog fra æ bogbil.

»Æ vil mal!«

Hans funjd en gammel julbog og mal æ bihlde i den, di blev mye kønne mæ di køhn bunjte kaløer.

»Ska vi injt snar i seng?«

»Jo, gliks, æ æ gliks fær mæ en kapitel.«

Da Andrés vå fær, pakket di olt væk. Hans haj tænd et tallelys, det skuld di ha mæ i æ søvkamme.

»Puste do æ køhgenlamp ue, Andrés?«

»Ja!«

Andrés haj jo se te sin moe haj såt æ glas née øve æ flam, ætte te hun haj tænd æ lamp, å no vihl han løjte æ glas op.

»Av! — den æ jo varm.«

Han haj snar brænd sin finger, så varm vå æ glas.

»Vunjt vil do få den a, Andrés?«

Hans haj å alle se, vunjt en pust den slavs lampe, men ue måt

den — så Andrés tav æ vå fahklue å fik godt ve æ glas. Så løjt han op å pust — å såt æ glas née ægen.

Hans vå krøvlet op å æ boe få å se, vunjt det gik — no sprung han née, tav æ tallelys å gik ind i æ søvkkamme.

Da di lø i æ seng, sø Hans: »Brænd do din finger?«

»Wa troe do, æ haj da æ fahklue.«

Så pust di æ lys å lø sæ te å søv.

Den næste dav, da Hans fik sin dave, såt han å kegh å æ petroleumslamp, dæ ænon hæn j å æ krog unne æ lovt.

»Vunjt puste en enle sorn lamp ue?«

»En dreje æ vé g née ved den hæ skrue å puste så bar fra oven née i æ glas, vist du injt det?«

»Nej! — — Å Andrés vist det ånjt.«

»Vunjt fik I så æ lys ue æ javs?«

Så fåtohl Hans, vunjt Andrés haj gøe, å moe sø, te det vå godt, han injt vå kommen te maløe å haj brænd æ finger ve't. Æ glas kunj jo å væ sprungen.

☆

Sigfred Andresens morsomme folkloristiske skildringer er skrevet på vestslesvigsk folkemål, således som det taltes i hans hjemegn lige syd for den nuværende grænse.

Red.

Med æ klok' i æ haend . . .

Vi minnesker javve og javve
med æ klok' i æ haend,
indda når vi ligger og sover,
har vi æ klok' i æ haend.

Vi står op og spis vo davve
med æ klok' i æ haend;
så te vort arbe' vi javve
igjen med æ klok' i æ haend.

Vi raser langs æ landevej
med æ klok' i æ haend.
Så tit vi komme galt astej,
fordi vi har æ klok' i æ haend.

Såen javve vi hver dav frem å tebag
med æ klok' i æ haend.
Vi løjs om kri, mord og bedrag
med æ klok' i æ haend.

Va blyvve de næste, vi ska' nå
med æ klok' i æ haend;
kanske de blyvve å æ mån' og stå'
med æ klok' i æ haend.

Thilde.

Bommerlund: slægten

Mange kendte danske mænd af
i dag er blandt »Den ærlige
Schwennesen« tip-tipoldebørn



Mindestenen, rejst hvor
Bommerlund kro lå

Hvergang man dykker ned i historien, oplever man forunderlige ting. Således også, når man søger at erhverve manglende viden om den forlængst nedlagte Bommerlund kro og det brændevinsbrænderi, der blev drevet i tilknytning hertil. Mange sælsomme tildragelser knytter sig til egnen, hvor Bommerlund kro lå, og til de tider, da såvel kroen som den jydsk hærvej nød megen anseelse. Med uigen- drivelig sikkerhed synes kroens opståen ikke at være dokumenteret, men meget taler for, at den blev åbnet i 1759, og det står fast, at brændevinsbrænderiet som »fast produktion« blev sat i gang den 27. juni 1760, altså for over 200 år siden.

☆

Bommerlund kro var i en sådan grad knyttet til den jydsk hær- vej, at det kan forsvares at sige, at den levede og døde med hær- vejen. Da man i 1870'erne anlagde en efter datidens målestok fin og imponerende bred hovedvej fra Flensborg til Aabenraa, var hær- vejens rolle som trafikåre i realiteten udspillet, og dermed faldt samtidig klokkerne i slag for den gamle Bommerlund kro, som digteren H. P. Holst i 1848 besang i følgende linjer:

*Hvor ned til Bov den gamle Vej
sig bøjer bred og sandet,
der ligger Kroen Bommerlund,
bekjendt i hele Landet!*

I næsten 100 år, før disse strofer blev prentet til papiret, lå Bom- merlund kro som et stærkt søgt bedested ved den store jydsk hær- vej, der — som det vil være mange bekendt — havde sit udspring i domkirkebyen Viborg og derfra løb sin skæbnetunge, ofte blodige

vej til Hamborg. Vildt og ensomt var der i hine tider langs hærvejen, og i en gammel krønike omtales passet ved Bommerlund kro således:

» . . . udi stærk Hede lider den Vejfarende meegen U-behag af Sved og Støv, thi kun sagtelig kan Vognen fremskride. I Blæst er denne Passage en Piine for Øje, Næse og Mund, da det fiine Sand i Vejens Spor oprøres og bliver til en Støvsky, da her er slet ingen Læ«.

☆

Virket som kromand i hine tider gengives ofte i et romantisk skær, som intet eller kun meget lidt har med virkeligheden at gøre. Med relativt korte mellemrum blev den jydsk hærvej befaret af krigsmænd af alle nationaliteter. Et fællestræk for disse hærdede soldater var den brutalitet, som var udsprunget af deres »håndværk«, og som mangen god kromand fik at mærke på sin egen hud, om han fordristede sig til gerninger eller undladelsessynder, som vakte krigskarlenes mishag. Således berettes om en kromand, der gennem øret blev sømmet til sin egen dørstolpe, fordi han var »kommet for skade« at blande rigeligt af vand i brændevinen. Man må altså dengang have gjort sig visse forestillinger om styrkegraden af en regulær snaps!

Trods visse kromænds eskapader trivedes kroerne langs hærvejen. De groede frem som en dyd af nødvendigheden i tider, da rejser var hundredefold besværligere end i dag, og da dårlige transportmidler ved ringe fart — tilmed på elendige veje — gjorde det bydende nødvendigt for dyr og mennesker at raste og bede med korte mellemrum. Når mørket sænkede sig over landet, var det forbundet med både uhygge og fare at befærde vejene, og interessant at læse i denne forbindelse er det, at kongen i 1779 beordrede, at der på vejstrækningen fra Oksekjær til Bov skulle opstilles tre ledelys, så det blev muligt for de rejsende at finde vej frem. En mark lidt syd for Bommerlund bærer endnu nævnet Løjtekromark. Her lå i længst forsvundne dage Løjtekroen, et mindre gæstgiversted, som forlængst er forsvundet uden at efterlade sig andet end navnet. Mange år, før den nævnte kongelige forordning blev udstedt, havde Bommerlund kro rejst sig — bogstavelig talt af sandet — og igen — nem lange tider spillede kroen og det tilhørende brændevinsbrænderi en fremtrædende rolle for og på egnen.

☆



Her ved Oksevejen lå Bommerlund kro.

Et navn er fremfor nogens uløseligt knyttet til Bommerlund kro og brændevinsbrænderi: Peter Schwennesen. Det var denne mand, en tidligere skipper fra Aabenraa, der skabte grundlaget for såvel kroens som brændevinsbrænderiets berømmelse. Hvad brændevinsbrænderiet angår, må det erkendes, at tilfældet kom ham til hjælp.

Det skete i skikkelse af en syg, fransk rytterofficer, der en dag i 1760 lagde sig ind på kroen. Da afregningens stund omsider var inde, viste det sig, at officeren ikke ejede kongens mønt. I stedet for kontanter tilbød han Peter Schwennesen opskriften på en drik, »som I ikke får bedre noget steds«. Just på dette tidspunkt udkæmpedes imellem kroværterne langs hærvejen en drabelig kappestrid om, hvem der kunne fremstille den bedste snaps, og Peter Schwennesen, der ikke blot var en god krovært, men også en snu forretningsmand, spidsede derfor øren. Franskmanden fremviste et gulnet papir, der var beskrevet med en recept, og da Peter Schwennesen jo alligevel ingen penge ville få, tog han chancen. Han accepterede den franske officers recept som betaling for mad og drikke. . . . og et øjeblik efter holdt han i sin hånd opskriften på den drik, som hurtigt gjordes berømt som Bommerlunder-snapsen.

Peter Schwennesen var ikke den første kromand, der sad på Bommerlund kro, ligesom iøvrigt kroen ikke var den eneste på stedet. Overfor Bommerlund kro — på den anden side af det stenlagte vadested — lå Gejlå kro, der var ældre af år, men som aldrig

nåede Bommerlund-kroens berømmelse, hvilket ikke mindst Peter Schwennesen og hans berømte snaps havde æren for.

☆

I 1805 døde »den ærlige Schwennesen« efter mere end 40 års dådrikt virke som kromand og brændevinsbrænder. Hans søn, Marcus, arvede virksomheden og giftede sig kort efter med en kromandsdatter fra Kliplev — iøvrigt hans kusine. Marcus Schwennesen fik ikke noget langt liv. Allerede efter 7 måneders ægteskab døde han. Hans enke giftede sig tre år senere med Hans Benzen Møller, der til sin store sorg måtte se såvel kroen som brændevinsbrænderiet med alle tilhørende bygninger gå op i luer 1836. Hans Benzen Møller var imidlertid en foretagsom mand, og inden sin død i 1839 oplevede han den lykke at se kroen genrejst med brændevinsbrænderiet placeret i en særskilt bygning, der var tækket med tegl. Marcus Benzen arvede kroen og brændevinsbrænderiet efter sin far, men allerede i 1850'erne flyttede brænderiet til Søgaard og derfra i halvfemserne til Flensborg. Driften af Bommerlund kro fortsattes til henimod slutningen af firserne.

I 1911 overtog det kendte handelshus i Flensborg Herm. G. Dethleffsen, hvis historie er ført tilbage til 1738, såvel traditionerne fra den gamle Bommerlund kro som den gulnede og yderst værdifulde recept, der af en syg, fransk rytterofficer halvandet hundrede år forinden var blevet givet til Peter Schwennesen som betaling for seng, mad og drikke.

Som før betonet var Peter Schwennesen en snu forretningsmand. Han ønskede ikke, at recepten skulle gå tabt, og en skønne dag i 1779, nemlig den 27. januar, bestemte han sig derfor til at afskrive den i et brev, som han sendte til sin broder på Als. Peter Schwennesen, der for al tid har indskrevet sit navn i Bommerlunds historie, har mange efterkommere i tidens Danmark. Adskillige af hans tip-tipoldebørn sidder i dag i fremskudte positioner som industridirektører, godsejere, sagførere, ølbryggere, højtansete læger, storhandelsmænd og præster. Et af Peter Schwennesens mest kendte tip-tipoldebørn er den tidligere biskop over Aarhus stift, dr. theol Skat Hoffmeyer. Det må erkendes, at den gode stamfader til Bommerlunderen, gamle Peter Schwennesen, har formået at sætte sig et minde i folket, ikke blot som brændevinsbrænder, men også som overhovedet for en slægt med mange kendte navne. Det mærkelige er, at slægten ikke kan følges ret langt tilbage. Før Peter Schwennesen findes ingen virkelig betydende mænd, om hvem noget er noteret. Arkiverne tier.

Det gamle chatol

Af Claus Hansen.

Ill. *Ingeborg Strange-Friis*.

(21)

Betagende smukt stod træer og buske ude i haven klædt i vinterdragt og med snirklede, hvidpudrede grene strakt ud mod blå-grå skybanker, en mindelse om, at foråret endnu lod vente på sig et godt stykke tid.

Solen lod sine lyse stråler for nogle øjeblikke falde hen over det gamle egetræschatol i den lille stue. Gamle Grete sad i dybe tanker på sengekanten, som hun plejede, og glattede nu og da med nænsom hånd det fine hørgarnsbroderede pudebetræk hjemme fra hendes barndomshjem. Hun lod sit strikketøj hvile et øjeblik og lod øjnene glide kærtegnende hen over det gamle chatol. Længe sad hun og dvælede i tankerne ved sit kære barndomshjem, slægtsgården med den store, smukke og tælbevoksede have. Der stod så lyslevende for hende det store, gamle lindetræ på forhøjningen i det ene hjørne ud mod vejen, og »faster Kirsten«s store tostammede kastanietræ foran ovnhuset, der var bygget delvis af gamle, men dog smukke røde sten fra en tidligere staldlænge, og hvor kunne der være sus i de to høje graner, der stod tæt sammen og på afstand mindede om »Konge og Dame« på et skakbræt. Hun så for sig familiens stadskoretøjer svinge ind ad den poppelindrammede allé, der førte ind til den rummelige gårdsplads, hvor den stolte hane hver morgen stod og brystede sig på den varme mødding og lige-

som hilste lidt hoverende over til lænkehunden ved vognporten. »Ak ja, den gode gamle tid,« sukkede gamle Grete.

I det samme gik døren op, og den unge pige med det let bølgede, gyldne hår og den tynde, hvide bluse og et bitte forklæde, kom ind efter kopperne: — »Mange tak, lille Ruth, det var en dejlig varm tår, der gjorde godt helt ud i fingrene,« smilede gamle Grete og tørrede sin næsetip med det store, gammeldags lømmetørklæde. Så sad hun igen med sit strikketøj. Hendes endnu mørke og svære hårfylde stod godt til det hjemmevævede bomuldsforklæde, som hun altid foretrak, når der var »hverdag« i hendes stue.

»Ak ja,« tænkte Grete igen, og nu var det ligesom minderne, så rige og lyse fra hendes kære barndomshjem, helt forskønnede og glattede det ellers furede, men milde ansigt.

Solen sendte atter en stribe lys hen over det gamle chatol. Der stod nu hendes klenodier, fotografier af hendes gamle far og moster og af de andre, der stod hendes hjerte meget nær. Der stod de to kære, »drengen« og hans lille kone, som hun så ofte og så kærligt fortalte om. Ubemærket gled den ene »bindstik« ned fra skødet, mens gamle Gretes tanker dvælede ved de kære to helt nede i Sydafrika — det forekom hende nu, at afstanden var blevet kortere — for alle gode ønsker kunne nå over bjerge og have. Men nu skulle det blive alvor med at få et brev skrevet og få sendt afsted derned til det fjerne.

»Ja, nu,« hviskede hun hen for sig, mens hendes øjne kærtegnende hvilede skiftevis på de unge og de gamle, som stod dér side om side på udtrækket af det gamle chatol. — Var det nu ikke den gamle og den nye tid, der ligesom hviskede til hinanden om slægters samhørighed og traditioner, men også om den nye tids krav. Her stod nu det gamle chatol under helt fremmede og forandrede omgivelser, og det var som om de tunge, buede skabslåger og de massive skuffer, men især den svære, runde egetræsklap med foragt havde

modsat sig flytningen til denne snævre plads på hvilehjemmet. Denne runde klap, der sænkede sig skærmende som et øjenlåg ned over de kostelige skatte bagved.

Med en fast banken på døren trådte postbudet hilsende ind, og idet han littede på kasketten, kom han nærmere, — hev en lang paprulle ud fra remmene på den slidte lædertaske og lod den med et lille lunende smil dale ned i Gretes skød. »Nå, Grete«, sa' han, »nu kan du sagtens være glad, en sådan hilsen fra dine børn i det varme Afrika må da sikkert også varme dig, der altid snakker så pænt om dem«.

Nu først klarede gamle Grete op i glad forventning, og et par glædestårer listede sig ned over den let blussende kind, — og uvilkårligt lod hun hånden glide hen over den kærkomne paprulle. »Ja, det er godt at mærke, at man er afholdt«, bemærkede postbudet og belavede sig på at gå, men Grete skyndte sig at få sagt det, der lå øverst i hende: — »Åh ja, den kære, gode dreng har altid forstået at glæde og opmuntre sin gamle mor, — også lige fra han var en lille knejt, — nej — æblet falder ikke langt fra stammen; thi altid har hans far stået som et lysende eksempel for drengen, og til enhver tid har hans far givet sig stunder til at høre på ham og vejlede ham i småt og stort, — jo, jo, måtte Vorherre altid holde sin velsignende hånd over begge de unge«.

Postbudet bød nu farvel og tilføjede: »Jeg skal nok smutte ind og hente brevet, når du har fået det skrevet, og så hils dernede i det fjerne land fra vort lille Danmark«.

Nu fik gamle Grete særdeles travlt med at åbne den omhyggeligt indpakkede rulle med de mange fremmedartede frimærker. Hvad kunne det mon være? Efter med noget besvær at have fået åbnet den ene ende af hylsteret, trak hun et lærred ud, og med undrende og beundrende øjne betragtede hun det skønneste strandmaleri, for hende et yndlingsmotiv. Længe sad hun nu med et virvar af tanker, langt



Grete så hen på det gamle chatol.

borte i det fjerne. Der havde altså hendes kære dreng i sin fritid stået og tegnet og malet med sine altid virksomme hænder, og hvert penselstrøg fik sin særlige betydning derved, at billedet var tænkt som en gave, — det var en helhed af en lille verden for sig.

Grete sendte et blik på uret for at få en forestilling om, hvad de nu foretog sig dernede i det solbeskinne land og

sendle igennem æteren atter et: — »tak, mange tusind tak, — og jeg har endda for ikke så længe siden modtaget jeres så kærlige julebrev«.

Mørkningen havde imidlertid lagt et dæmrende skær over hele den lille stue, og kun det ene lys i den skønne, firarmede sølvlysestige flammede roligt og gav en stille og hyggelig aftenstemning. Atter hvilede Gretes øjne på det gamle chatol. Dér i den ene lille skuffe til højre havde hun gemt det dejlige julebrev fra Afrika. Hun rejste sig med besvær, åbnede skuffen med næsten ærbødighed og fremdrog af brevels konvolut det fineste kammerdugs, håndmalede og kniplingsindfattede lommelørklæde, hvorpå der stod at læse: — »God bedring,« og brevet var så smukt og godt og fyldt med de bedste ønsker. Gamle Grete satte sig med en pude under kinden: — Kunne jeg nu blot få dem sagt inderlig tak begge to. Men mens stilheden gjorde hende godt, var det som tankerne uvilkårligt formede sig i ord og rim:

Kunne jeg roser male,
da ville jeg male for jer,
syngede de skulle og tale
om det, der var og er.

Takke så gerne de ville
for, hvad I sender mod nord,
tolke, som rislende kilde,
hvad ej kan siges med ord.

Det moderne Junghansur med de frithængende lodder slog fem harmoniske slag. Dette ur var en erstatning for det gamle standur, som Grete havde skænket til sine børn, men som ikke var taget med til Afrika, fordi »de nok engang ville flytte hjem igen til det kære, gamle fædreland«. Midlertidig var »Bornholmeren« opstaldet hos Gretes bror i købstaden, hvor der var bedre plads end i hendes lille stue. Men savnede den, gjorde Grete, for skiven viste både dato og månefaser, og ved den første nymåne i januar, nytårsnyet, mindede det

hende hver gang om den aften for næsten 50 år siden, da hendes dreng kom til verden under en forrygende snestorm, der skabte de mest dramatiske omstændigheder med at få »madammen« frem.

Alt om denne mindeværdige aften var da også nedskrevet på sidste blanke side i den gamle husandagtsbog, der havde sin plads i et af chatollets dybe gemmer. Andagtsbogen med det flossede læderbind, og som i ælde konkurrerede med selve det ærværdige, gamle chatol, mindede Grete om julens forløb i hendes barndomshjem, om hvordan de vandkæmmede karle i rene skjorter på husbondens bud satte sig mere eller mindre beskedent rundt om i den rummelige dagligstue, æ dørn, og ventede på, at de travle piger i køkkenet skulle blive færdige med maden, så madmoder kunne byde dem alle tage plads ved det lange bord; — om hvordan madmoder efter måltidet hentede den gamle andagtsbog frem fra sit gem, satte sig ved siden af husfar, pudsede hans briller med et snehvidt lommeterklæde, og skruede så højt op på den gamle petroleumslampe, som det gik an, for at den ikke skulle osc. Gretes far med det let gråsprængte fuldskæg læste derefter hvert år det samme kapitel, hvori begyndelsen lød: — »I denne aftenstund jeg bøjer atter mine knæ — —«.

Gamle Grete plejede, når hun omtalte livet i sit barndomshjem, at sige »vi børn«. Hun var en af de yngste i en stor børneflokk, og når hun fortalte om julen, tænkte hun på, hvordan »vi børn« utålmodigt ventede på, at den lange andagt skulle få ende, og det hændte da også, at de mindste var faldet i søvn. Men omsider lød tonerne af salmen: — »Nu takker alle Gud«, og så vidste »vi børn«, at tiden nærmede sig det spændende, at alle i kø, de mindste forrest, ventede på det store øjeblik, når døren ind til det tændte juletræ på mirakuløs måde gik op »af sig selv«, eller, som man sagde, af en engel, og træet i al dets pragt strålede dem imøde.

Om alt dette ville Grete skrive til sine børn dernede i sy-

den, for hun vidste, at de altid gerne ville høre om livet i gamle dage. Hun ville også skrive om den nat, Helmer kom til verden. — Hun huskede, at hendes far for mange år siden havde fortalt om, at han i almanakken havde læst om den totale solformørkelse, der netop ved dette måneskifte havde fundet sted i Australien, og som havde dæmpet den glohede middagssol samtidig med, at vi her havde mørk nat og hylende snestorm. Der måtte således bestemt knytte sig noget overnaturligt til disse sammenfaldende begivenheder, og der var jo også den myte forbundet med nytårsnyet, den lille seglformede måne, som »ligner en afklippet negl, der er smidt op,« som hendes dreng engang havde sagt, da han var lille, at den betød opfyldelsen af et ønske, når det fremsattes den første gang, man i det nye år fik øje på den, men det måtte ske, uden at man så igennem glas, og uden at ønsket åbenbares for nogen.

Gamle Grete lukkede vinduet op, for hun holdt efter gammel vane nøje regnskab med månefaserne ved at læse i Sprogforeningens Almanak, og var i det hele taget fra barnsben af ved at færdes på de mørke veje, der førte til den noget ensomt beliggende slægtsgård, blevet meget interesseret i himmellegemer og den store verden uden om os. Hun svøbte et varmt, uldent tæppe omkring fødderne og holdt øje med den skumrende sydvestlige aftenhimmel.

Hun havde sit nytårsønske parat, for hun var slet ikke i tvivl om, at hendes inderligste ønske, hendes drøm, nu i hendes livsaften var at få sin søn at se og få lov til at stryge hans hår endnu engang, bare en eneste gang.

Pigen med det gyldne hår trådte ind af døren for at spørge, om Grete helst ville have røræg eller et blødkogt æg til aftensmad. I dette øjeblik rejste gamle Grete sig med et sæt, så hurtigt som hendes gigtsvage ben tillod det, og uden at ænse spørgsmålet vedrørende hendes timelige vel, pegede hun ivrigt ud af det åbentstående vindue: — »Se, Ruth, se,«

Pludselig var måneseglet, nytårsnyet, gledet frem bag randen af en sky og sendte nu sit forjættende, blege lys ned over de to så vidt forskellige mennesker. Grete formede sit ønske med foldede hænder, og den unge pige, der nok havde forstået, at her foregik noget mærkeligt, stod ganske stille, indtil gamle Grete vendte sig mod hende og forklarede det hele. »Så vil jeg også ønske,« kvindrede den unge pige med et forsorent smil, »men jeg siger ikke, hvem det er« og uden at skænke det med ægget en tanke, var hun ude af døren.

Da Grete noget senere, veltilpas efter sin skinke med røræg, igen sad med sit strikketøj, tænkte hun over, om hun ikke alligevel skulle lade den horgule drengelok, som nu havde ligget over fyrre år i det gamle chatols hemmelige rum, sætte bag glas og sølvramme. Guldsmeden i Storegade var så flink og rar og ikke så dyr.

Hun blev afbrudt i denne tankerække ved, at hendes bror fra købstaden kom ind af døren og med et muntert smil hilste: — »God aften, Gitte« og fortsatte, da han havde anbragt sin bredskyggede hat på sengens hjørnestolpe, »sæt dig nu godt fast i stolen.« Han tog et telegram op af lommen og læste, idet han med det samme oversatte dets engelske tekst:

»Arriverer torsdag eftermiddag kl. ca. 16,00 Esbjerg fra Harwich - Stop - Vil du godt hente os ved båden - Stop - Hils mor.

Helmer.«

Åh, den kære dreng.

Det gamle chatol knirkede lidt i sine tørre fuger ved denne efterretning, men lod sig ellers ikke mærke med noget. Det havde oplevet så meget.



Jagt og jægere...

Af
Chr. Demuth.

En ikke helt ufornuftig mand sagde engang efter en jagt:

Jægere er nu engang bedre end andre mennesker! Jeg giver ham i nogen måde ret. Dog vil jeg gerne tage *forstmænd* med, da de fleste af dem også er jægere, der færdes mest i skovene og er vildtets gode venner — så omtrentlig som bonden er mod sine dyr.

Hvordan bliver man jæger? Jeg tror, at det lykkes bedst, når det sker ved en faders hånd. Jeg kan den dag i dag ikke gå med bøsse og hund i skov og mark uden at føle fars hånd i min og høre ham sige: Det var ilde! nu og da: Det var et fint skud.

Jeg så engang et menneske (hvis han var det) — som havde skamskudt en hare og nu var i færd med at sparke den ihjel. — Han kom ikke på *den* jagt mere. Nænsomhed mod vildtet er jægerens første og selvfølgelig dyd.

At færdes i skovene er en nådegave og helse for sjæl og legeme.

Sæt Dem i lyngheden en sommeraften, nær skovbrynet. De vil se haren komme hoppende i parringstiden, måske høre dens banken med bagbenene. En tidlig sommermorgen kan De se den komme listende over kløvermarken — ind mod skoven. Den er mæt og uforfærdet ... Jeg stod ved skovbrynet en tidlig morgen. Morten kom listende, nappede nu og da et kløverblad. Mæt var den, men nysgerrig. Den nåede helt hen til min støvlesnude —

undrede sig, men slikkede så en dugdråbe af støvlesnuden, luskede ind i skoven, hvor jeg hørte den skrabe sig til rette i mosset derinde.

Råen kommer listende med to kid. Ræven er interesseret, men opdager mig og forsvinder. Tunge bump høres inde i skoven, og man ser et glimt af grævlingen. En smule nervøsitet anes nu og da. Men egentlig frygt hos den mærker man kun lidt til ved aften og morgen.

Men lad det nu være sagt. Jeg er — ifølge arvelig belastning og dermed følgende opdragelse — med hund, hest og jagtgevær: født jæger — ottende generation i lige linje.

Da jeg var 8-9 år gammel anbragte min far mig en dag bag en rockule, med jagtgeværet i anlæg på dens top. Derfra skød jeg efter min første hjejle. — Dem var der mange af dengang. Den faldt ikke! Det var måske derfor, at hjejlen fra den gang blev mit mest eftertragtede bytte. Siden fik jeg haglbøsse og har kravlet hundreder af meter i våde enggrøfter for at komme hjejlen på skud.

Viben blev min arvefjende. Den havde altid flere vagtposter i hjejleflokken. Når jeg sveddryppende og gennemvåd troede på min chance, fløj altid en af disse »Gammeljomfruer« skrigende tilvejs. Ti've — ti've! skreg de. Og så startede hele hjejleflokken op under den grå efterårshimmel — fulgt af et afmægtigt haglskud — da jeg ikke kunne banded!

Men altså: Mit første skud under fars tilsyn blev min indvielse. Jeg føler endnu min læderede skulders ømhed, da jeg bagefter skulle hjælpe far med at bære rockurven ind til kærne og ikke turde ømme mig, for ikke derved at ødelægge muligheden for et heldigere skud i nær fremtid.

Apropos: *Viben*. Man ved vel, at alle »gammel-jomfruer« — når de dør, bliver forvandlede til *viber*, og at alle »pebersvende« bliver *horsegøge*, hvorefter hele sværmen bliver anbragt på Rakkeborghede — der oppe nordpå ved Viborg, hvor jomfruerne til evigtid hyler deres længsel ud i skriget: »Hwi-vi-du-it?« Mens

høseføene ud over kære mumer deres nedrustnings-valgsprog:
»For-a-tur-it!«

Endnu var jeg — efter fars mening — ikke moden til på egen hånd at færdes med haglbøsse, men jeg fulgte ham glad på hans ret store jagtområde. Hos sine fætre på Rolsegård havde han yderligere stiftet kendskab til jagt — og noget begreb om stude-drift, helt til Husum. Herom fortalte hans ældre slægtinge festligt. Og jeg fik gennem far adskilligt kendskab til deres bedrifter. Som forvalter hos sin fætter på Risagergård ved Randers udviklede han sig yderligere både som bonde og jæger.

Som den spøgefulde mand, han var, overraskede han mig ved en dag at give mig lov til sammen med en noget ældre fætter at gå på bekkasinjagt i mosen. Vi havde fået rigeligt af ammunition med og skød drabeligt — dog uden at ramme! Ved vor hjemkomst drillede far os efter fortjeneste; men tilbød os — underligt nok — at prøve mod ladeporten. Samme elendige resultat!

Da gik der en lille prås op for mig: Jamen far. Du har ikke dine vanlige patroner med. — Dengang ladede man selv sine patroner! Så måtte far tilstå, at han havde ladet vore patroner med løst krudt! min ældre fætter virkede lidt sur. Morede I jer da ikke ganske godt? spurgte far. Jo-æ — Det gjorde jeg også, sagde han. For jeg vidste jo, at der ikke kunne ske jer noget ondt! Lune og tæksomhed var nogle af fars gode egenskaber. Derfor tør jeg også sige, at jeg blev vellært som skytte og lærte hensynsfuldhed mod vildtet.

Mine bedste glæder på jagt med far fik jeg, da jeg erfarede, at han altid havde gemt et par harer, som vi kunne kappes om at skyde ind under jul. Tiden kom, da far lukkede sine øjne for sidste gang. Jeg kan ikke gå med hund og bøsse uden at føle far ved min side. — Lykkeligvis opnåede han at se hende, som blev min gode hustru og trofaste arbejdsfælle.

I nogle år var jeg ofte på jagt i Stevns. Også dér mødte jeg jægerlunet. Første dag foreslog jagtherren, at vi skulle gå en lille tur før frokost. Vi havde ikke gået mange skridt, før en fasan-

kok larmede op, som kun den kan! Jeg havde aldrig før skudt mod fasan og havde vel næppe set en sådan. Men den faldt! En agerhøne faldt kort tid efter. Så har vi fortjent vor frokost! sagde jagtherren. Hjemkommen hørte jeg ham sige til en anden jæger: Ja, jeg ville lige se ham skyde. For vi vil jo ikke have vildtet skamskudt. — Det blev festlige dage gennem flere år.

Hyggelige og festlige dage var det i mange år, mens jeg havde Rollum-jagten sammen med lærer Andersen og nød hans kyndige og hensynsfulde ledelse af jagten. Et herligt kammeratskab blev til varigt venskab.

Jeg husker en dag, hvor vildtet var så talrigt, at vi — trods silende regn — måtte blive ved til den bitre ende og drivende våde tumlede ind i skolen for at tørre os en smule før middagen. Alle Andersens bukser kom i brug. Sikken en fest det blev: Gule ærter, flæsk og hjemmebagt sigtebrød hos de elskelige gamle kro-folk: To kroner og halvtreds! Prisen holdt, så længe de levede!

Vi var vistnok ret duelige jægere. Men vi havde iblandt os en fuldkommen mesterskytte. Lad os kalde ham M. A. — Lun var han. Vi havde haft en lidt tam formiddag. Da vi mistrøstigt tumlede ud fra kroen, fløj en ensom høne op. Den faldt prompte for M. A.s skud, og han fik et hurra. Å hva', sagde han. Når man skyder ind i en flok, kan der jo let falde én!

Vi havde engang — vist af vanvare — fået en mand med, som vi ret hurtigt vurderede lig nul.

Takket være jagtherrens instinktive fornemmelse var »fyren«, som vi kaldte ham, blevet anbragt ved siden af fornævnte M. A. Vildtet kendte øjensynlig M. A. og luntede derfor klogelig over mod sidemanden — »fyren«. Først kom der én hare. — Fyren afleverede omgående to skud, hvorefter M. A. skød haren.

Der kom en hare til. Bum-bum — tøvende skød M. A. også den. Da haren lå endevendt på marken, drønedes et skud løs fra fyren, som triumferende brølede: *Det var min!*

Jow, sagde M. A. — Og æ er tilbøjelig til at tro, at de andre også var dine. Så var diskussionen afskåret på jægermæssig vis!

Apropos jægermæssigt. Jeg hørte engang en mand definere, hvad jægermæssigt var for noget. Han sagde: At blamere en mand i den grønne skov ved at nappe et stykke vildt for næsen af ham, det er gement. Men at trække ham ordentlig gennem sølen ved en grog bagefter, det er en jægermæssig bedrift.

Det har Christian den Fjerdes jægermester, rigsråd *Eske Brock*, nok været ude for adskillige gange i sit lange, omhyggelige jægerliv. — Han *var* nemlig omhyggelig! Han optegnede i sine dagbøger, hvor mange stykker vildt han havde nedlagt — hvor og hvornår. Men lige så omhyggeligt nedskrev han også samvittighedsfuldt, når han havde drukket sig en god, ærlig rus. Rusens grad blev konstateret ved eet eller flere kryds. Een gang står der hele fire kryds, og da tilføjer han ærligt: »Vorherre bevares!«

Ja, den brave jæger kendes netop på, at han lige så gerne indrømmer sine fald som sine sejre!

Humor har altid været jægerens lige så sikre følgesvend som hans hund.

Ankommen til Nordborg på Als fik jeg næsten omgående en fortræffelig jagtkammerat, som blev min trofaste ven.

Min unge hund: *EX*, var endnu et barn, som H. F. straks tog sig af og ved hjælp af sin egen fortræffelige hund *Lissa* snart fik bragt på højde med den. Samarbejdet mellem de to hunde blev uforglemmeligt. Navnlig husker jeg én dag, hvor vi havde en lidt vild hund med til lidt øvelse — angående navnlig fasaner. Omsider lod vi hundene gå. Trods adskillige advarsler forsvandt den fremmede hund ret omgående, og det var umuligt at kalde den tilbage. *EX* havde vi også ladet gå, og hun blev længere borte end normalt.

Trods fløjten kom hun ikke. Så står hun, sagde jeg, og efter nogen søgen fandt vi hende for stand. Den fremmede hund kom farende og rejste en fasan, som fløj pokker i vold, men *EX* stod. Så er der flere, sagde jeg. *EX* flyttede forsigtig sin fod lidt til højre. Op fløj en høne. Bum! — Forbi! *EX* flyttede sin fod lidt til venstre.

En stor, arrig kok fløj op og fik fortalt en hel del uartigheder, før den faldt. EX kom — en smule storsnudet — med den tunge krabat.

Da jeg engang fortalte dette ved en jagtmiddag, råbte en jagtkammerat: Hvis EX nu flytter sig engang til, så får du s'gu klø!

Undskyld, sagde jeg. Jeg glemte, at EX var gået. Men nu netop kom hun med den fremmede hund!

Lad mig — »for en ordens skyld« — tilføje, at førnævnte EX en aften havde tilladt sig at hale *Joh. H. Wessels* bog ud af nederste boghylde i min reol — hvorfor hun overraskende fik en lus-sing.

Da dette gentog sig næste aften, stod det på klø! Før det forfærdelige skete, opdagede jeg, at bogryggen var af svinelæder!

Så tilgav jeg hende, men opdagede derpå, at et blad var revet ud: med hundetænder. Så var det helt store for døren. Men EX sejrede igen: Det var bladet med *Hundemordet!*

Kys og klap fulgte efter!



*Den, som til sjællandsfar er skabt, bli'r aldrig jyde,
én fisk er skabt til rist, en anden til en gryde,
én skabt at blive lam, en anden blind og døv,
man bryde finger kan udi en kællings . . .*

Ludvig Holberg.

MINDEORD

Peder H. Smidt, Spandetgård

Peder H. Smidt, Spandetgård, blev begravet på Spandet kirkegård den 10. februar 1967, 88 år gammel, et rigt og virksomt liv var hermed afsluttet.

Sønderjylland er på mange måder et ejendommeligt rigt land. Det gælder også, når vi tænker på landets befolkning og på de forskellige mennesker. Peder Smidt var



een af de særprægede — ja, han var en ener, en tænker og grubler over livets mange forskellige og dybe spørgsmål. Bonde var han — helt og fuldt en sønderjysk bonde, knyttet stærkt og inderligt til sin hjemstavns jord og sin hjemstavns liv og folk. Her havde han rod, dybt grundfæstet i den sønderjyske muld og i det folkeliv, som levedes her både i nutid og fortid. Han havde megen historisk sans, men var også en poetisk begavelse, der formåede at give udtryk for, hvad der levede i hans sind og tanker. Med en sjælden evne kunne han bruge vort modersmål i skrift

og tale på den skønneste og mest rammende måde. Herom vidner de mange artikler i »Hejmdal«, som altid læstes med glæde. Når Peder Smidt tog ordet i en eller anden sag, blev der lyttet til hans ord og lagt mærke til, hvad han havde at sige i folkelige og nationale spørgsmål. Der var stil over formen og indhold i hans ord, vidsynet og storsindet som han var — og han evnede at give ud-

tryk herfor på vort jævne danske modersmål. Det mærkedes altid, at han var godt hjemme i dansk litteratur og dansk åndsliv. Lige fra sin tidligste ungdom havde han nær tilknytning til den danske højskole og dens mænd, f. eks. til Holger Begtrup og Ths. Bredsdorff.

Men Peder Smidt var også en praktisk mand, der havde søgt at få en god uddannelse som landmand, og derfor forstod han at komme godt igennem de krisetider, som ramte vort landbrug tid efter anden. — Nøjsom og sparsommelig var han, og økonomisk sans havde han. Altid var han med til at fremme, hvad der kunne gavne vort landbrug. Han var een af foregangsmændene indenfor andelsbevægelsen, og det førte til, at han fik mange tillidshverv — men altid ulønnede. Han søgte aldrig at berige sig selv. Brugte cyklen og tog en madpakke med til de forskellige møder. På den måde kunne man holde administrationsudgifterne nede.

I amtsråd og sogneråd måtte han naturligvis også tage del, ligeså i provstiudvalget og menighedsrådenes forening. Men det største arbejde, det som lå ham mest på sinde og som han gav hele sit hjerte, det var det folkelige arbejde i det hjemlige forsamlingshus og det kirkelige liv indenfor menigheden. Sammen med hverdagens gerning i hjem og bedrift var det for Peder Smidt en hjertesag, at virke og øve en gerning ud fra Bjørnsons ord: »Hvad du evner kast af i de nærmeste krav.« Det var ikke altid, at denne gerning blev påskønnet efter fortjeneste, men at den har haft stor betydning både hjemme i sognet og videre ud er givet. Peder Smidts liv og virke ud fra Grundtvigs ord om, at leve et jævnt og muntert virksomt liv på jord, med øjet åbent for alt stort og skønt hernede — men også med de dybe længsler mod evigheden, har fået et smukt udtryk i den bog, han skrev i sine sidste år under titlen: »Hverdag og Fest« og som »Historisk Samfund for Sønderjylland« har udgivet.

Det er en såre værdifuld bog om tiden i Sønderjylland før og efter genforeningen. Ærligt og redeligt har denne begavede og stoute sønderjyske bonde fortalt om sit eget liv og den begivenhedsrige periode fra hans barndom og helt til vor tid.

Sammen med sin gode hustru, født Thøstesens, levede og virkede Peder H. Smidt, Spandetgård, for folk og fædreland, Gud til ære og mennesker til velsignelse.

N. P. Nielsen.

H. F. Petersen, Satrup

Ved pastor H. F. Petersens død den 3. december 1966 mistede Sydslesvig en af sine bedste mænd. I fyrre år har H. F., som han kaldtes blandt venner og kolleger, ved sit folkelige og kirkelige virke været med til at præge det danske liv syd for grænsen. Han blev født i Oldenburg i Holsten den 3. juni 1898 men voksede op i Aabenraa, hvor faderen var bogtrykker. H. F. Petersen var en højt begavet mand med en overraskende evne til intuitivt at se, hvad der gemte sig af sandhed og løgn i en person eller en sag. Men de rige evner blev ikke båret af den harmoni i sindet, der formår at udjævne modsætninger eller binde dem sammen i buens faste spænding. Hertil kom, at de muligheder, der lå i hans sind yderligere blev formet af det forunderligste stykke i vort grænselands historie, som det blev ham givet ikke blot at opleve, men også at være aktivt engageret i. Var hans sind åbent og velvilligt overfor andre, så tålte det til gengæld ikke det, der gemmer sig bag en maske. Han var selv et umiddelbart menneske og fattede ikke, ja, gik helt i stå, når han mødte det middelbare. I kirken, ved forhandlingsbordet, ved folkelige møder eller hvor vi ellers mødte ham, husker vi ham bedst som den, der levendegjorde sangens ord: jeg fægted med åben pande, for hvad jeg for alvor tror. Intrigens kunst eller klikens selvgoede sætten-sig-til-doms over andre, var ham fremmed.

Som en af hans nærmeste medarbejdere i de sværeste år under og efter krigen har jeg bevaret et uforglemmeligt billede af H. F. Petersens oprindelig og oprigtighed, der gjorde ham til en stærk mand. Men samtidig har jeg også måttet erfare med smerte, hvor ubetænksomt han gav sig selv blottelser, der for andre blev en åben, sårbar flanke, hvor de kunne ramme ham. Og han blev ramt og forstod vel aldrig, hvordan det kunne ske. Ydmyget som han blev, viste han sig atter stor ved at bære sit nederlag. Han fandt sig selv igen som den, der var båret af et



kald til at forkynde evangeliet, den, hvis lyst det var at trænge ind i vor landsdels kirkehistorie og den, der trods alt ikke mistede sin tro på mennesker, men kunne knytte nye bånd. Han var helt på linje med både små og store i vort grænseland, som har båret vort arbejde frem: hvad han havde begyndt i kærlighed, var han mand for også at fuldføre.

Var der øjeblikke, hvor vi ikke var enige med ham og havde svært ved at forstå ham, så besejrede han os altid igen ved sin hjertelighed. Han var aldrig bange for at give andre æren. Her var han langt borte fra de små og smålige, der ensige prøver på at vinde så meget som muligt for deres egen person. De ensomme, de svage, de ny i arbejdet vil for altid vide sig i taknemmeligheds-gæld for hjælp og gode råd, han gav dem.

Den ydre uniform passede ikke på ham selv, og de alt for vel uniformerede huede ham ikke. Han havde for livet fået en på-virkning af Ricards kristendomsforkyndelse, som han mødte den i sin ungdoms København. Men som det levende menneske han var, stivnede dette præg over ham ikke, men han kunne til det sidste på ungdommelig og overraskende måde drage andre og nye muligheder for kristendomsforståelse frem. Hjemløs var han dér, hvor de faste meninger sad i højsædet, men helt hjemme dér, hvor han jævnt og hjertevarmt kunne tolke kærlighedens evangelium.

Vi ærer i ham en mand, der varigt skrev sit navn i vore hjerter og i vor hjemstavns historie.

Martin Nørgaard.

Ellen Jensen, Flensborg

Dag 11. april 1967 døde den tidligere mangeårige formand for den danske husmoderforening, fru Ellen Jensen. Hun blev født i Fjerritslev på Fyn den 22. oktober 1888. I sit ægteskab med journalist Jensen ved »Flensborg Avis« blev hun stærkt knyttet til det nationale arbejde i Flensborg by. Utallige distrikts- og tillidsmandsmøder er blevet holdt i deres gæstfri hjem. En gang om ugen samlede Ellen Jensen en kvindekreds. De fik lov til at sy og strikke og hygge sig på en ganske egen måde. Gode venner hjemme i Danmark hjalp med at skaffe materialer, og mange flittige hænder

fremskaffede brugbare genstande, som der var så hårdt brug for i den nordlige bydel. Ja, mange småkårhjem tyede ikke forgæves til Ellen Jensen. Ud af arbejdet med denne kvindekreds voksede tanken om oprettelsen af en husmoderforening. Der var brug for faglig kunnen og en videre horisont. Den 20. oktober 1937 lykkedes det at oprette Flensborg Husmoderforening. Ellen Jensen blev formand, var sjælen i arbejdet og utrættelig med hensyn til de mange opgaver, der skulle tages op. Hun var en personlighed, man lagde mærke til, man satte pris på og holdt af, og hun så det som sin opgave at dygtiggøre de sydslesvigske kvinder, og hun var udrustet dertil. Udviklingen i 1945 medførte tanken om udvidelse af arbejdet. 1946-47 stiftedes så husmoderforeninger ud over hele vor hjemstavn. Det var naturligt, at Ellen Jensen blev kredsformand for Sydslesvig, en opgave hun røgtede med flid og den allerstørste interesse til det sidste. Til trods for, at »Fynbo-pigen« ikke kunne ret meget tysk, forstod Ellen Jensen på sin måde at få og holde kontakt med kredsene ud over landsdelen. Hun var som en mor for os alle, til hvem vi trygt kunne gå med det, der lå os på sinde. Og stod det i hendes magt, gik man ikke forgæves.



Lige efter 25 års jubilæet i Flensborg Husmoderforening blev Ellen Jensen ramt af den sygdom, der gjorde de sidste år svære, men hun fulgte arbejdet med usvækket interesse, selv i den allersværeste tid.

Ude omkring i foreningerne vil mindet om vor kære formand leve videre og ikke mindst i Flensborg. Hun var et menneske, der først og fremmest stillede store krav til sig selv. Hun vil altid stå som et lysende eksempel for os alle.

Line Mommsen.

Jens Holdt, Brede

Ved provst, dr. theol. Jens Frederik Riddermand Holdts død den 20. september 1967 på sygehuset i Brørup er en betydelig sønderjysk kirkehistoriker gået bort. Jens Holdt var sønderjyde af fødsel, født den 24. december 1895 i Raved i Bjolderup sogn



som søn af daværende mejeribestyrelser Jep Holdt, og han tilhørte dermed det slægtled af sønderjyder, der i en ganske ung alder nåede at komme med i den første store krig. Som student fra latinskolen i Flensborg kom han 1915 med de fleste af dimittenderne til fronten, og han blev mærket for livet af de voldsomme oplevelser, som hans følsomme sind i disse år var blevet udsat for. Han havde lært at hade krigen så grundigt, at han som ældre i stedse højere grad gjorde sig til talsmand for rent pacifistiske anskuelser. Hans barndomshjem var rodfæstet både i det kristelige og i det

ationale, og for den unge Holdt blev årene omkring genforeningen derfor den helt store glæde i livet. Nu kunne han uhæmmet og fuldstændigt indleve sig i det danske kulturliv, og det faldt ham derfor naturligt efter overstået teologisk embedseksamen at vie sig til det kirkelige arbejde i hans snævreste hjemstavn. Efter et par år som lærer ved Vanførehjemets børneskole i København kom han i 1925 som nygift til Brede sogn i Vestslesvig, og her fik han en livsgerning, som først sluttede med hans pensionering i 1963. De mange års virke i et og samme sogn havde gjort ham nøje kendt med sine sognebørns liv i ve og vel. Siden 1951 var han dertil provst i det udstrakte Tønder provsti, og han fik her lejlighed til at øve en gerning, som ikke mindst hans yngre embedsbrødre har været ham taknemmelig for.

Jens Holdt var udgået fra et hjem med ståsted i Indre Mission, men han følte sig med årene mere og mere draget mod det grundtvigske, og derfor fandt han det naturligt at vælge Askov til det sted, hvor han ønskede at tilbringe sit otium. Dermed havde han

ikke brudt forbindelsen med Sønderjylland. Jævnligt kunne hans venner hernede opleve, at hans bil pludselig standsede op foran deres dør.

Det var hans kirkehistoriske arbejde, der stadigt mere optog hans sind og tanker, og i betragtning af hans ikke særligt stærke konstitution — skønt hans mandige ydre kunne tyde på det modsatte — er det i grunden forbavsende, hvor meget han kunne overkomme. Han besad et fint sprogøre, og det faldt ham let at forme en skriftlig fremstilling. Det var oprindeligt Brødremenighedens historie, hans interesse samlede sig om. I 1937 erhvervede han doktorgraden ved Københavns Universitet på en afhandling om salmedigteren og missionæren Niels Johannes Holm. Dette arbejde blev efterfulgt af andre med Brødremenigheden som emne, men i de senere år var det især kirkelivet i Sønderjylland under fremmedherredømmet, som var genstand for hans forskning. Gode oversigter over udviklingen i almindelighed og en række grundige personskildringer blev frugten af disse studier, der især har fundet oplagelse i Sønderjyske Årbøger, Sønderjysk Månedsskrift og i Kirkehistoriske Samlinger. Dertil har han været medarbejder ved Dansk Biografisk Leksikon og jævnligt anmelder i dagspressen af kirkehistorisk litteratur.

Jens Holdt blev i 1953 Ridder af Dannebrog. Han efterleves af sin hustru Karen Ragnhild, født Groth, fra Nykøbing Mors. Sit sidste hvilested har han fundet lige ud for den kirkedør, som han i så mange år er gået ud og ind ad.

H. V. Gregersen.

Nicolay Weibel, Flensborg

Det var med sorg i sinde, vi i Sydslesvig modtog budskabet om grosserer Nicolay Weibels død den 29. juni 1967. Han blev født i Tønder den 23. september 1892 og kom som ung mand til Flensborg, hvor han uddannedes i Flensburger Volksbank. Han var derefter ansat ved Københavns Privatbank og oprettede 1919 sin egen virksomhed. Stilfærdigt og besindigt hørte han til den generation, der i vanskelige tider bevarede det danske og efter 1945 var med til at opbygge rammen omkring nutidens virke. Nicolay Weibel var købmand og som sådan vokset op med den indstilling, at der må virkes for at opnå resultater. Foruden i de faglige sammen slutninger og i Sydslesvigsk Forenings 11. distrikt var han i Hitler-tiden med til at grundlægge Flensborg Handelskreds, sammen-



slutningen af danske købmænd i byen, ligesom han var medlem af Industri- og Handelskammerets bestyrelse og stedfortrædende vicepræsident for en gros- og udenrigshandelsforbindelser. Det var inden for kollegernes og yngre købmænds kreds, han så sin opgave. Nicolay Weibel var initiatoren til, at unge danske i den vanskelige tid kunne komme i købmandslære og på fagskoler i Danmark for at få en uddannelse. Når det gjaldt en ny idé eller et stykke arbejde, der godt kunne være slidsomt og vanskeligt

at gennemføre, behøvede man ikke at kalde på ham. Han var der.

Vi, der har kendt ham og som har haft lov til at arbejde sammen med ham, vil savne ham.

Rolf Lehfeldt.

Ernst

Ernst Christensen, Asserballe

Det er svært at fatte sig i korthed, når der skal skrives nogle mindeord om Ernst Christensen — eller Ernst i Asserballe, som han blev benævnt, så længe jeg kan huske — for han var så rig og særpræget en personlighed, og der er så meget at fortælle om ham. Men på dette sted vil nogle korte mindeord være nok, for der er allerede skrevet om ham i Sønderjyske Årbøger og i Danebod Højskoles årsskrift for sidste år, blot for at nævne det mest nærliggende, og der vil komme mere, meget mere, om ham med tiden.

Vi mødtes i de unge år i den spændte tid kort før den første verdenskrig, og vi traf jævnligt hinanden, når han var hjemme under krigen. Han blev jo såret i armen ved Verdun og var fra 1917 hjemsendt som ubrugelig til krigstjeneste, og jeg havde det held at have en dårlig fod, der gjorde samme gavn. Efter 1920 skiltes vore veje, og der blev nok at strides med for os begge hver på sit sted. Men venskabet var ikke glemt, og for nogle år siden fik jeg ved en bestemt lejlighed et meget smukt og rørende brev fra ham. Han og Anna havde talt om, at nu, da der var få tilbage af min slægt, skulle jeg vide, at vi altid kunne få et fast tilholdssted hos dem, når vi kom til Als, for jeg måtte ikke føle mig hjemløs på den ø, jeg havde sunget om.

Tilbudet blev benyttet. Jaget var forbi for os begge. Vi havde tid til at snakke. Ernst var så helt sig selv og havde stadig det kåde glimt i øjet, som ingen kunne stå for, var en hyggelig vært og en lun fortæller. Faldt talen nu og da på tiden i trediverne og Det unge Grænseværn, som han var med til at rejse, kunne han nok ryste lidt på hovedet og sige med et overbærende smil: Ja, vi brugte store ord den gang om folk og fædreland — vist alt for store ord.

Men som han blev grebet af fortællingen, kom der ild i blikket, og så brugte han igen stærke ord, for nu talte han med hjertet, og »kun grebet føler man det stores vælde.« Ja, grebet af en sag kunne han rive alle med, og få har kunnet bruge stærke ord med samme ret som han.

At hjertet også bød ham at være med i modstandskampen under den anden verdenskrig siger sig selv, og det var betagende at høre ham berette om alle de mennesker, han kom i forbindelse med under og efter besættelsen. Han var grebet af deres skæbne og kunne tale med jævne og med lærde mænd.

Ernst Christensen blev født den 28. februar 1895 på Særmosegård, og hans far var den belæste og lyriske Christen Ernst Christensen, den senere politiker og folketingsmand, så i sin barndom og ungdom havde han både den nationale kamp og de politiske begivenheder på nærmeste hold, og det måtte vel præge en så levende sjæl som Ernst. Gamle slægtstraditioner blev holdt i hævd, og faderen havde ry for at være en dygtig landmand. Alt dette førte Ernst videre sammen med sin gode hustru, da de i 1921 overtog gården.

Som ung havde Ernst været på Ryslinge højskole og på Høng landbrugsskole, og en tid tjente han på en gård i Sverige. Med sit åbne sind gik han ind i folk, og det er så betegnende for ham, at gårdfolkene dér blev hans venner for livet.

Tidligt var han optaget af idræt og dyrkede den længe, senere fik nok hans interesse for historie overtaget, men det ved andre mere om end jeg.

I 1965, da han fyldte 70 år, var han strålende glad og holdt en dejlig fest, og det var synd for de mere fjerntboende venner, at en forrygende snestorm hindrede dem i at være med.



Endnu i maj 1966 var han ivrigt optaget af at skrive sine erindringer, selv om han nu og da tog sig til hjertet. Vi havde regnet med, at det en dag ville give ham en brat og lempelig afslutning, for der er grænser for, hvad selv et stort og rigt hjerte kan holde til. Det blev dog en helt anden sygdom, der langsomt og pinefuldt gjorde ende på hans liv. Uden klage fik han tid til at forberede sig på døden og vælge de lyse salmer, der skulle synges ved hans kiste.

Ernst i Asserballe døde den 14. oktober 1966. Men hans minde vil leve og lyse længe.

Martin N. Hansen.

Peder Kloppenborg, Harreby

Den 11. juni 1967 døde gårdejer Peder Kloppenborg i Harreby, 88 år gammel. Han var den ældste repræsentant for den Kloppenborg-slægt, der har betydet så meget på Rødning-egnen. Den kom hertil gennem Jakob Kloppenborg, der 1789 blev tingskriver i



Gram. To af hans sønner fik større gårde på egnen — den sagnomsbundne H. D. Kloppenborg i Københoved, og Johs. Kloppenborg i Harreby i Hygum sogn. Slægten havde nær forbindelse med herrnhuterne og Christiansfeld, men førtes efterhånden over til Grundtvigianismen, H. D. Kloppenborg gennem pastor Svejstrup og hjemmet i Harreby gennem Johannes' søn Jakob, der på Tønder Seminarium påvirkedes af Cornelius Appel. Jakob, der havde opgivet lærerforberedelsen, overtog i 1873 fødegården, og hans hjem var, også i årene forud, et af

samlingsstederne for de folkeligt og kristeligt vakte i Hygum sogn, og her var han ofte ordfører. Det blev hjem af den type, der blev grundstammen i Rødning Frimenighed.

Jakob Kloppenborg var optant; han hørte ikke til dem, der dukkede sig, men myndighederne lod ham alligevel uberørt. Han sendte ikke sine børn i tysk skole, men underviste dem selv, til han, da de voksede til, og han stod alene med dem (han havde i

1881 mistet sin hustru, Mette Marie Beck fra Lovrup), sendte sønnerne til Skibelund Efterskole, hvor de hos Knud og Georgia la Cour fik som et andet hjem. Udvandringen var nu ved at ebbe ud, men den ældste broder, Johannes, gik over grænsen som en af de sidste unge fra et af Rødding-egnens forende hjem. Peder derimod blev — han var som optantbarn fri for militærtjeneste —, og han fik tid til at besøge Ollerup Højskole og Dalum Landbrugsskole. Men et optantbarns stilling var utryk, og da Optanttraktaten af 1907 åbnede mulighed for naturalisation, blev Peder Kloppenborg preussisk undersåt. Det betød, at han måtte møde til session, men her blev han ikke udskrevet, da han var for gammel — han nærmede sig de 30. Da han kom hjem fra sessionen, kunne han udbryde: »Jeg er vel nok en lykkens yndling, jeg havde været rede til at tage to års soldatertjeneste for at få fuld borgerret, og nu får jeg den gratis«. Men han skulle komme til at betale alligevel. Da verdenskrigen kom, måtte han i januar 1915 stille til session, og i august blev han indkaldt. Han kom til at ligge på Vestfronten til krigen sluttede og oplevede både at blive såret og gasforgiftet. Eftervirkningerne af denne forgiftning måtte han drages med alle sine dage.

Han overtog fødegården i 1907 og giftede sig 1909 med Margrethe Kristensen fra Mors, der overlever ham. Han var en meget dygtig landmand, og hans hjem blev et meget søgt lærested for unge. Han var med i bestyrelsen for Landboforeningen og for Rødding Slakteri gennem en årrække, men også på anden måde kom der bud efter denne dygtige og oplyste bondemand. Han var trofast mod arven fra sit fædrene hjem, og det var naturligt, at han gennem en lang periode var formand for Rødding Frimenighed og ligeledes fra 1920 medlem af Rødding Højskoles bestyrelse i mere end en menneskealder. Han søgte ikke at komme i forgrunden, men der stod en sådan respekt om hans personlighed, at hans egn gerne betroede ham ledende poster. Offentlig fremtræden var ikke hans lyst, men når det skulle være, kunne han tale fint og godt. Det oplevede vi gentagne gange, når Rødding Højskole med sine elever var gæster i Hygum Forsamlingshus.

Han var en af de smukkeste repræsentanter for det liv, der folkeligt og kristeligt har udfoldet sig i »det ideelle hjørne« i næsten tre menneskealdre.

Hans Lund.

Jens Andresen, Nejsgaard

Født i Ullerup den 26. april 1884. Død i Nejs ved Broager den 16. marts 1967. Jens Andresen var runden af en gammel sønderjysk bondeslægt. Moderen var fra Nørremølle, altså søster til H. P. Hanssen, og faderen, Johan Andresen, ejede den gamle slægtsgård i Ullerup. Han var i mange år én af de ledende mænd i det nationale arbejde og førte tilsyn med de danske krigergrave på Sundeved i over et halvhundredede år. (Sprogforeningens Almanak 1943).



I dette vågne og udprægede nationale hjem med stærke historiske interesser voksede Jens Andresen op og blev præget deraf. Hans livsskæbne blev typisk sønderjysk, som den blev det for alle sønderjyder, der fødtes under det prøjsisk-tyske tvangsregimente. Først i tysk skole og senere på danske ungdomsskoler — Ryslinge og Tune. — Derefter tysk soldat og så hjem for at tage

fat som landmand. Fik selv en ejendom i Jestrup på Als, men så kom den første verdenskrig 1914-18. Det var en selvfølge, at Jens Andresen, med den rige arv fra hjemmet og den stærke påvirkning fra højskolen, var med i den opblomstrende ungdomsbewægelse på Als og Sundeved. Han var derfor en af dem, der først i august 1914 blev arresteret af tyskerne og indespærret på Sønderborg Slot. Men det varede ikke længe, før han måtte med i krigen som aktiv soldat og ud til fronten. I Rusland var han så heldig, under forsøget på at redde en såret tysk kammerat, selv at få et brud på det ene ben, så han derved blev utjenstdygtig. Det reddede ham ud af krigens helvede. Han kom hjem og overtog senere sin fædrengård i Ullerup

I april 1919 holdt han bryllup med Nanne, datter af Hans Hanssen, Nejs, og overtog derefter Nejsgård. Med stor interesse gik han nu op i driften af denne store og gode gård, — især lykkedes det ham at oparbejde en førsteklases kvægbesætning.

Efter genforeningens store lykke og glæde kom de trange kriseår for det sønderjyske landbrug, og det ramte også Jens Andre-

sen hårdt. Men det skal dog siges, at han — trods alt — vedblev at bevare sit gode sønderjyske lune og humør. Med glæde og taknemlighed tog både Jens Andresen og hustru levende del i det folkelige og nationale liv og arbejde i Broager, ligesom de trofast støttede arbejdet indenfor Sundeved Frimenighed.

Lige til de sidste år havde Jens Andresen stor glæde af at synge vore gode danske sange og salmer, ligesom han havde glæde af at fortælle om sit livs mange forskellige og rige oplevelser. En spændende og bevæget tid havde han gennemlevet — både med sorg og glæde. Det var altid en fornøjelse at komme i Nanne og Jens Andresens meget gæstfrie hjem og høre hans levende og humørfyldte skildring af alt det, han havde oplevet — fortalt på et udpræget sønderjysk-sundevedsk folkemål.

Den 20. marts 1967 blev denne gode danske mand fulgt til graven på Broager kirkegård af et stort følge. Han var én af de sidste af dem, som tyskerne i 1914 arresterede, fordi de var danske og ville vedblive at være danske.

Hans minde vil vedblive at leve i mange venners sind.

N. P. Nielsen.

F. Braae, Haderslev

Den 25. april 1967 døde fhv. idrætsinspektør F. Braae, Haderslev. Han var født 9. august 1885 i Aarhus og blev således næsten 82 år. Han tog lærereksamen fra Jelling Seminarium 1906, året efter eksamen fra Statens Gymnastikinstitut, begge steder med udmærkelse. Sin værnepligt aftjente han i kystartilleriet, hvorfra han hjemsendtes som løjtnant. Fra England kom der nu ønske om at få en dansk gymnastiklærer til at lede et et-årigt kursus i London (South Western Polytechnic Institute). — Braae blev udpeget af gymnastikinspektøren og antaget som leder af ovennævnte institut (uddannelse af lærere i gymnastik). Her var han 1908-12. Derefter gik turen til Skotland, hvor han i årene 1913-19 var leder af mandsafdelingen ved Dunfermline College of Hygiene samt gymnastikinspektør for det skotske under-



visningsministerium. Den 31. marts 1915 blev Braae gift med Marjorie Moore Hodgson i Marple i England. I 1919 vendte Braae tilbage til Danmark. Et år var han gymnastikinspektør K. A. Knudsens medhjælper; men 1920 blev han lærer ved Haderslev Statsseminarium, hvor han fik sit virke til 1955; fra 1938 tillige som idrætsinspektør for Sønderjylland.

Det var et lykkeligt valg, der her fandt sted, både i 1920 og i 1938. Interesse for Sønderjylland havde Braae fra ungdommen af, og nu fandt den udløsning gennem en mægtig virksomhed både inden for skolen og udenfor.

Han var den første i Danmark, der tog på lejrskole (elever fra Haderslev Seminarium), og som initiativtager til skoleidrætsstævner blev han ligeledes forende.

Uden for skolen deltog han med liv og lyst i ungdomsarbejdet og andet folkeligt arbejde. Her kan kort nævnes: Gymnastikleder i Haderslev Gymnastikforening 1920-28, formand for Haderslev Østeramts hovedkreds og medlem af Sønderjydsk Idrætsforenings bestyrelse 1926-38, formand for Haderslev samvirkende Idrætsforening 1926-34, medlem af Overbestyrelsen for De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger 1948-60. En årrække var han formand for Haderslev Købstads danske Samfund. Af hædersbevisninger, der blev Braae til del, kan nævnes: Dannebrogssordenens ridderkors og Islands Falkeordens ridderkors.

I Sønderjylland blev Braae hjemme. Han kendte hver egn, hver skole og vistnok hvert forsamlingshus. Han var selv en kendt mand over hele landsdelen. — Hen imod besættelsestidens slutning blev han taget af Gestapo og måtte tilbringe nogle måneder i fængsel, dels i Kolding og dels i Frøslev. Men han var i Haderslev igen, da befrielsen kom, og kunne være med til at modtage vore befriere, repræsentanter for det folk, han også kendte og holdt af, og hvis sprog han var helt fortrolig med.

Efter befrielsen kom han som formand for Det administrerende udvalg for idrætsarbejdet i Sydslesvig også meget ofte til denne landsdel. — De sidste to år af Braaes liv blev tunge for ham. Han blev blind. Den hidtil så virksomme og rejslystne mand måtte færdes som stuemenneske.

Men den, der har kendt Braae gennem mange år, vil huske ham fra de gode dage: evnerig, uforfærdet og fuld af godt humør.

Ud over landet vil han nok først og fremmest blive husket som idrætsinspektøren, der utrætteligt arbejdede for idrættens fremme i skoler og i foreninger.

S. P. Hansen.

Carla Schibler

Den 4. november 1965 døde Carla Schibler på Kommunehospitalet i Aarhus. Dermed afsluttedes en livsgerning, der i mere end tre årtier havde stået i grænselandets tjeneste. — Carla Johanna Schibler blev født den 12. november 1895 i Horsens, hvor faderen var bogholder. Hun blev student og 1918 cand. phil., var derefter lærerinde ved Ryslinge og Borup højskoler, indtil hun fra 1923-25 var ansat ved skolen i Stubbæk. Derefter var hun virksom ved Snoghøj Gymnastikhøjskole indtil 1933, da Det unge Grænseværn henvendte sig til hende om at tage et ungdomsarbejde op i de såkaldte »truede grænsesogne«, og hun påtog sig straks den nye, krævende opgave udfra det kristne og nationale syn, ikke blot som en national opgave, men som en selvfølgelig kristen pligt. At tjene sit land og sine landsmænd i farens og nødens stund, at kæmpe for de os af Gud givne menneskelige og åndelige værdier var tillige at tjene Gud! — I denne opfattelse af sit arbejde som værende ikke blot i landets, men også — og måske først og fremmest — i Guds tjeneste hentede hun inspiration og styrke til sin gerning i grænselandet, af den udsprang hendes — i modgang som i medgang — altid positive og livsbekræftende holdning, hendes skabende initiativ, som fik det til at spire og gro omkring hende — i foreninger og forsamlingshuse, ved ungdomsmøder og idrætsstævner og når hun fortalte for de mange besøgende på vandrerhjemmene eller ved møder i »det gamle land«. Hendes enestående evne til at få mennesker til at lytte beroede ikke så meget på egentlig veltalenhed som på egen overbevisnings styrke og hendes helt igennem positive indstilling og væsen. Der blev ligesom højere til loftet, når hun talte.

Først og fremmest var hun igangsætter og pioner. Hun blev den første leder af »Grænschjemmet« i 1934 og af lejrskolehjemmet i Rudbøl 1936. Da DUG i 1937 erhvervede »Jydevadhus«, påtog



hun sig også at starte arbejdet her, samtidig med at hun deltog i ungdomsarbejdet i de omkringliggende sogne.

Efter i 1941 — til ledelsens dybe beklagelse — at have opsagt sin stilling som vandrelærerinde (et dårligt dækkende navn for det mangesidede og krævende arbejde) i DUG, virkede Carla Schibler en årrække især gennem Sønderjysk Idrætsforening for så efter krigens afslutning at optage en gerning i Sydslesvig.

Fra 1951 var hun forstanderinde for den nyoprettede Højer Ungdomsskole. Det blev rige, omend opslidende år med skuffelser iblandt, og i 1959 søgte Carla Schibler atter til Sydslesvig. Sine sidste år tilbragte hun dels i Damholm syd for grænsen, dels i Kollund, hvor hun i 1933-34 påbegyndte sin betydningsfulde virksomhed i og for grænselandet.

Hun var et fint menneske og en rig personlighed, tro til det sidste mod sin overbevisning og sit kald.

Alle, der havde den glæde at kende hende og hendes livsgerning, vil ære hendes minde i dyb ærbødighed og taknemmelighed.

P. Marcussen.

Marten Hansen Smidt, Bovlund

Marten Smidts slægt har i flere generationer været med til at præge den lille by »Bovlund Nymark«. Faderen Hans Smidt var gift to gange, og der var to drenge i hvert ægteskab. Markus og Jens i første, og Niels og Marten i andet. Men der var stor aldersforskel på disse halvbrødre. Markus fik fødegården, og Jens en anden gård, som faderen havde købt jord til. Denne gård overtog Marten i 1924, og den drives nu videre af sønnen Peter. Martens broder Niels blev adopteret af farbroderen Mads Smidt, der i en lang årrække var redaktør af »Bornholms Tidende« og under fremmedherredømmet havde stor betydning for den sønderjyske interesse på Bornholm.

Marten Smidt blev født den 18. december 1888. Han kom efter den obligate 7—8 års skolegang i kommuneskolen i Bovlund, vinteren 1903-1904 på Skibelund efterskole, og ar-



bejdede så ved landbruget indtil han i 1911 måtte trække i den tyske soldatertrøje i en garnison ved den russiske grænse. Efter soldatertiden var han på Aagaard højskole, men blev så ved verdenskrigens udbrud i august 1914 indkaldt og deltog i de følgende år i mange hårde kampe. I 1917 blev han såret og kom hjem på orlov, men da havde han taget beslutningen om at gå over grænsen til Danmark. Her blev han godt modtaget af gamle venner. Vinteren 1918-1919 var han på Ladelund landbrugsskole. I 1919 blev han gift med Ingeborg Madsen, og de købte en mindre gård i Tirslund.

Marten Smidt var i de unge år blevet stærkt optaget af den danske andelsbevægelse, og da købmanden i Tirslund i 1921 ville sælge sin forretning, og befolkningen ønskede at beholde den i byen, blev der oprettet en brugsforening der overtog den. For at sikre den lille forenings økonomi overtog Marten Smidt efter en kort uddannelse midlertidigt ledelsen af brugsen. I 1924 ønskede den ældre broder Jens at afhænde sin ejendom på Bovlund Mark, som Marten og Ingeborg nu overtog. Her slog de rod og kom snart med i al godt nationalt, folkeligt og kristeligt virke. Martens familie havde siden dens oprettelse været medlemmer af Bovlund Frimenighed, og det blev Ingeborg og Marten også. Det blev et godt hjem, de fik lykke at leve op til. Fire børn — to piger og to drenge — voksede op under gode forhold, og de har nu hver et godt hjem, hvor traditionerne fra hjemmet på Nymark føres videre.

Marten Smidt hørte, ligesom hele den foregående slægt, til de »stille i landet«. Men der var dog bud efter ham på flere felter. Han var således i mange år kasserer for frimenigheden i Bovlund. I mange år og indtil 1966 var han tillidsmand i Sprogforeningen. Fra 1935 til 1965 var han vurderingsmand for Den alm. Brandforsikring. Som nævnt var Marten Smidt bevidst andelsmand, og han var i mange år regnskabsfører og kasserer i Agerskov brugsforening, en stilling, som han varetog med stor dygtighed og interesse, endog så sent som få dage før han døde, den 6. juli 1967.

Ved hans jordefærd var Bovlund kirke fyldt til sidste plads, og ved en efterfølgende mindesammenkomst i forsamlingshuset blev der fra gamle venner, repræsentanter for de virksomheder, han havde ydet en indsats for, og fra hele familien på en smuk og inderlig måde sagt tak for det eksempel, han på en så smuk måde havde været for mange.

Han hørte til den generation, der som ung før 1920 var med til at styrke danskheden i Nordslesvig, og efter genforeningen var med til at knytte landsdelen stærkere til moderlandet.

Derfor vil han blive mindet med tak!

Johs. Jensen.

Hans Jørgensen, Ketting

Hans Jørgensen, Kallehus, Ketting, fødtes på slægtgården på Kallehus den 23. februar 1890 og blev opdraget i et stærkt nationalt vågent hjem, og dette prægede ham hele livet igennem. Hans far sagde engang til sine to sønner: »Husk, at I aldrig må være mere

danksindede, end I altid kan stå ved«. Han mente dermed, at følelsen ikke måtte være større end deres overbevisning. Hans Jørgensen fulgte dette løsen, og de mangeartede opgaver, han varetog i sin hjemstavn, viste, at han udfyldte en stor plads i det nationale arbejde.



Han fik sin landbrugsuddannelse på en række større gårde og besøgte fra 1908—1909 højskolen i Høng. I 1910 blev han tysk soldat i Metz, hvorfra han hjemsendtes i 1913. I verdenskrigen deltog han i alle fire år og pådrog sig i Italien en høreskade. Ved krigens slutning meldte han sig til det nationale arbejde, han

deltog aktivt i grænsearbejdet, var medlem af det første kommunalråd efter 1920, medlem af menighedsrådet, og her kom det til et opgør med stedets tysksindede præst, hvor en afstemning om præstens forbliven i sognet gav et knebent flertal for præsten. Han var en af initiativtagerne til en idræts- og ungdomsforening og var med ved oprettelsen af en idrætsplads for sognets ungdom.

Som tillidsmand for Sprogforeningen, for Den alsiske Brandkasse, for Sønderjyllands Kreditforening, som det lokale mejeris formand i 24 år, hvor mejeriet hævdede sig højt, viste han, som den dygtige landmand han var, at eje betydelige evner til at løse opgaven.

Ved sin død den 19. april 1967 blev han mindet som sit sogns trofaste søn.

Hans Lind.

Harald Helmer, Sønderborg

På sin 90 års fødselsdag, den 21. juni 1967, afgik den kendte Sønderborg-forretningsmand Harald Helmer ved døden efter nogen

tids tiltagende svaghed. Købmand Helmer var af en gammel Sønderborgslægt, som på flere områder har gjort sig stærkt gældende i byens forretningsliv, og selv placerede han sig tidligt som en af de førende. — Påsken 1893 kom han i manufaktur lære ved firmaet F. Kierschstein i Haderslev og var efter udstået læretid ansat tre år i firmaet J. A. Olsen i Flensborg, hvor han ofte besøgte kunderne i oplandet, bl. a. på Sild, Før og flere af halligerne. Han erhvervede sig derved et omfattende lokalkendskab og lærte betydningen af at have den nære kontakt til kunderne. I 1903 indtrådte han i en alder af 26 år sammen med købmand Viggo Jørgensen i det firma, der stadig drives videre under navnet Helmer & Jørgensen. Indtil 1903 var forretningens indehaver Harald Helmers bror, den senere bankdirektør Peter Helmer.



Det viste sig hurtigt, at de to unge, dygtige forretningsmænd, der var gået i kompagni, var i besiddelse af de talenter, der kræves for at få et foretagende til at gå på rette måde. De var forskellige, men supplerede hinanden fortræffeligt, så det var ikke overraskende, at Helmer & Jørgensen blev en af byens mest ansete forretninger inden for manufakturbranchen. Gennem 47 år fik Harald Helmer her sit virke, kendt og anset i by og på land, hvor han havde et personligt kendskab til en forbavsende masse mennesker med indblik i slægtsforbindelserne, så han — når de kom i forretningen — altid var klar over, hvem det drejede sig om.

Harald Helmer var ikke ensidigt optaget af sin forretning. Han tog stærkt del i det danske foreningsliv i årene op til den første verdenskrig, og for ham kom genforeningen som en af livets største og glædeligste oplevelser. Allerede i 1901 meldte han sig til optagelse i den gamle danske forening »Enigheden«, ligesom han indtrådte i Borgerforeningen. Begge foreninger var han ved sin død æresmedlem af. Med særlig interesse studerede han byens og egnens historie og røgtede samvittighedsfuldt sit hverv som kasserer for »Historisk Samfund for Als og Sundeved« gennem et kvart århundrede. 25. marts 1955 udnævnte man ham til æres-

medlem her som tak for og anerkendelse af hans uegennyttige indsats.

Harald Helmer deltog i verdenskrigen 1914-18, først i Frankrig og senere i Rusland, men det var ikke noget tidsafsnit, han i særlig grad vendte tilbage til i sine erindringer. Derimod beskæftigede han sig meget med hjemlige tildragelser og personer, og han kunne fortælle interessant og levende om de mennesker, han havde modt i sit lange liv. I 1904 var han blevet gift med Thyra Mailand, en datter af vinhandler J. N. Mailand, og det smukke hjem, de skabte sammen, dannede ofte rammen om megen fornøjelig selskabelighed. Det var karakteristisk for både Harald Helmer og hans hustru, at de, så længe hustruen levede, og de havde kræfter dertil, gerne så ungdom omkring sig. Efter hustruens død for flere år siden blev der stille i hjemmet på Hertug Hansvej med de mange minder, dér, hvor man mødte så megen åbenhed og hjertevarme hos to mennesker, der forstod at værdsætte livets rigdom.

K. E. L.

Jacob Hansen, Øbening

Den 2. januar 1967 afgik flhv. gårdejer og sognefoged Jacob Hansen, Øbening, ved døden. Han var født den 23. marts 1896 på den gård, som han senere tog i arv og førte videre, til en tiltagende sygdom for nogle år siden fik ham til at overdrage gården til en søn. Jacob Hansen var en dygtig og fremsynet landmand, der fulgte med i, hvad der rørte sig på det faglige område. Da han var en solid og tillidsvækkende natur, undgik han ikke at få mange tillidshverv, noget, han ellers ikke var ude om. Han var således formand for Horsbyg og Omegns Mergelselskab, medlem af repræsentantskabet for Aabenraa Andels-Svineslagteri og medlem af bestyrelsen for Hellevad Andelsmejeri. Men han nøjedes ikke med materielle interesser. Hos Grønvald Nielsen på Vestbirk Højskole havde han fået skærpet sanserne for stort og småt og levede sit liv derefter. Bjørn-

søns ord: »Hvad du evner, kast af i det nærmeste krav« blev også



Jacob Hansens. Alt, hvad der kunne højne og gavne vort folk, var han aktiv med i. I det folkelige og kulturelle arbejde undgik han derfor heller ikke at blive meget betroet. Han var således medlem af Sprogforeningens Tilsynsråd for Aabenraa Amt, i sine yngre år formand for Nr. Hostrup Ungdomsforening, senere for Nr. Hostrup Forsamlingshus, formand for Nr. Hostrup skolekommission, medlem af menighedsrådet for Egvad sogn, i mange år sognefoged for Egvad sogn, medstifter af det lokale hjemmeværn m. m. Jacob Hansen var en afholdt og venuesæl mand, et stillfærdigt menneske, som der gerne blev lyttet til, når han fremsatte sin mening.

P. II.

Marius Perregaard, Skovby

Den 17. februar 1967 afgik Marius Perregaard, Skovby på Als, ved døden i en alder af 75 år. Han var født i Borbjerg 4. juli 1892 og kom ved genforeningen til Sønderjylland, hvor han 1. oktober 1921 overtog brugsforeningen i Skovby. I 1932 overtog han for egen regning foderstofforretningen, og i løbet af få år oparbejdede han den til en af de største i landsdelen. I 1936 byggede han en kornsilo i Mommark, i 1952 én i Skovby —, og de står som vidnesbyrd om det omfang, hans virksomhed efterhånden har antaget. — Købmand Perregaard var en fæmælt mand, men med et stillfærdigt lune, som gjorde, at han blev afholdt, og navnlig at han vandt tillid i de kredse, han kom i forbindelse med. Ud over det rent forretningsmæssige var han stærkt optaget af åndelige interesser, og var således bl. a. et interesseret og fremtrædende medlem af Fri-murerlogen i Sønderborg. Det var først, da sygdom ramte ham, at han svigtede de ugentlige aftener her, skønt han ofte måtte afsted i sne og slud fra Skovby, hvor han havde sit smukke hjem.

Det er næppe for meget sagt, at købmand Perregaard hørte til det hold af forretningsmænd nordfra, som var med til at føre



Nordslesvigs erhvervsliv frem til den position, det i dag har opnået. Han havde forstand på forretning, og han gik op i sit virke lige til det sidste, skønt kræfterne svækkedes så at sige fra dag til dag. For flere år siden afgik hustruen ved døden, og det mærkedes på Perregaard, at det greb dybt ind i hans daglige tilværelse.

Han har efterladt sig en gift datter og to sønner, hvoraf den ene leder brugsforeningen i Skovby, den anden har en foderstofforretning i Nordborg.

K. E. L.

Peter J. Bladt, Lysabild

En af Als' kendteste landmænd, gårdejer Peter J. Bladt, Lysabild, afgik 25. december 1966 ved døden i en alder af 76 år. Som ung fik han en god og alsidig uddannelse, idet han besøgte Vester Vedsted Efterskole og senere Lyngby Højskole. I årene umiddel-



bart forud for den første verdenskrig aftjente han sin værnepligt i Berlin og kom med i krigen straks ved dens udbrud i 1914. I 1915 blev han såret i Galicien og hjemsendtes i 1916 efter et lazaretophold. Samme år blev han gift med Cecilie Bonefeld og overtog sin fødegård i Lysabild. — Efter genforeningen kom Bladt på flere områder med ind i det landbrugsfaglige arbejde, bl. a. som medlem af Den alsiske Landboforenings bestyrelse, hvor han sad i 28 år. Desuden var han en årrække medlem af repræsentantskabet for Folkebanken for Als og Sundeved og var til sin død næstformand i

bankens bestyrelse. Her ud over var han medlem af bestyrelsen for Skovby og Omegns Brugsforening, revisor i den lokale andels-sammenslutning, og fra 1936 til 1945 sad han i sognerådet. Desuden var han formand for det af regeringen nedsatte byggeudvalg i Augustenborg-kredsen og kredsformand samt revisor i Den alsiske Brandforsikring for Bygninger.

Peter J. Bladt var stærkt optaget af det nationale arbejde, og virkede med levende interesse som tillidsmand, bl. a. for Sønderjysk Skoleforening.

K. E. L.

Andreas Clausen, Sønderborg

Den 21. december 1965 afgik boghandler Andreas Clausen, Sønderborg, ved døden i en alder af 76 år. Han var født 26. januar 1889 i Bjolderup og gik i skole hos faderen, der var dansk lærer ved en privatskole. Efter skoletiden kom han i lære hos boghandler Sørensen i Aabenraa og fik senere yderligere uddannelse hos firmaet Koehler & Volckmar i Berlin. Han besøgte en tid Købmandsskolen i København og var i en årrække ansat i Hans Lauridsens gamle danske boghandel i Haderslev. Den 1. april 1931 nedsatte han sig som selvstændig boghandler i Sønderborg med forretning i ejendommen Perlegade 6. I 1917 flyttede han til ejendommen Perlegade 8, idet han overtog denne. — Boghandler Andreas Clausen hørte til det hold af unge danske forretningsmænd, som i en vanskelig tid meldte sig under fanerne. Der var et helt kuld, og det kom til at sætte præg på erhvervslivet i Sønderborg, hvor det hurtigt forstod at skabe respekt også hos den tysksindede befolkning. Disse unge forretningsfolk bidrog derved i høj grad til at styrke danskhedens stilling i byen, idet de uforfærdet tog del i det danske arbejde og gjorde sig stærkt gældende inden for det danske foreningsliv.

Da krigen kom, blev Andreas Clausen iklædt den projsiske uniform og måtte gøre tjeneste for den magt, hvis statsborger han var. Han gjorde det ud fra en dyb følelse af loyalitet, men med et aldrig svigtende håb om, at Sønderjylland en dag ville blive fri og vende tilbage til moderlandet.

Boghandler Clausen hørte til de mere stille i landet, idet han først og fremmest koncentrerede sig om arbejdet i den forretning, det lykkedes ham at oparbejde til den førende inden for branchen. I sine venners kreds udfoldede han lune og fin sans for de små tings store betydning. Beklageligt nok, at man ikke i tide fik samlet hans beretninger fra fremmedherredømmets tid, for han forstod at skildre dem på en sådan måde, at begivenhederne og ikke



mindst personerne blev levende for tilhørerne. Andreas Clausens gode menneskelige egenskaber trådte i den forbindelse stærkt frem, for der var aldrig malice bag det, han fortalte, selv når det drejede sig om dem, han og hans venner havde måttet kæmpe imod.

Genforeningen blev den store eller vel nok største oplevelse for ham, og fra første færd omfattede han vore sydslesvigske landsmænds ve og vel med varmhjertet interesse. Hvor han kunne række en hjælpende hånd, var han altid rede.

Andreas Clausen efterlod sig hustru og to sønner, som nu fører den gamle, smukke boglade videre i overensstemmelse med tidens krav, idet de har gennemført de fornyelser og moderniseringer, der har været fornødne.

K. E. L.

Wilhelm Bartelsen, Langbjerg

Den 15. december 1966 døde Wilhelm Bartelsen i Langbjerg. Han blev født i Flensborg den 31. oktober 1894. I hans hjem kæmpede dansk og tysk om overlaget, men Wilhelm Bartelsen var ikke i tvivl om, hvor hans ståsted var. Da han i 1919 vendte vel-



beholden hjem fra krigen, glædede han sig sammen med så mange andre over at kunne hejse Dannebrog igen i 1920. Trods skuffelsen over afstemningens resultat tabte han ikke modet, og da der skabtes mulighed for oprettelsen af en dansk forening i Langbjerg, var han den første, der meldte sig. Han var også den, der tog initiativet til oprettelsen af en dansk skole i Langbjerg. Til sin død var Wilhelm Bartelsen en af de mest trofaste ved foreningens møder og var altid parat til at give en håndsrækning, og når Hanved og Langbjerg kan opvise

et forholdsvis stort antal SSF-stemmer, bærer Bartelsen en stor del af æren herfor. Han har selv været medlem af SSF siden 1920.

F. A.

75. årgang -

Den 1. januar 1969 kan Sprogforeningens Almanak fejre sin 75 års fødselsdag, men med almanakker forholder det sig sådan, at årgangen går forud for alderen, og heraf følger, at vor gamle hæderkronede almanak med denne udgave præsenterer sin 75. årgang. Selve fødselsdagen vil blive markeret i almanakken for 1969, altså 75 år siden dens årgang dateredes.

I den anledning påtænkes det at udsende en særlig fyldig og festlig udgave af den gamle nationale og folkelige budbringer. Vi overvejer således muligheden af at trykke et register over de mange bidrag, der gennem de 75 år har været offentliggjort i almanakken, og endvidere et register over de ca. 900 nekrologer, der i det samme åremål her er blevet gengivet under rubrikkerne »De gamle som faldt« og »Mindeord«.

Vi har i øvrigt lagt mærke til, at redaktionen af Sprogforeningens Almanak for 1924 rettede en henvendelse til læserne om at indsende bidrag af lokal- og nationalhistorisk interesse, for at almanakken derved kunne bevare sit kulturhistoriske præg. Denne anmodning vil vi nu gerne gentage, og vi vil med taknemmelighed modtage bidrag af den nævnte art, som derefter vil blive gjort til genstand for en velvillig redaktionel vurdering.

Desværre ser det ud til, at den modernistiske litteratur i de senere år til mange læsers fortrydelse har trængt den gode folkelige fortælling i skammekrogen. Det ville være glædeligt, om jubilæumsudgaven kunne bringe eksempler på, at den folkelige fortælle- og skildreevne stadig er tilstede.

Morten Kamphöøener.

Husk i god tid at sikre Dem

jubilæumsudgaven af

SPROGFORENINGENS ALMANAK FØR 1969

— den vil blive efterspurgt og hurtigt være udsolgt!

Regering og Folketing

Ministeriet K r a g : 19 socialdemokrater.

(Udnævnt 26. september 1964 med ændringer af 8. oktober 1964, 24. august 1965, 21. september, 28. november 1966 samt 1. oktober 1967, efter folketingsvalget 22. november).

Statsminister	<i>Jens Otto Krag</i>
Udenrigsminister	<i>Hans Tabor</i>
Indenrigsminister	<i>Hans Hækkerup</i>
Finansminister	<i>Henry Grünbaum</i>
Markeds- og økonomiminister ..	<i>Ivar Nørgaard</i>
Handelsminister	<i>Ove Hansen</i>
Socialminister	<i>Kaj Bundvad</i>
Forsvarsminister	<i>Victor Gram</i>
Landbrugsminister	<i>Chr. Thomsen</i>
Justitsminister	<i>K. Axel Nielsen</i>
Undervisningsminister	<i>K. B. Andersen</i>
Trafikminister (minister for of- fentlige arbejder)	<i>Svend Horn</i>
Fiskeriminister	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
Grønlandsminister	<i>Carl P. Jensen</i>
Kulturminister	<i>Bodil Koch</i>
Arbejdsminister	<i>Erling Dinesen</i>
Boligminister	<i>Kaj Andresen</i>
Kirkeminister	<i>Orla Møller</i>
Minister for familieanliggender	<i>Camma Larsen-Ledet</i>

Folketingsvalget den 22. november 1966

Valgdeltagelse 88,6 procent.

Socialdemokratiet	1.068.911 st.	69 medlemmer
Venstre	539.027 »	35 »
Konservative	522.028 »	34 »
Socialistisk Folkeparti	304.437 »	20 »
Radikale Venstre	203.858 »	13 »
Liberalt Centrum	69.180 »	4 »
De uafhængige	44.994 »	0 »
Kommuniste	21.553 »	0 »
Retsforbundet	19.905 »	0 »
Udenfor partierne	114 »	0 »
	<hr/>	
	2.794.007 st.	175 medlemmer

STEMMETAL I NORDSLESVIG

Valgdeltagelse 86,1 procent.

Socialdemokratiet	52.868	stemmer
Konservative	27.085	»
Venstre	26.814	»
Radikale Venstre	7.443	»
Socialistisk Folkeparti	4.712	»
De uafhængige	2.748	»
Liberalt Centrum	2.431	»
Retsforbundet	1.282	»
Kommunister	287	»

125.670 stemmer

VALGT I NORDSLESVIG

Socialdemokrater	<i>P. Gorrsen, Jens Bladt, Andreas Hansen, Fr. Teichert.</i>
Venstre	<i>Simon From, Johan Philipsen.</i>
Konservative	<i>Johs. Burgdorf, Mads Eg Damgaard.</i>
Radikale Venstre	<i>J. P. Jensen.</i>



SPAREKASSEN FOR AABENRAA BY OG AMT

HOVEDKONTOR: Storegade 14-16, Aabenraa - Telf. 046-2 15 67*

AFDELINGER:

RUGKOBBEL SPAREKASSE

Butikstorvet, Rugkobbøl - Aabenraa - Telf. 046-2 39 48

GRAASTEN SPAREKASSE

Torvet 1 - Graasten - Telf. 046-5 12 60

SPAREKASSEN I KLIPLEV

Kliplev - Telf. 046-8 77 08

PADBORG SPAREKASSE

Nørregade 36 - Padborg - Telf. 046-7 30 54

KONTORSTEDER: Felsted, Hellevad, Hovslund og Varnæs

LANDSDELENS ÆLDSTE PENGEINSTITUT



DEN NORDSLESVIGSKE FOLKEBANK

GRAASTEN BANK

HADERSLEV BANK

FOLKEBANKEN FOR ALS OG SUNDEVED

TØNDER LANDMANDSBANK

GODE BANKFORBINDELSER

5

PORTO-TAKSTER FRA 3. JULI 1967

Brevforsendelser til indlandet

Forsendelsens art Maksimumsvægten er <u>understreget</u>	Hele landet (inkl. Færøerne og Grønland)	Største udstrækning m. v.
	Øre	
Brevkort		
enkelte	50	} højst 15×10,7 cm } mindst 10×7 cm)
med svarkort	100	
Breve		
indtil 20 g	60	} 45×30×3 cm } Rulle: 75×10 cm (Tryksager af form som sammenlagte eller ikke sammen- lagte kort mindst 10×7 cm)
over 20 g til 250 g	80	
over 250 g til <u>1 kg</u>	200	
Tryksager		
indtil 50 g	30	} 45×20×10 cm } Rulle: 45×15 cm } Skal mærkes »Vare- prøve« hhv. »Brev- pakke«. Må ikke in- deholde skriftlige meddelelser
over 50 g til 250 g	50	
over 250 g til <u>1 kg</u>	150	
Vareprøver		
indtil 50 g	30	} 45×30×20 cm
over 50 g til 250 g	50	
over 250 g til <u>500 g</u>	150	
Brevpakker		
højst <u>1 kg</u>	150	} 45×20×10 cm
Blindetryksager	portofri	
højst <u>7 kg</u>		
Fonopostforsendelser	som for breve	
højst <u>1 kg</u>		
Blandede førendelser	} Takst som for tryksager	} Må opfylde de for hver forsendelsesart (tryksager - vareprøver) gældende betingelser.
højst <u>1 kg</u>		

Anbefaling af ovennævnte forsendelser: tillægsgebyr 140 øre.

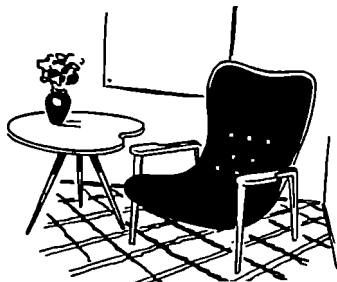
Søndagsbreve kun til bymæssig bebyggelse ved postkontorer og visse postekspeditioner på landet. Forsendelsen skal på forsiden tydeligt være mærket »Søndagsbrev« og tillige være forsynet med et diagonalkryds: tillægsgebyr 2 kr. (kun alm. breve og brevkort).

Banegårdsbreve (kun alm. brevfor sendelser): tillægsgebyr 140 øre.

Ilbrevsforsendelser (alm. og anb. brevfor sendelser): tillægsgebyr som vægtportoen.

Ekspressforsendelser: tillægsgebyr 3 kr. (breve m. v.).

Har De en HYGGEKROG



hvor De rigtig kan slappe af
efter dagens arbejde?

Hviler De ordentlig i Deres
SENGE, og gløder Deres øv-
rige møbler Deres sind ro og
hvile? Det er meget vigtigt i
vor forjagede tid at have et
harmonisk sted at trække sig
tilbage til.



Vestergade 35 . Aabenraa . Telefon (046) 2 24 20

NIELS A. NIELSEN & SØN

Farve- og tapethandel

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon 2 31 28

Indeh. H. H. Nielsen

... altid noget nyt på tapetet

Moderne BRILLER leveres efter lægerecept

Leverandør til sygekassen

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed

Nørreport 20 . Aabenraa . Telefon 2 30,58

Brevforsendelser til udlandet

Forsendelsens art	Finland, Island, Norge og Sverige	Øvrige udland ²	Største udstrækning m. v.
Brevkort	Øre enkelte 50 med svarkort100	Øre enkelte 50 med svarkort 100	højest 15×10,7 cm mindst 10×7 cm
Breve højest <u>2 kg</u>	indtil 20 g 60 over 20-250 g ... 80 over 250-500 g 200 (over 500 g efter hele vægten som øvrige udland)	indtil 20 g 90 for hver følg. 20 g 50	<i>Brevform:</i> højest 60 cm, men længde + bredde + tyk- kelse højest 90 cm (mindst 10×7 cm)
Tryksager højest <u>3 kg</u> ¹	indtil 50 g 30 ov. 50-250 g ... 50 ov. 250 g-1 kg 150 (over 1 kg efter hele vægten som øvrige udland)	pr. 50 g 30	<i>Rulleform:</i> Længde ikke over 90 cm og ikke under 10 cm. Længde + 2 gange diame- teren højest 104 cm, mindst 17 cm.
Vareprøver højest <u>500 g</u>	indtil 50 g 30 ov. 50-250 g ... 50 ov. 250-500 g... 150	pr. 50 g 30 mindst 60	<i>Brevforsendelser,</i> hvis dimensioner er mindre end oven- nævnte minimums- mål, er dog tilladt, hvis de er forsynet med en rektangu- lær adressesedel af karton eller stærkt papir, som måler mindst 10×7 cm
Brevpakker højest <u>1 kg</u>	pr. 50 g 40 mindst 180	pr. 50 g 40 mindst 180 (kun til visse lande)	
Fonopost (kun til visse laade) højest 1 kg	pr. 50 g 80	pr. 50 g 80	

*Anbefaling af ovennævnte forsendelser: tillægsgebyr 140 øre.
Ekspressgebyr: 300 øre.*

- ¹ Tryksager, der udelukkende indeholder bøger, kan veje indtil 5 kg.
- ² For breve af vægt indtil 20 g, der udveksles mellem danske og tyske post-huse med en indbyrdes afstand af indtil 30 km, gælder indenrigsk porto.

Pakker til Indlandet

(Inkl. Færøerne og Grønland)

Frankotvang: pakker skal frankeres forud.

Udstrækning: som regel ikke over 1,5 m i nogen retning; dog kan pakker i rulle- eller stangform være indtil 2 m lange. Rumfang ikke over 1 m³.

Største vægt: 20 kg.

Indland

Vægt	Alm. pakker	Voluminøse og forsigtig-pakker
indtil 1 kg	220 øre	330 øre
over 1 til 5 kg	280 øre	420 øre
over 5 til 10 kg	450 øre	680 øre
over 10 til 15 kg	750 øre	1130 øre
over 10 til 20 kg	1400 øre	2100 øre

Forskellige tillægsgebyrer:

Anbefalingsgebyr 200 øre

Værdigebyr

for de første 1000 kr. 200 øre

for hver følgende 1000 kr. eller del deraf 10 øre

Ilgebyr som vægtporto

Ekspressgebyr pr. 5 kg eller del deraf 330 øre

Postoprævning 220 øre

Postoprævning på postgiroblanketter 200 øre

*

Merværdiafgift er indregnet i ovennævnte takster og udgør 1/11 af disse.

Grønland og Færøerne

	Almindelig		voluminøse og forsigtig kun Inden f. Færøerne
	Grønland	Færøerne	
indtil 1 kg	300 øre	200 øre	300 øre
over 1 til 5 kg ...	600 »	250 »	380 »
» 5 » 10 kg ...	1000 »	400 »	600 »
» 10 » 15 kg ...	1500 »	700 »	1050 »
» 15 » 20 kg ...	2200 »	1300 »	1950 »

Forskellige tillægsgebyrer: Spørg på posthuset.

Pakker til udlandet

Frankotvang: alle pakker til udlandet skal frankeres forud.

Til visse lande kan sendes efternævnte kategorier af pakker.

Værdipakker: vægtporto + følgende værdiporto:

Finland, Island, Norge og Sverige: indtil 1000 kr.: 180 øre, for hver følgende 1000 kr.: 10 øre.

Øvrige udland: 50 øre pr. 200 guldfrancs + ekspeditionsgebyr 120 øre pr. pakke.

Ilpakker: ca. dobbelt vægtporto.

Eksprespakker: 3 kr.

Voluminøse pakker } 50 % tillæg til vægtporto
Forsigtig-pakker } (eventuelt afrundet)

Postoprævningspakker og luftpostpakker: spørg posthuset.

Postanvisninger, postoprævnninger og postindkasseringer

Postanvisninger (max. 3000 kr.)

Beløb indtil 1000 kr.	100 øre
Beløb 1000–2000 kr.	150 øre
Beløb 2000–3000 kr.	200 øre
Indbetalingskort (Giro)	50 øre

*

Postindkasseringer	200 øre
Postindkasseringer på giroblanketter	180 øre
Postoprævnninger**	200 øre
Brevforsendelser	200 øre
Brevforsendelser på postgiroblanketter	180 øre
Pakkeforsendelser (incl. MOMS 1/11)	220 øre
Pakkeforsendelser på postgiroblanketter (incl. MOMS 1/11)	200 øre

* (For postoprævnninger betales desuden porto for den pågældende forsendelse (brev, pakke o. s. v.)

Takster for banepakker

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetalssteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, når de er påklæbet banemærker, som nedenstående skema viser:

Vægt indtil 5 kg	330 øre
Vægt over 5 kg indtil 10 kg	440 øre
Vægt over 10 kg indtil 15 kg	550 øre
Vægt over 15 kg indtil 20 kg	660 øre
Vægt over 20 kg indtil 25 kg	770 øre

For pakker med rumfang over 200 dm³ indtil 500 dm³ forhøjes taksterne med 100 %.

For pakker med rumfang over 500 dm³ forhøjes taksterne med 200 %.

For eksprespakker beregnes et tillæg på 2.20 kr. pr. påbegyndt 5 kg, indtil 10 kg, mindst 2.20 kr. pr. pakke. Fra 10–15 kg – 3.30, fra 15–20 kg – 4.40, fra 20–25 kg – 5.50.

Merværdiafgift er indregnet i ovennævnte takster og udgør 1/11 af disse.

Jasmunds Kiosker

Aabenraa

NØRREPORT

Tlf. 2 28 12 . 2 22 44

SØNDERTORV

Tlf. 2 28 88 . 2 28 09

rosenvold

GULV-og VÆGMONTERING

SØNDRSGADE 8 AABENRAA TLF.(046) 22118

SADELMAGER

LÆDERVARER GENNEM 125 ÅR

Chr. Nissen
URE & BRILLER

*Det store udvalg
til de små priser*

Vestergade 29 . Aabenraa . Telefon 2 35 30

Moderne møbler

— så gå til

B *rigtigt*

STOREGADE 5, AABENRAA

JENSEN & LARSEN

JAGTTABEL

PATTEDYR

Må jages hele året:

Vildkanin, muldvarp, sæler, væseler samt hvaler.

Må jages til følgende tider:

Råbuk og sikahjort	}	16. maj-15. juli og
Egern, grævling, husmår, ilder og ræv		1. okt.-31. dec.
Odder		16. juni-29. febr.
Dåhjort og kronhjort		1. aug.-28. februar
Hare		1. sept.-28. febr.
Rå og sikahind		1. okt.-18. dec.
Dåhind, kronhind og disses kalve		1. okt.-31. dec.
		1. okt.-31. dec.

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmår og flagermus.

FUGLE

Må jages 1. juli-30. april:

Gråspurv, husskade, krage, råge og alle vildgæs (undtagen bramgås, der er totalfredet, samt grågås og kanadisk gås, der kun må jages fra 1. august—31. december).

Må jages til følgende tider:

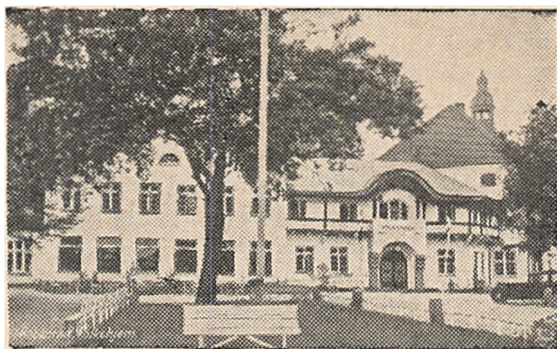
Fiskehejre	1. juli-31. dec.
Havmåger og skarver	16. aug.-30. april
Blisgås	1. aug.-31. dec.
Regnsøver	1. aug.-31. dec.
Svømmeænder (undtagen gravand, der er totalfredet), grågås, huldue, ringdue, skovskade, vade-fugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rødtrum, skehejre, skovsneppe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	15. aug.-31. dec.

Et moderne STORMAGASIN

— midt i

Sønderjylland





»FOLKEHJEM«

K. OG H. HOLM THYGESEN . TELEFON 22848 . AABENRAA

Andelsvaskeriet
Aabenraa - Telf. 21401

KEMISK RENSNING

Lad vaske og rense
i landsdelens eget vaskeri

Andelsvask - nem og rask

Måger (undtagen havmåger)	16. aug.-31. januar
Taffeland	16. aug.-31. januar
Duehøg og spurvehøg (alle andre rovfugle er totalfredet)	1. nov.-31. marts
Musvåge	1. nov.-31. januar
Ederfugl	1. okt.-28. febr.
Fasanhaner	1. okt.-31. dec.
Fasanhøner	21. okt.-30. nov.
Dykænder (undtagen ederfugl, der kun må jages fra 1. oktober til 28. februar, rødhovedet and, der er totalfredet, skalleslugere, der kun må jages fra 18. september til 31. januar, og taffeland, der kun må jages fra 16. august til 28. februar)	1. sept.-28. februar
Agerhøne, grouse og vagtel	16. sept.-31. okt.
Urhane (hønen er totalfredet)	16. sept.-31. okt.
Alkefugle, allike, kjoever, lappedykkere, lommer, skalleslugere, stormfugle, sjægger, solsørt og andre droesler ..	1. okt.-29. febr.
Skovsneppe	24. sept.-31. dec. og 1. marts-7. april

Totalfredet: Bramgås, gravand, gøg, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altså alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvåge og ørne; dernæst rødhovedet and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppehøne, storke, sule, svaner, terner, tjurhane og -høne, trane, trapper, turteldue, tyrkisk due, ugler, urhøne og vende Hals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) må fra motorbåd ikke jages fra 31. maj til 1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele året.

løvrigt henvises til meddelelserne i »Dansk Jagttidende«.



Ældste specialforretning

**TÆPPER
GARDINER
og UDSTYR**

Central-Mejeriet

Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

„CERES”

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING . AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon 21321*

C. C. RODE

Storegade 27 . Aabenraa
Telefon 2 22 60

JUVELÉR og GULDSMED
Grundlagt 1885 . Indehaver Chr. Rode

Stort lager i guld-, sølv-, tin-
og nikkelvarer

A/s Sønderjydsk Frøforsyning

Frøavl og frøhandel

Aabenraa . Telefon (046) 2 30 47

UNDTAGELSER

Øen Als:

- Råbukke fra 15. maj til 15. juli.
- Råvildt fra 1. november til 31. december.
- Harer fra 1. november til 18. december.
- Fasanhaner fra 1. november til 31. december.
- Fasanhøner fra 21. november til 30. november.
- Skovduer fra 15. august til 31. december.

SÆRFREDNINGER

De sønderjyske landsdele undtagen Als

- Fasanhaner fra 15. november til 31. december.

Ribe amt:

- Fasanhøner fredet.

Ringkøbing amt:

- Fasanhøner fredet.

Vedrørende særfredninger tilrådes det at følge med, hvad der kommer af bekendtgørelser fra Landbrugs- og Statsministeriet i sommerens løb.

FREDNINGSTIDER FOR FERSKVANDSFISK

Gedde	40	cm	ingen
Laks	40	cm	1. okt.—31. marts
Havørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
— (i laksevande)	40	cm	1. okt.—31. marts
Søørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
Bækørred	25	cm	1. novbr.—31. jan.
Sandart	40	cm	1. maj—31. maj
Al	34,5	cm	ingen
Helt og Snæbel	35	cm	15. novbr.—14. dec.
Krebs, hun	9	cm	1. okt.—31. juli
— han	9	cm	1. okt.—31. marts

For fisk af nedennævnte art er fastsat følgende mindstemål, regnet fra snudespids til halefinsens spids (totallængde).

Al	345	mm
Laks	400	mm
Havørred	400	mm
Helt	350	mm
Snæbel	350	mm
Gedde	400	mm
Bækørred	250	mm

DRÆGTIGHEDSTABEL

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:			
	Hopper 329-345 dage	Køer 279-282 dage	Får 144-152 dage	Søer 112-115 dage
Januar 1	December 2	Oktober 8	Juni 2	April 25
" 8	" 9	" 15	" 9	Maj 2
" 15	" 16	" 22	" 16	" 9
" 22	" 23	" 29	" 23	" 16
" 29	" 30	November 5	" 30	" 23
Februar 5	Januar 6	November 12	Juli 7	Maj 30
" 12	" 13	" 19	" 14	Juni 6
" 19	" 20	" 26	" 21	" 13
" 26	" 27	December 3	" 28	" 20
Marts 5	Februar 3	December 10	August 4	Juni 27
" 12	" 10	" 17	" 11	Juli 4
" 19	" 17	" 24	" 18	" 11
" 26	" 24	" 31	" 25	" 18
April 2	Marts 3	Januar 7	September 1	Juli 25
" 9	" 10	" 14	" 8	August 1
" 16	" 17	" 21	" 15	" 8
" 23	" 24	" 28	" 22	" 15
" 30	" 31	Februar 4	" 29	" 22
Maj 7	April 7	Februar 11	Oktober 6	August 29
" 14	" 14	" 18	" 13	September 5
" 21	" 21	" 25	" 20	" 12
" 28	" 28	Marts 4	" 27	" 19
Juni 4	Maj 5	Marts 11	November 3	September 26
" 11	" 12	" 18	" 10	Oktober 3
" 18	" 19	" 25	" 17	" 10
" 25	" 26	April 1	" 24	" 17
Juli 2	Juni 2	April 8	December 1	Oktober 24
" 9	" 9	" 15	" 8	" 31
" 16	" 16	" 22	" 15	November 7
" 23	" 23	" 29	" 22	" 14
" 30	" 30	Maj 6	" 29	" 21
August 6	Juli 7	Maj 13	Januar 5	November 28
" 13	" 14	" 20	" 12	December 5
" 20	" 21	" 27	" 19	" 12
" 27	" 28	Juni 3	" 26	" 19
September 3	August 4	Juni 10	Februar 2	December 26
" 10	" 11	" 17	" 9	Januar 2
" 17	" 18	" 24	" 16	" 9
" 24	" 25	Juli 1	" 23	" 16

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:						
	Hopper 329-345 dage		Køer 279-282 dage		Får 144-152 dage		Søer 112-115 dage
Oktober 1	September 1	Juli 8	Marts 2	Januar 23			
" 8	" 8	" 15	" 9	" 30			
" 15	" 15	" 22	" 16	Februar 6			
" 22	" 22	" 29	" 23	" 13			
" 29	" 29	August 5	" 30	" 20			
November 5	Oktober 6	August 12	April 6	Februar 27			
" 12	" 13	" 19	" 13	Marts 6			
" 19	" 20	" 26	" 20	" 13			
" 26	" 27	September 2	" 27	" 20			
December 3	November 3	September 9	Maj 4	Marts 27			
" 10	" 10	" 16	" 11	April 3			
" 17	" 17	" 23	" 18	" 10			
" 24	" 24	" 30	" 25	" 17			

~ abonnér på

*de gamle sønderjyske
dagblade*

Dannevirke

Haderslev

Hejmdal

Aabenraa

Dybbøl-Posten

Sønderborg

Tønder Amtstidende

Tønder

Kendingsbogstaver for motorkøretøjer

AA	Frbrg. Birk	HU	Stege	RJ	Silkeborg
AB	Frbrg. Birk	JA	Rønne	RR	Skanderborg
AH	} Kbhvns. amts nordre Birk	KA	KB - KC o. s. v. København	SA	Thisted
AJ		LA	Nykøbing F.	SE	Hassing-Refs
AK		LE	Sakskøbing	SK	Nykøbing M.
AR	} Kbhvns. amts søndre Birk	LK	Nysted	TA	Skive
AS		LN	Rødby	TH	Viborg
AT		LR	Maribo	TE	Viborg
AV	Roskilde	LU	Nakskov	UA	Nibe
AY	Køge	MA	Odense købst.	UC	Løgstør
AZ	Haslev	MB	Odense købst.	UH	Aalborg
BA	Helsingør	MH	Odense herred	UJ	Aalborg
BB	Helsingør	MM	Kerteminde	UP	Nørresundby
BE	Hørsholm	MP	Bogense	VA	Grenaa
BL	Hillerød	MT	Assens	VE	Æbeltoft
BP	Helsingø	MX	Middelfart	VL	Randers
BS	Frederikssund	NA	Haderslev	VM	Randers
BV	Frederiksværk	ND	Frøs	VR	Mariager
CA	Holbæk	NH	Aabenraa	VV	Hobro
CE	Nykøbing Sj.	NL	Sønderborg	XA	Aarhus
CM	Kalundborg	NP	Lundtofte-Nybøl	XB	Aarhus
CR	Samsø	NT	Tønder	XH	Hasle
DA	Herning	OA	Nyborg	XJ	Hasle
DE	Holstebro	OH	Svendborg	XL	Hammel
DL	Lemvig	ON	Rudkøbing	XR	Hads-Ning
DP	Ringkøbing	OR	Ærø	XU	Viby
DS	Skjern	OT	Faaborg	YA	Fredericia
EA	Slagelse	PA	Sæby	YH	Kolding
ED	Høng	PD	Dronninglund	YJ	Kolding
EK	Skelskør	PH	Frederikshavn	YP	Vejle
EN	Korsør	PK	Skagen	YR	Vejle
ES	Ringsted	PN	Hjørring	ZA	Varde
EX	Sorø	PS	Brønderslev	ZB	Varde
HA	Næstved	PV	Pandrup	ZH	Esbjerg
HH	Store Hedinge	RA	Horsens	ZN	Ribe
HM	Præstø	RB	Horsens	ZR	Holsted
HR	Vordingborg				

MARKEDSFORTEGNELSE

1968

Haderslev amt

Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg. Hver mandag grisemarked.

Aabenraa amt

Hellevad, 1. maj og 9. okt. marked med heste og levekvæg.

Kliplev, 10. april og 12. sept. marked med heste og levekvæg.

Aabenraa, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg. 27. febr., 16. juli og 17. dec. heste.

Sønderborg amt

Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Skovby (Als), 27. sept. heste.

Tønder amt

Arnum, 6. maj og 2. okt. marked med heste og levekvæg.

Løgumkloster, 20. aug. heste.

Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg. Anden og fjerde fredag hver måned levekvæg.

Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Ribe amt

Brørup, hver mandag eksportmarked for heste og slagtekvæg.

17. jan., 21. febr., 20. marts, 3., 10. og 24. april, 15. maj, 17. juli, 21. august, 4. og 18. september, 2., 16. og 23. oktober, 6. og 20. november, 4. og 18. december levekvæg. 13. marts, 1. maj og 25. september heste og levekvæg.

Bække, 8. maj og 20. september heste.

Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.

Grindsted, 14. marts, 25. april, 9. maj, 26. juni, 27. juli, 5. september, 8. okt. og 16. nov. heste. Hver mandag marked for heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.

Ribe, 8. marts, 19. april, 3. maj, 2. august, 13. sept., 11. og 25. okt. og 8. nov. marked med heste og levekvæg. Hver mandag marked for slagtekvæg.

Vardø, hver torsdag i april og okt. og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Torvedag hver torsdag.

Vejen, 17. april, 28. juni og 11. sept. heste.

Vorbasse, 6. april, 18. juli og 14. okt. heste.

Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.



»PALO«

plantemargarine

Forlang den
hos Deres købmand ...

AABENRAA MARGARINEFABRIK

Telefon 2 24 69



Skrive- og regnemaskiner — så

Asmus Schultz

William Boje's Eftf.
Grundlagt 1905

Aabenraa . Telefon 2 35 26



DANMARKS NATUR

i 12 bind indb. á ca. kr. 48,50

NIELS THOMSENs Boghandel

(Wohlenbergs efif.)

Telefon 2 22 29 . Storetorv 5 . Aabenraa

Ringkøbing amt

Herning, hver tirsdag eksportmarked for slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.

Holstebro, hver mandag eksportmarked for slagtekvæg. Hver torsdag marked for lelevæg og grisemarked; 12. jan., 9. febr., 15. marts, 19. april, 1. maj, 13. juni, 26. juli, 12. sept., 11. oktober og 15. november heste samt lelevæg.

Lemvig, hver tirsdag marked for heste og slagtekvæg.

Skjern, hver onsdag marked for heste og slagtekvæg. Hver lørdag marked for lelevæg.

Ulfborg, 28. aug. heste og lelevæg.

Vinderup, 30. april og 2. okt. heste.

Vejle amt

Egtved, 29. april og 3. okt. heste.

Give, hver tirsdag marked med slagtekvæg.

Jelling, 24. sept. heste.

Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Vejle, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg; 1. febr., 4. og 25. april og 26. sept. heste.

Skanderborg amt

Hammel, grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.

Horsens, hver onsdag eksportmarked med slagtekvæg, hver lørdag marked med lelevæg, 10. jan., 7. og 28. febr., 13. og 27. marts, 3. og 22. april, 14. juni, 30. juli og 27. sept. heste. Torvedag hver onsdag og lørdag; grisemarked hver lørdag.

Salten, 21. juni heste.

Silkeborg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.

Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.

Tørring, 26. febr., 5. april, 7. maj, 17. juli, 2. okt. og 4. dec. heste.

Aarhus amt

Aarhus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvægtorvet. Hver fredag marked med lelevæg.

Odense amt

Ejby, 13. marts og 25. sept. heste.

Odense, hver mandag (eller hvis helligdag, påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 25. juni (St. Knud) heste; hver fredag med lelevæg.

Svendborg amt

Egeskov, 18. sept. heste.

Faaborg, 29. febr., 13. juni og 3. okt. heste.

Svendborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg; 17. jan., 21. febr., 20. marts, 15. maj, 17. juli, 16. okt. og 20. nov. heste.

Herrekonfektion, arbejdstøj, skotøj og gumlistøvler
til damer og herrer

køber De
BEDST
OG
BILLIGST
HOS

Christian Jacobsen
Herreekvipering & Fodtøj

Søndertorv . Telefon 223 56
Aabenraa

Landbrugsbøger - Regnskabsbøger - Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel . AABENRAA . Telefon 22069

HERRE!
Magasin
CHR. J. CHRISTIANSEN
RAMSHERRED 42
TELEFON 22405 AABENRAA

Alt i ISENKRAM og til SPORT

Andr. Petersen

Aabenraa . Telefon 2 32 21

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig i 1968

Husum amt

- Bredsted** (magerkvæg) 19-26. april; 3-10-17-24. maj; 27. sept.; 4-11-18-25. okt.; - om fredagen afholdes grisemarked (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet om lørdagen).
Fjölde (Viöl) (kvæg og heste) 22. april; 16. sept.
Husum (hornkvæg) 3-10-17-24-31. jan.; 7-14-21-28. febr.; 6-13-20-27. marts; 4-11. dec.; (magerkvæg og får) 3-10-17-24-30. april; 8.15-22-29. maj; 5. juni; 3-10-17-24-31. okt.; 7-14-21-28. nov., (slagtekvæg) 26. juni; 3-10-17-24-31. juli; 7-14-21-28. aug.; 4-11-18-25. sept.; 2-9-16-23-30. okt.; 6-13-19-27. nov.; - om torsdagen afholdes grisemarked (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet om onsdagen).
Langhorn (kvæg og får) 27. april; 19. okt.; (heste) 24. aug. (2 dage).

Flensborg amt

- Eggebæk** (kvæg) 6-13. maj; 7-28. okt.

Slesvig amt

- Frederiksstad** (heste) 19. juli; 10. sept.
Slesvig (heste og fæl) 6. sept. (Om lørdagen afholdes grisemarked, dog ikke, hvis denne dag falder på en helligdag).
Sønderbrarup (heste) 29. juli.
Sønder Stabel (kvæg) 5. okt.

Ejdersted amt

- Tønning** (heste og kvæg) 24. maj (3 dage); (heste) 16. august (3 dage). - Der afholdes grisemarked mandag formiddag (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet på den forudgående lørdag).

Rensborg nærreamt

- Rensborg** (hornkvæg og heste) 8. jan. og 8. april; (Rotenhöferhornkvæg og heste) 23. april; (magerkvæg) 30. april; (hornkvæg og heste) 1. juli og 24. sept.; (Rotenhöferhornkvæg og heste) 22. okt.; (magerkvæg) 29. okt.; (»Nutzvieh«, heste, hornkvæg, får og svin) hver mandag (falder denne mandag på en helligdag, afholdes markedet på den efterfølgende hverdag, tirsdag); om torsdagen afholdes småkræmarked, særlig grise og fjerkræ (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes småkræmarkedet på den forudgående hverdag, onsdag).

Sydtønder amt

- Læk** (grise) 2-8-15-22-29. jan.; 5-12-19-26. febr.; (grise og får) 4-11-18-25. marts; (heste) 11. marts; (grise og får) 1-8-16-22-29. april; (heste) 29. april; (grise og får) 6-13-20-27. maj; (heste) 13-27. maj; (grise og får) 4-10-18-24. juni; (grise) 1-8-15-22-29. juli; (magerkvæg og grise) 5-12-19-26. aug.; (heste) 5-26. aug.; (magerkvæg og grise) 2-9-16-23-30. sept.; (heste) 9. sept.; (magerkvæg og grise) 7-14-21-28. okt.; (heste) 7-21. okt.; (magerkvæg og grise) 4-11-18-25. nov.; (heste) 4. nov.; (grise) 2-9-16-23-30. dec.

**MAGASIN
ALFRED JOHANSEN**



GRAASTEN

Den gamle Kro

GRAASTEN

Telefon (046) 5 15 67



— det er dog stadig
den bedste

**Andr. M. C. Holsts Eft.
Viggo Henriksen**

Graasten

Graasten Boghandel

v/ Chr. L. Thiesgaard

Nygade 1 . Graasten

Nibøl (grise) 2-9-16-23-30. jan.; 6-13-20-27. febr.; 5-12-19-26. marts;
2-9-16-23-30. april; (får) 16-23-30. april; (grise, får og magerkvæg)
7-14-21-28. maj; (grise og får) 4-11-18-25. juni; (heste og føl) 24.
juni (f. m.); (grise) 2-9-16-23-30 juli; (slagtekvæg) 16-23-30. juli;
(grise og slagtekvæg) 6-13-20-27. aug.; 3-10-17-24. sept.; 1-8-15-
22. og 29. okt.; (heste) 15. okt.; (grise, får, lam og slagtekvæg)
5-12-19-26. nov.; (grise) 3-10-17-23-31. dec.
Vyk/Før (kvæg) 19. okt.

Krammarkeder i Sydslesvig 1968

Bredsted 7-8-9. juni; 13-14-15. sept.
Egernførde 24-25-26. marts (f. m. 23. marts); 23-24-25. juni (f. m.
22. juni); 22-23-24. sept. (f. m. 21. sept.).
Flensborg 29-30-31. marts; 1-2. april; 13-14-15-16-17. sept.
Frederiksstad 19-20-21. juli.
Garding 19-20. juni.
Husum 13-14-15-16. juni; 19-20-21-22. sept.
Kappel 19-20. maj; 3-4. nov.
Langhorn 24-25. aug.
Læk 12-13. maj (f. m. 11. maj); 13-14. okt. (f. m. 12. okt.)
Nibøl 22-23-24. juni.
Rensborg 5-6-7-8. april; 28-29-30. juni; 1. juli; 20-21-22-23. sept.
Satrup 6-7-8. sept.
Slesvig 3-4-5-6. maj; 31. aug.; 1-2-3-4-5-6-7-8. sept.
Svabsted 17. sept.
Sørup 24-25-26. maj.
Sønder Brarup 27-28-29-30. juli (f. m. 26. juli).
Sønder Stabel 5. okt.
Tønning 24-25-26. maj; 16-17-18. aug.
Fjolde (Viöl) 22. april (f. m. 21. april); 16. sept. (f. m. 15. sept.)
Vesterland/Sild 20-21-22-23. sept.
Vyk/Før 18-19-20. okt.
(f. m. = formarked).

Emil Ruge

Kerameikos

Dybbøl Banke



Uldall-Jessen

Graasten

ALT I MANUFAKTUR
TELEFON 51056

J. LAUSTEN

Isenkram . Glas . Porcelæn . Køleskabe . Vaskemaskiner

Telefon 51044 . Graasten

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING

Nalmadebro . Graasten Telefon (046) 51646

BØGER - PAPIR - FYLDEPENNE

N. C. BOCKs BOGHANDEL
yens ældste

Folmer Berentzen, Graasten

FOTO - KONTORARTIKLER - LYS

Nationale foreninger og institutioner

SPROGFORENINGEN

Formand: Fhv. højskoleforstander J. Th. Arnfred, Askov.

Ledelse: Gdr. Hans Jørgen Hansen, Lysbildskov, fru gdr. Anne Marie Skau, Nygård, Øster Lindet, redaktør Morten Kamphövener, Aabenraa, rektor A. Feilberg Jørgensen, Aarhus.

Sekretær: Fru Edith Jakob Petersen, Folkehjem, telf. (046) 2 11 50.

GRÆNSEEGNENS ARBEJDSUDVALG

Formand: Lærer Knud Nielsen, Bredebro, telf. 4 12 31.

Sekretær: Lærer Tage Madsen, Bylderup, telf. 6 21 27.

SKOLEFORENINGEN

Formand: Fhv. højskoleforstander Hans Lund, Tanderupgård pr. Ribe.

Næstformand: Gårdejer Svend Christensen, Burkal pr. Bylderup Bov.

Sekretær og kasserer: N. Gotthardsen, Høgsbro pr. Hviding.

GRÆNSEFORENINGEN

Kontor: Peder Skramsgade 5, København K., telf. (01) 11 30 63.

Formand: Direktør, cand. polit. E. Haunstrup Clemmensen, M.F., Hellerup.

Næstformænd: Direktør Fr. Heick, Viborg, M.F., landsdommer Fr. Thygesen, Viborg, landsretssagfører Knud Frederiksen, København.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Antoni Petersen.

HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

Forretningsudvalg: Generalkonsul, professor, dr. phil. Troels Fink, Flensborg, formand, viceskoleinspektør Chr. Stenz, Aabenraa, næstformand, ekspeditionssekretær Olav Christensen, Haderslev, kasserer, arkivar, cand. mag. Hans H. Worsøe, Aabenraa, sekretær.

Sekretariat og ekspedition: Landsarkivet, Aabenraa. (Arkivar Hans H. Worsøe). Telf. (046) 2 27 04.

Redaktionsudvalg for Sønderjyske Arbøger: Rektor Knud Fanø, Duborg-Skolen, Flensborg, landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, seminarielektor Gottlieb Japsen, Aabenraa.

Redaktionsudvalg for Skriftrækken: Generalkonsul, professor, dr. phil. Troels Fink, Flensborg, seminarielektor H. V. Gregersen, Haderslev, (redaktionssekretær), rigsarkivar, dr. phil. Johan Hvidtfeldt, København, landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, forstander Hans Lund, Tanderupgård, Nr. Farup pr. Ribe.

Redaktionsudvalg for Sønderjysk Månedsskrift: cand. polit. fru Inger Bjørn Svensson, Haderslev, viceskoleinspektør W. Christiansen, Tønder, viceskoleinspektør Chr. Stenz, Aabenraa.

Lokalhistorisk Samling for Sønderjylland: Midlertidig leder landsarkivar Peter Kr. Iversen, Landsarkivet, Aabenraa.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Sognepræst Tage Holm, Vojens.

Sønderborg amt: Forstander G. Rasmussen, Danebod Højskole, Fynshav.

Tønder amt: Gårdejer Cornelius Schmidt, Døstrup S.

Aabenraa amt: Overassistent, museumsleder Holger Jacobsen, Aabenraa.

Sydslesvig: Kontorchef Lars Schubert, Flensborg.

Gælder det

TRICOTAGE

— så ...

SØNNICHSENS VAREHUS

Storegade 13 . Aabenraa . Telefon 2 27 09

TEMPO

RADIO · FJERNSYN · BELYSNING · EL-ARTIKLER

AABENRAA · CHR. JENSEN · TLF. 22844

**FJERNSYN - RADIO
LYSEKRONER
EL-ARTIKLER**

Landbrugsmaskiner

Køb Deres maskiner, hvor De kan få reservedele til dem

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN $\frac{A}{S}$

Ramsherred 1 . Aabenraa . Telefon 2 30 73

Brdr. Thorsmark $\frac{I}{S}$

**GULD- og SØLVVARER
URE og OPTIK**

Aabenraa
Telefon 2 26 73

**BRILLER leveres uden og
med lægerecept**

LORENZ HANSEN JR.

AABENRAA

TELEFON 2 21 38

DEN NORDSLESVIGSKE KVINDEFØRENING

Formand: Fru Anne Marie Refslund Poulsen, Bovlund pr. Branderup.

Næstformand: Fru Marie Thorup, Øster Lindet.

Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hanssen, Haderslevvej 23, Aabenraa.

DE SØNDERJYDSKE DANSKE SAMFUND

Formand: Amtskontorchef J. P. Caspersen, Aabenraa.

Sekretariatet ledes af redaktør Kai Edv. Larsen, Rådhusstrøget 3, Sønderborg.

DET UNGE GRÆNSEVÆRN (D. N. U.)

Kontor: Kastanieallé 24a, Sønderborg.

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen, Sønderborg, telf. (044) 2 49 13.

Næstformand: Assistent frk. Astrid Due, Finsensvej 8 G., København F.,
telf. GO 89 38 y.

UNGDOMSFORENINGERNE

Ungdomsforeningerne i Sønderjylland er blevet sammensluttet med Sønderjydsk Idrætsforening, hvis kulturudvalg varetager ungdomsforeningernes tidligere virkefelt. Formanden for kulturudvalget er Laurits Lysemose Hansen, Bolderslev.

RØDDINGEGNENS GYMNASTIK- OG UNGDOMSFORENING

Formand: Lærer Laust Torp, Rødding.

Kasserer: Frode Sørensen, Rødding Højskole.

Formand for håndboldudvalget: Frode Sørensen, Rødding Højskole.

Formand for atletikudvalget: Hans Petersen, Sdr. Hygum.

Formand for gymnastikudvalget: Gdr. Hans Simonsen, Foldingbro, Lintrup.

Formand for kulturudvalget: Gårdejer Niels Christensen, Stenderup, Rødding.

SØNDERJYDSK IDRÆTSFORENING

Formand: Førstelærer Sven Gammelgaard, Kollund.

Sekretær og forretningsfører: Fuldmægtig Gerh. Schmøkel, Ahornvej 21,
Haderslev.

Formand for skydeudvalget: Kaptajnøjntant P. J. Sundvang, Lupinvej 9,
Sønderborg.

Formand for gymnastikudvalget: Gårdejer Claus Christensen, Lavensby
pr. Nordborg.

Formand for folkedanseudvalget: Ingeniør A. C. Ries, O. Tandslet.

Formand for idrætsudvalget: Landinspektør H. Marott Poulsen, Skovvej 2,
Toftlund.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:

Haderslev vesteramt: Inseminør Jens Chr. Nielsen, Rødding.

Haderslev østeramt: Kontorassistent Erik Stockholm, Hajstrup pr. Øsby.

Aabenraa amt: Førstelærer Sven Gammelgaard, Kollund.

Sønderborg amt: Major K. Lyhne Pedersen, du Platsgade 3, Sønderborg.

Tønder amt: Overlærer Knud Nielsen, Bredebro.

Aabenraa Andels- Svineslagteri

Telefon 2 39 23

K.F.U.M. OG K.F.U.K. I SØNDERJYLLAND

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Gårdejer Chr. Hansen, „Poulsgård“, Bramdrup, Haderslev.

Gram-kredsen:

Kredsformand: Kølmand Aage Poort, Gram.

Aabenraa-Tønder-kredsen:

Kredsformand: Lærer Heine Trumpf, „Sønderhavbjerg“, Genner.

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Missionær Birkelund Nielsen, Nordborg.

DANSK AMATØR TEATER SAMVIRKE

Landsformand: Fru Trine Nielsen, Bjerggården, Vostrup.

Næstformand: Ingeniør Bruno Gaston, Fensmark pr. Holme-Olstrup.

Sekretær: Lærer Poul Dannow, Skolekøbel 18, Gram.

Forretningsfører: Viceskoleinspektør Arne Aabenhus, Solbakken 10, Graasten.

Redaktør af „Rampelyst“: H. O. Jørgensen, Borgmester Iversens Vej 4, Thisted.

Landssekretariat: Postboks 5, Graasten, telf. 5 11 03.

Gram MULTI-LINE køle og fryseskabe



Køle- og fryse-
skabene i
eksklusiv dansk
design, der kan
sammenbygges,
så ethvert behov
i køl og frost
kan tilfredsstilles.

BRØDRENE GRAM A/S . VOJENS

GRAM



*En ting
der står
fast:*

NORA plast ...

skridsikkert fodtøj

- For industri og landbrug
- Tåler syre, aje og kemikalier
- Specialmodeller til olie, fedt og benzin
- Lette, behagelige og hygiejniske

NORA FODTØJ

GENERALIMPORT: C. BORREGAARD NIELSEN
AABENRAA · TLF. (046) 229 50
FORHANDLERE OVER HELE LANDET

Biblioteker og arkiver

Der er biblioteker i alle Nordslesvigs kommuner med undtagelse af Starup og Grarup. Af pladshensyn er telefon og åbningstider kun anført for de største biblioteker.

Aabenraa, Rådhusgangen, telf. (046) 2 25 65 og 2 25 66. Udlån og læsesal 1/9 til 30/4: 10-20, lørdag dog 10-16. Om sommeren 10-19, lørdag dog 10-14. Rugkobbelt bibliotek, telf. (046) 2 14 80. Mandag, onsdag og fredag 14,30-19,00, tirsdag, torsdag og lørdag 14,30-17,00. Om sommeren mandag, onsdag og fredag 16-19.

Børnebiblioteket, skolen bag rådhuset, telf. (046) 2 25 65 og 2 25 66. Mandag og onsdag 13-19, tirsdag, torsdag og fredag 13-17, lørdag 13-15. Juli måned mandag, onsdag og fredag 13-15.

Augustenborg, telf. 81. Sommerhalvåret: Mandag 16-18, fredag 19-21. Vinterhalvåret: Mandag 16-18, onsdag 16-18 og 19-21, fredag 19-21.

Bov sogns bibliotek, Padborg, telf. (046) 7 34 54. Udlån og læsesal: Mandag, tirsdag og onsdag 14-17, torsdag og fredag 14,00-19,30. Juli lukket.

Broager. Mandag, onsdag og fredag 14-16 og 19-20.

Gram, telf. 2 12 54, tirsdag 19-20, fredag 16-18. Bibliotekar telf. 2 12 29.

Graasten, telf. (046) 5 13 75. Hele året kl. 18-20, undtagen lørdag-søndag, samt vinterhalvåret 1/10-31/3 hver onsdag eftermiddag kl. 15-17.

Haderslev, Jomfrustien 20, telf. (045) 2 55 33. Hverdage kl. 10-20 (maj-august 10-19) lørdag 10-19.

Børnebiblioteket, Gammelting 5, telf. (045) 2 46 56. Hverdage 13-18, lørdag lukket. Lukket i juli.

Hoptrup, telf. 7 53 11. Mandag 19-21.

Højer. Tirsdag 19-20, fredag 14,30-14,30 og 19-20.

Løgumkloster. 1/5-31/8: Mandag 18-20, torsdag 15-16. 1/9-30/4: Mandag 18-20, onsdag 18-20, torsdag 14-16, fredag 18-20.

Nordborg, telf. 5 16 70. Tirsdag, onsdag og fredag 16-18 og 19-21, lørdag 13-15.

Rødeko: Mandag 14,30-16,30, onsdag 9,30-11,30, fredag 19-21. Om vinteren desuden tirsdag 18-20.

Bibliotekar fru Præsts privattelefon udenfor åbningstiderne er (046) 6 29 20.

Rødding, telf. 4 11 08. Mandag og onsdag 19,30-20,30, fredag 15,30-18.

Skærbæk. Mandag 16-18, tirsdag og torsdag 18-20.

Sønderborg, Jernbanegade 10, telf. 2 26 31. Udlån og læsesal 1/9-30/4 10-20, 1/5-31/8 10-19, lørdag 10-14. Børnebiblioteket: 14-18, undtagen lørdag.

Tinglev: Vinter 1/10-31/3: Mandag og torsdag 19-21, tirsdag og fredag 19-20.

Sommer 1/4-30/9: Samme dage 19-20, tirsdag og fredag desuden 16-17 og 19-20, juli lukket.

Toftlund, telf. 79. Mandag og fredag 17-19,45.

Tonder, Richtsensgade 10, telf. 2 12 06. Udlån og læsesal vinter: 10-20, lørdag dog 10-16. Sommer 1/5-30/9: 10-19, lørdag dog 10-16.

Børnebiblioteket: 14-17, lørdag dog 14-16.

Vojens. Mandag, tirsdag, onsdag, fredag 19-21.

LANDSARKIVET FOR DE SØNDERJYSKE LANDSDELE, AABENRAA

Åben 9-16, lørdag 9-17. Telf. 2 27 04.

Landsarkivar P. Kr. Iversen.

Arkivarer Hans H. Worsøe og H. Kargaard Thomsen.



ANDELSBANKEN

OVER

HELE

LANDET



— også

i

SØNDERJYLLAND

Erhvervsinstitutioner og organisationer

(Formænd, sekretærer og sonderjyske medlemmer)

Statsinstitutioner

STATENS JORDLOVSUDVALG

Kontor: Sct. Annæ Plads 19, København K.

Formand: Fhv. landbrugsminister, M. F., gdr. Karl Skytte.

Administrationschef: V. Hauch.

Medlem for Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Gårdejer Axel Petersen, Rørkær pr. Jejsing.

Medlem for Aabenraa og Tønder amtsråds kredse:

Folketingsm., husmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Kontoret i Tønder ledes af kontorchef E. Ibsen.

Leder af det tekniske kontor i Tønder: Civiling. Th. Claudi Westh, Tønder.

JORDFORDELINGSKOMMISSIONERNE

Jordfordelingskommissionen for 9. område, omfattende Haderslev og

Sønderborg amtsråds kredse:

Formand: Dyrlæge Ravn, Jelling.

Medlemmer: Gårdejer Jacobsen, Bevtøft, og husmand Johs. Petersen, Halk.

Forstander Karlskov Jensen, Graasten Landbrugsskole.

Jordfordelingskommissionen for 10. område, omfattende Tønder og

Aabenraa amtsråds kredse:

Formand: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Medlemmer: Gårdejer Holger Hansen, „Enghuset“, Stubbæk pr. Aabenraa,

og husmand Jørgen Jørgensen, Nørre Hjarup pr. Hovslund, dommer

H. Fogh, Tønder, gårdejer Claus Clausen, Harres pr. Bredebro.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

KOMMISSIONER ANG. OPRETTELSE AF HUSMANDSBRUG

ARBEJDERBOLIGER m. m.

Formænd: Haderslev amt: Gårdejer Viggo Larsen, Skodborg.

Aabenraa amt: Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup.

Sønderborg amt: Husm. Jørgen Clausen, Himmark, Svenstrup, Als.

Tønder amt: Husejer Carl Olesen, Spandet pr. Arnuun.

Private selskaber og landbrugsorganisationer

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSÆLSKAB

Rolighedsvej 26, København, telf. (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Professor, dr. Hjalmar Clausen, R¹, Rolighedsvej 25, København V.

Direktør: H. Wraac-Jensen.

I bestyrelsesrådet: Direktør Fr. Heick, Hedeselskabet, Viborg, og gårdejer

Andr. Hørlick, Skodborg.

Kulhandel Aktieselskab

Sønderborg

Telefon (044) 221 41 (flere linjer)

DIREKTE IMPORT AF FAST OG
FLYDENDE BRÆNDSEL
OLIEFYR

KØB GODT . KØB BILLIGT . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/S

Sønderborg

DET FØRENDE HANDELSHUS

ROTO DUPLIKATORER

fra

JENS SØRENSEN

KONTORSERVICE

Brogade 7 - Telefon Sønderborg 219 65

A/S BROK & CO.

Sønderborg . Telefon 2 31 76*

BYGGEMATERIALER og STØBEGODS

DET DANSKE HEDESELSKAB

Hovedkontor: Viborg.

Formand: Hofjærgermester, godsejer A. Olufsen, Quistrup, Struer.

Direktør: Fr. Heick, Viborg.

Mose- og engafdeling: Afdelingschef C. V. Schledermann Larsen, Viborg.

Distriktskontor i Haderslev: Distriktsbestyrer V. Lindebo Hansen.

Distriktskontor i Tønder: Distriktsbestyrer J. Bjerregaard.

Distriktskontor i Aabenraa: Distriktsbestyrer N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling: Afdelingschef N. Venov, Viborg.

Distriktskontor i Kolding: Distriktsingeniør M. Høst-Madsen.

Filialkontor i Tønder: Afdelingsingeniør A. Sørensen.

Plantningsafdelingen: Afdelingschef B. Steenstrup, Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider B. Lindskov Christiansen, Skærbæk.

LANDBRUGSRAADET

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3, København V.

Præsident: Folketingsmand Anders Andersen, Benzonslyst, Grenaa.

Direktør: N. Kjærgaard.

Landboforeninger

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Axelborg, København V.

I formandskabet: Gårdejer Anders Andersen og forpagter Arne Pilegaard Larsen.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gårdejer Knud Friis, Benniksgård, Rinkenæs, gårdejer Anders Hørlück, Skodborg, gårdejer Chr. Jørgensen, Tandsgård, Over-Tandslet, og gårdejer Paul la Cour Møller, Bispegården, Ketting, Als.

FORENINGEN AF JYDSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Sct. Clemens Torv, Aarhus C., telf. (061) 3 09 99.

Formand: Gårdejer, folketingsmand Anders Andersen, Benzonslyst, Grenaa.

I bestyrelsen: Gårdejer Anders Hørlück, Skodborg, og gårdejer Chr. Jørgensen, Tandsgård, Over-Tandslet.

Sekretær: Bjørn B. Christensen.

FÆLLESLANDBOFORENINGEN FOR NORDSLESVIG

Formand: Gårdejer Erik Boesen, Stubbom pr. Fjelstrup.

Sekretær og kasserer: Konsulent Carl Poulsen, Rødekro.

Bestyrelsen består af de enkelte landboforeningers og de to førstnævnte fællesledelsers formænd.

Husdyrbrugskonsulenter: Kr. Dahlgaard Jensen, Vester Sottrup, og B. Vinge Madsen, Vojens, samt Poul Solmer Frank, Vojens.

I. DEN NORDSLESVIGSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Anders Hørlück, Skodborg J.

Sekretær: Gårdejer Marquard Mathiasen, Møjbøl.

Konsulenter: Georg Nissen, Niels Lassen; i samarbejde med egnens husmandsforening, havebrugskonsulent Arne Knudsen og husdyrbrugskonsulent H. P. Fogtmann, og i samarbejde med Kolding og Omegns og Kolding Herreds Landboforening maskinkonsulent M. Bæsgaard, Ladelund,, bygningskonsulent Aage Beldringe, **Kolding**.

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

Sønderborg

Perlegade 26 - Dybbølgade 19 - Kløvercentret
Kløvermarken

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

Afdeling i Ulkebol og Broager



Axel Helmer A/S

Kongelig hofleverandør

Sønderborg

Telefon (C44) 23777*

Isenkram . Glas . Porcelæn

J.H.KOCK A/S

Sønderborg

Grundlagt 1897

Telefon 23031 (fl. linjer)

MANUFAKTUR - Udstyr - Trikotage

2. HADERSLEV AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Erik Boesen, Stubbom pr. Fjelstrup.

Sekretær: Gårdejer Aage From, Fjelstrup.

Konsulenter: P. R. Madsen (planteavl), Andreas Hansen (husdyrbrug), Per Koustrup (maskiner), H. Jensen, J. Høj Nielsen (regnskab), Ingrid Petersen (husholdning).

Landboforeningens kontorer: Mariesminde, Aastrupvej 36, Haderslev,
telf. (045) 2 46 31. (2098 medlemmer).

3. NR. RANGSTRUP HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer P. Holmgaard Jensen, Løbækgård, Toftlund.

Sekretær: J. Have, Toftlund.

Konsulenter: Th. Petersen (husdyrbrug), Kr. V. Christiansen (regnskab).
J. Have (planteavl).

4. AABENRAA AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Torp Friis Møller, Aarslev, Hjordkær.

Sekretær: Carl Poulsen, Rødekro.

Konsulenter: Carl Poulsen, Rødekro (planteavl), Erik Larsen, Rødekro (husdyrbrug), P. Mølgaard, Aabenraa (regnskab), Niels Horup, Stubbæk (maskiner).
(1000 medlemmer).

5. VIS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Laurids Nielsen, Buskmose pr. Rinkenæs.

Sekretær: N. A. Drewsen, Hokkerup pr. Tørsbøl.

Konsulenter: N. A. Drewsen, Hokkerup (planteavl), Erik Larsen, Rødekro (husdyrbrug), fru Marie Surlykke, Rinkenæs (havebrug), Niels Horup, Stubbæk pr. Aabenraa (maskiner).
(400 medlemmer).

6. DEN SUNDEVEDSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Toge Sibhesen, Mariegård, Brønger.

Sekretær: Gårdejer Poul Bertelsen, Blans pr. Avnbøl.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Sottrup (planteavl), A. Winther, Ulkebøl (planteavl og ungdomsarb.), P. Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), fru Marie Surlykke, Rinkenæs (havebrug), Mads Fr. Madsen, Kollund (ungdomsarb.).
(508 medlemmer).

7. ALS NØRHERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Nis V. Christensen, Havnbjerg pr. Nordborg.

Sekretær: Gårdejer Chr. Philipsen, „Espbhøjgård“, Broballe pr. Nordborg.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Sottrup, A. Winther, Ulkebøl (planteavl), Peder Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), Aage Johansen, Nordborg (regnskab), fru Marie Surlykke, Rinkenæs (havebrug), Niels Horup, Stubbæk pr. Aabenraa (maskiner).
(250 medlemmer).

8. DEN ALSISKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Jørgensen, Tandsgårde pr. Over Tandslet.

Sekretær: Gårdejer Jørgen Michelsen, Lysabildskov pr. Skovby.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Sottrup, og Anders Winther, Ulkebøl (planteavl), P. Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), P. J. Hansen, Hørup (regnskab), fru Marie Surlykke, Rinkenæs (havebrug), fru Else Hansen, Rødekro (husholdning).

Tøj til hele familien



. det betaler sig

Telefon 2 19 45 . Sønderborg

MUSIK

RADIO

TV

Brdr. Jørgensen

Sønderborg . Aabenraa . Haderslev . Herning

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL

Sønderborg . Telefon 2 38 00

BØGER I STUEN

KUNST PÅ 1. SAL

9. DET BLANDEDE DISTRIKTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Andreas Pedersen, Travstedgård, Jejsing.

Sekretær: Claus Clausen, Svenstrup, Bredebro.

Konsulenter: L. Nørgaard, Bredebro, og Bent Maybom, Bredebro (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), K. P. Kristensen, Tønder (regnskab), fru Marie Surlykke, Rinkenæs (havebrug), fru Inger Marie Petersen, Bredebro (husholdning). (700 medlemmer).

10. SLOGS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Niels Overgaard, Bøgvad pr. Øster Højt.

Sekretær: Gårdejer Hans Schack, Ravsted.

Konsulenter: Frøde Nissen, Bylderup-Bov (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Marie Surlykke, Rinkenæs (havebrug), Erik Rasmussen, Løgumkloster (regnskab). (550 medlemmer).

11. LANDBOFORENINGEN FOR LØGUMKLOSTER OG OMEGN

Formand: Gårdejer Verner Antonius, Landeby, Løgumkloster.

Sekretær og kasserer: Gårdejer Hans Nissen, Nørre Løgum pr. Løgumkloster.

Konsulenter: Hans Jepsen, Vestermølle, Løgumkloster (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Marie Surlykke, Rinkenæs (havebrug), Erik Rasmussen, Løgumkloster (regnskab). (365 medlemmer).

12. LANDBOFORENINGEN FOR SKÆRBÆK OG OMEGN

Formand: Jørgen Jensen, V. Aabølling, Brøns.

Næstformand: Lars Lassen, Haved, Rejsby.

Konsulenter: P. V. Johnsen, Skærbæk (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), M. Dencker, Brøns (regnskab), N. Horup, Stubbæk pr. Aabenraa (maskiner), Arne Knudsen, Gram (havebrug). (630 medlemmer).

LANDWIRTSCHAFTLICHER HAUPTVEREIN FÜR NORDSCHLESWIG

Formand: Gårdejer H. H. Johannsen, Skelde.

Sekretær: Konsulent P. Rasmussen, Aabenraa.

Konsulenter: Hans K. Agerley, Haderslev (planteavl), E. Wittmann, Aabenraa (bogføring), H. U. Petersen, Tønder (bogføring), P. W. Dall, Stubbæk (bogføring). (1395 medlemmer i 6 foreninger).

Husholdningsforeninger

DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSHOLDNINGSFØRENINGER

Gårdejerske fru Signe Forby, Harreby pr. Føle.

DET SØNDERJYDSKE HUSHOLDNINGSUDVALG

Formand: Fru Henny Birk, Arrild.

Fællesudvalg for følgende husholdningsforeninger, som alle er tilsluttet Foreningen af jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg:

HADERSLEV AMTS LANDBOHUSHOLDNINGSFØRENING

Formand: Fru Marie Kortbek, Anslæt pr. Fjelstrup.

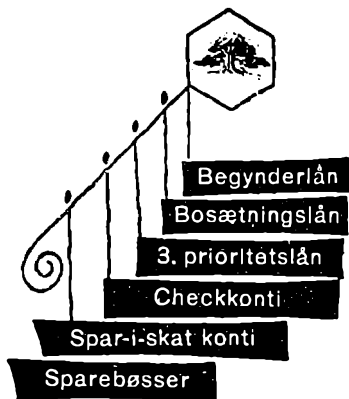
Konsulent: Ingrid Pedersen, Erlev, Haderslev. (700 medlemmer).

NR. RANGSTRUP HERREDS HUSHOLDNINGSFØRENING

Formand: Fru Ellen Hansen, Rangstrup mejeri pr. Agerskov.

Konsulent: Fru Jørgine Frank Jensen, Bodum pr. Aabenraa.

(270 medlemmer).



SPAREKASSERNE
i
HADERSLEV

... altid til DERES tjeneste

LØGUMKLOSTER OG OMEGNS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Mathilde Ravn, „Frederiksgård“, Draved pr. Løgumkloster.
Konsulent: Fru Inge Marie Petersen, Bredebro. (270 medlemmer).

DET BLANDEDE DISTRIKTS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Ellen Møller, Vollum pr. Bredebro.
Konsulent: Fru Inge Marie Petersen, Bredebro. (Ca. 860 medlemmer).

DE SAMMENSLUTTEDE HUSHOLDNINGSFORENINGER I AABENRAA-SØNDERBORG AMTER m. fl.

Formand: Fru Ruth Nissen, Skelbækgård, Sønderborg.
Konsulent: Fru Jørgine Frank Jensen, Bodum, Aabenraa. (3255 medlemmer).

SLOGS HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Karen Uth, Havsted, Ravsted.
Konsulent: Fru Inge Marie Petersen, Bredebro. (640 medlemmer).

Husmandsforeninger

DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Vester Farimagsgade 6^o, København V.
Formand: Husmand Peter Jørgensen, Agervej, Slagelse.
I bestyrelsen bl. a.: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov,
husmand Joh. Pedersen, No, Ringkøbing.
Sekretariatets chef: Jørgen Pedersen, Bagsværd.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Viborgvej 128, Aarhus V., telf. (06) 15 52 33.
Formand: Hans Larsen-Ledet, Aarup, Vraa.
I bestyrelsen: Husmand Broder Brodersen, Rufas, Avnbøl.
Sekretær: Ejnar M. Nielsen, Aarhus.

DE SAMVIRKENDE SØNDERJYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.
Sekretær, kasserer og konsulent i planteavl: A. Laisen, Bjerningrød
pr. Haderslev. Konsulenter: (Se enkeltforeningerne).

AABENRAA AMTS HUSMANDSFORENINGER

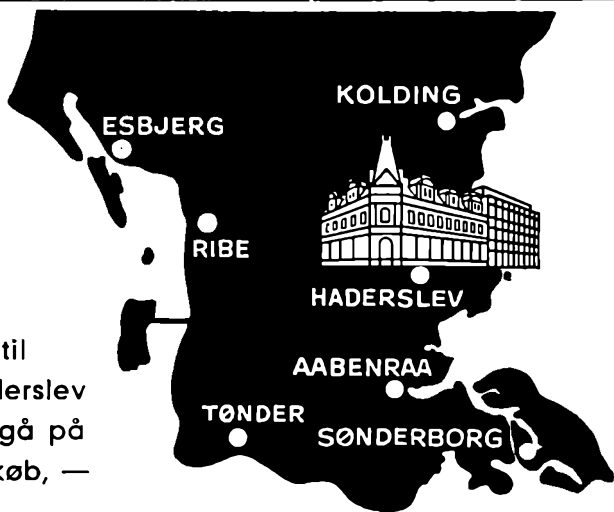
Formand: Gårdejer Kristian H. Thomsen, „Birkehøj“, Stubbæk, Aabenraa.
Konsulenter: O. A. Mortensen, Gram (husdyrbrug), Erik Christensen, Løgum-
kloster (planteavl), fru Mary Dahl Nielsen, Simmerstedvej 117, Haderslev
(husholdning), Erik Larsen, Rødekro (fodring og hygiejne), Jens Berg,
Ringvej 1, Løgumkloster (driftsvejledning). (574 medlemmer).

Hans Knudsen

JERN- & STÅLFORRETNING $\frac{1}{2}$

Sønderborg - Telefon (044) 2 48 11*

Ta' til
Haderslev
og gå på
indkøb, —



Vi ses hos

ORBESEN

Stormagasin

*Alt i moderne belysning
Varme og sanitære installationer*

J. C. Dirks

INSTALLATIONSFORRETNING

Haderslev . Telefon (045) 2 26 31

TØNDER AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Hans Matthiesen, Brodersgård pr. Tønder.

Kasserer: Jens Vinum, Høgsbro pr. Hviding.

Konsulenter: Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), Anker Ammitzbøll, Rødekro (fjerkræ), Erik Christensen, Løgumkloster (planteavl), Jens Berg, Løgumkloster, og P. Kruse Adsersen, Løgumkloster (planteavl og driftsvejledning), fru Mary Dahl Nielsen, Haderslev (husholdning), V. Horup, Stubbæk pr. Aabenraa (maskiner). (1400 medlemmer).

HADERSLEV ØSTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Jørgen Hansen, Høgelund pr. O. Jerstal.

Sekretær: Svend Aage Petersen, Havremark pr. Haderslev.

Konsulenter: A. Laisen, Bjerningrød pr. Haderslev (planteavl), Andr. Hansen, Erlev pr. Haderslev (husdyrbrug). Maskinkonsulent P. Kastrup, Marstrup. (903 medlemmer i 17 foreninger).

HADERSLEV VESTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.

Sekretær: Husdyrbrugskonsulent A. Mortensen, Gram.

Konsulenter: H. P. Fogtmann, Rødding, og Th. Pedersen, Toftlund (husdyrbrug), Arne Knudsen, Gram (havebrug). (Ca. 1200 medlemmer).

SØNDERBORG AMTS HUSMANDSFORENINGER

(herunder er tilsluttet Kredsforeningen „Sønderjyden“)

Formand: Husmand Broder Brodersen, Rufas pr. Avnbøl.

Konsulenter: Erik Knudsen, Broager (planteavl), P. K. Pedersen, Vester Sottrup (husdyrbrug), Arne Lund-Mikkelsen, Bovrup (driftsvejledning), frk. Didda Danielsen, Over Tandslet (husholdningskonsulent for husmandsforeningerne), Peder Nielsen, Kirkehørup (fælleskonsulent i fodring og hygiejne). (18 foreninger - 973 medlemmer).

Kvægavlsforeninger

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE AF KVÆGAVL

Formand: Gårdejer Jakob Ravn, Olufsminde, Simmersted.

Konsulenter: B. Vinge Madsen, Vojens, Povl Solmer Frank, Vojens.

8 kvægavlsforeninger med kunstig sædooverføring = 109.000 køer.

64 kontrolforeninger, omfattende 3.513 besætninger med ialt 52.650 køer.

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE

Sønderborg-kredsen

Formand: Gårdejer Hans Skau, Lillehave, Aabenraa.

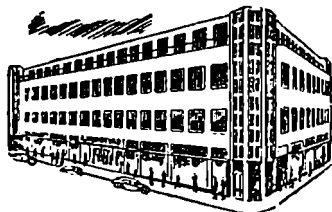
Konsulent: Kr. Dahlgaard Jensen, Vester Sottrup.

Fællesledelsen omfatter 21 kontrolforeninger med ca. 17.140 køer, og 1 kvægavlsforening med ca. 2460 medlemmer og godt 31.160 køer.

SØNDERJYDSK AVLSFORENING FOR SORTBROGET DANSK MALKEKVÆG

Formand: Gårdejer G. Kloppenborg Skrumsager, Bejstrupgård, Skodborg J.

Konsulent: B. Vinge Madsen, Vojens. (245 medlemmer - 5.000 køer).



A. Hundevadt

HADERSLEV

Julius Nielsen

KORN- OG TØMMERFORRETNING ½

Vojens . Telefon 41315

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Hesteavlsforeninger

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HESTEAVLSFORENINGER

Kontor: Østergade 9, Aarhus C., telf. (06) 12 03 56.

Formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Robdrup pr. Randers, telf. (06) 42 49 77
- ØLST nr. 14.

Næstformand: Gårdejer Erik Bundgaard, Fuglsang, Nørager.

Konsulent: Chr. Hansen, Aarhus.

Stambogsføring

STAMBOGSFØRINGEN FOR HESTE AF JYDSK RACE

Udvalgets formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Robdrup, Randers.

Stambogsfører: Landskonsulent Chr. Hansen, Aarhus.

Fjerkræavl

FÆLLESUDVALGET FOR FJERKRÆAVLEN I SØNDERJYLLAND

Arbejdsområde i samtlige sønderjyske landbo-, husmands- og fjerkræavlerforeninger.

Formand: Anders Willadsen, Gøtterup, Toftlund.

Konsulent: Anker Ammitzbøll, Rødekro.

Slagterier

DE SAMVIRKENDE DANSKE ANDELS-SVINESLAGTERIER

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3, København V.

(Omfatter 61 andelsslagterier og 20 bi-virksomheder).

Formand: Forstander Johs. Dons Christensen, Stendetgård, Haderslev.

Sekretær: Direktør H. Behnke.

Slagterier i Nordslesvig

ANDELSLAGTERIER

Aabenraa:

Formand: Gårdejer Jesper Th. Hansen, „Roosthøj“, Roost pr. Branderup J.

Direktør: Fr. Johansen.

Graasten:

Formand: Gårdejer, folketingsmand Joh. Philipsen, Lundtoftbjerg.

Direktør: H. Thede Bossen, H. A.

Rødding:

Formand: Gårdejer Vagn Christensen, Skodborgskov, Skodborg.

Direktør: Erik Rübner-Petersen, Rødding.

Sønderborg:

Formand: Gårdejer Jens Iversen, Paradisgård, Lambjergskov
pr. Kirkehorup.

Direktør: O. F. Bagge.

Tønder:

Formand: Gårdejer Knud Madsen Knag, Østerende pr. Ballum.

Direktør: Holger Andresen.

Vojens:

Formand: Gårdejer Jørgen Fallesen, Tørring pr. Hanimelev.

Direktør: Th. Mossing-Jensen.



Antikke standure

De er altid velkommen til at se
vor special-afdeling i antikke ure.

Alle ure er gennemrestaurerede
på eget værksted og leveres m. fuld garanti.

Kommer over hele landet.

V. FAHRENDORFF & SØN

Nørregade 24 - Haderslev - Telf. 2 26 44

Haderslev Kul- & Koks- Kompagni A/S

Kulimport



Brændselolier



Petroleum



Oliefyr - Olietanke

Telefon 2 20 12 (3 linjer) HADERSLEV Nørregade 27

PRIVATSLAGTERIER

- A/S Bylderup-Bov og Omegns Eksportslagteri. Direktør: W. Christensen.
A/S J. D. Koopmanns Svineslagteri, Haderslev. Direktør: Kurt Jacobsen.
A/S Skærbæk og Omegns Eksportslagteri, Skærbæk.
Formand: Gårdejer Svend Aage Hansen, Ballum.
Direktør: H. J. Jørgensen.

Kreatureksport

D. L. K.

Aabenraa afdeling:

Formand: Gårdejer Torp Friis Møller, Aarslevgård pr. Hjordkær.

Salgsleder: V. Søndergaard, Sdr. Ønlev, Hjordkær.

Bogholderi: Aabenraa Andels-Svineslagteri.

Haderslev afdeling:

Formand: Gårdejer Hans Carstensen, Kastrup pr. Gram.

Salgsleder: Gårdejer Jens Lund, Gabøl. Bogholderi: Andelsbanken.

Tønder afdeling:

Formand: Gårdejer Bende Nissen, Korntved, Tønder.

Salgsleder: Gårdejer Claus Clausen, Svanstrupholm, Bredebro.

Bogholderi: H. Christiansen, Østergade 25, Tønder.

Sønderborg afdeling:

Formand: Gårdejer Jørgen Jørgensen, Solbakkegård, Dybbøl.

Salgsleder: Direktør O. F. Bagge, Andelsslagteriet.

Bogholderi: Sønderborg Andels-Svineslagteri.

KREATUREKSPORTFORENINGEN FOR NORDSLESVIG

Formand: Gårdejer Niels N. Lund, V. Ganumelby pr. Højer.

Salgsdirektør: Gårdejer A. M. Lund, Poppenbøl pr. Højer.

Salgsdirektør: W. Sønnichsen, Søndergade 25, Tønder.

Mejeriforeninger

DE DANSKE MEJERIFORENINGERS FÆLLESORGANISATION

Kontor: Rådhuspladsen 3, Aarhus C.

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

Direktører: T. Mathiassen og P. Kock Henriksen.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE MEJERIFORENINGER MEJERIKONTORET, AARHUS

Formand: Proprietær S. Simonsen, Wissingsminde, Lunderskov.

SØNDERJYDSK MEJERIFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

Sekretær og kasserer: Mejerikonsulent N. Bruun Johannessen, Vojens.

(50 mejerier - 4 mejeriselskaber).

DANSK MEJERISTFORENING

Kontor: Vindegade 74, Odense.

Formand: Mejeribestyrer Frilev Nielsen, Tørring, Lemvig.

Sekretær: Åben indtil videre.

Sønderjydske amtskreds: Formand: Mejeribestyrer P. Petersen, Løgumgård.

J. S. Christensen

Aktieselskab

Haderslev . Telefon (045) 227 45



Tingleffs
kaffe

Hjemmelavet konfekt

Telefon 229 62 . HADERSLEV . Nørregade 2
BYENS FØRENDE FORRETNING I BRANCHEN

Carl Niensens Boghandel

Grundlagt 1765

Bogbinderi

Kontormøbler . Regne- og skrivemaskiner

Nørregade 25 - HADERSLEV - Telefon 22371

Ole Jensens bageri

anbefales

Gaaskærgade . Haderslev . Telefon 22670

Filial: HJORTEBROVEJ . Telefon 22433

Handelsorganisationerne

GROSSERER-SOCIETETETS KOMITE, BØRSEN

Formand: Grosserer, generalkonsul Victor B. Strand, København.

PROVINSHANDELSKAMMERET

Formand: Borgmester, konsul J. Hagemann-Petersen, Kalundborg.

Øvrige kammermedlemmer:

Direktør J. Borum, Kolding. Direktør Richard Willhjelm, Odense.

Købmand Emil Andresen, Kerteminde.

Direktør Benny W. Pedersen, Nakskov.

Konsul Mogens Aasted, Lemvig. Direktør Aage Moth, Odense.

Købmand Dan Clausen, Sorø. Direktør Anders Thybo, Odense.

Direktør G. Valentin-Hjorth, Viby J. Direktør Viggo Østergaard, Aarhus.

Sekretariat: Kompagnistræde 32a, København K.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårdsgade 45, Aarhus C.

HANDELSSTANDSFORENINGERNE OG HANDELSFORENINGER I SØNDERJYLLAND

(formænd)

Haderslev: Direktør Gunner Jørgensen, Parkvej 12.

Vojens: Manufakturhandler Kurt E. Jensen, Vestergade 7.

Aabenraa: Direktør, konsul Tage Fink, Haderslevvej 2.

Graasten: Boghandler Chr. L. Thiesgaard, Stjernevej 33.

Sønderborg: Fabrikchef A. Beck, Ringgade 105.

Tønder: Direktør H. M. Riggelsen.

Løgumkloster Handelsforening: Bogholder Frode Hansen.

Toftlund Handelsforening: Repræsentant Hans Schmidt, Søndergade.

DE SAMVIRKENDE KØBMANDSFORENINGER I DANMARK

Formand: Købmand Chr. Johansen, Fredericia.

Centralorganisationen for Jylland, formand: Købmand Chr. Johansen,
Fredericia.

Derunder De samvirkende sønderjydske Købmandsforeninger:

Formand: Købmand Jeppe Gaarde, Toftlund.

Haderslev og omegn:

Formand: Købmand Johs. Mathiesen, Storegade 71, Haderslev.

Midtsønderjyllands Købmandsforening:

Formand: Købmand Jeppe Gaarde, Toftlund.

Aabenraa og omegn:

Formand: Købmand H. C. Jacobsen, Nygade 67, Aabenraa.

Graasten og omegn:

Formand: Købmand Jørgen Andersen, Rinkenæs.

Tønder Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand Carl Simonsen, Døstrup, Sdj.

Tønder Kolonialhandlerforening:

Formand: Købmand A. J. Schmidt, Tønder.

Sønderborg Købmandsforening:

Formand: Købmand Tage Nedergaard, Nr. Ringgade 190, Sønderborg.

Sønderborg Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand Hans Krogh, Lavensby.

A/s Nicolai Outzen

Haderslev
Telefon 2 30 20

Denham Tweed

fra

M. Schaumanns Klædefabrik

v/ M. & K. SCHAUMANN
Haderslev

J. B. Jørgensen

Gravene 5 . Haderslev . Telefon (045) 2 27 29

GARN og TRIKOTAGE

INDKØBSFORENINGER

Dansk Andels Gødningsforretning.

Hovedkontor: „Axelborg“, København V.

Formand for bestyrelsen: Gårdejer Martin Nielsen, Bjerggård, Vostrup.

Direktør: Finn Thøgersen, København.

Medlemmer af repræsentantskabet: Gårdejer Olav J. Bonefeld, V. Snogbæk,
Vester Sottrup, og forpagter Holger Behrens, Grøngård, Jejsing.

Afdelingskontor: Aabenraa, Nyhavn. Forretningsfører: Axel Nielsen.

Jydsk Andels-Foderstofforretning.

Hovedkontor: „Axelborg“, København V.

Formand for bestyrelsen: Gårdejer N. Skak Jensen, Farsø.

Direktør: M. Olesen, København.

Medlem af repræsentantskabet: Gårdejer Laurids Nielsen, „Buskmose“
pr. Rinkenæs, gårdejer Axel Petersen, Rørkær pr. Jejsing.

Afdelingskontor i Aabenraa. Forretningsfører: H. Kramer.

BRUGSFORENINGER

Formand for F.D.B.s bestyrelse: Fhv. minister Lars P. Jensen, København.

Forstedirektør: cand. polit. Ebbe Groes, København.

Medlem af F.D.B.s repræsentantskab: Proprietær Laur. Nielsen, Buskmose,
Rinkenæs. (Aabenraa-kredsen).

F.D.B.s centralafdeling i Vejen: Forretningsfører E. Skovmand, Vejen.



HANDELSGØDNING

er

ANDELSGØDNING

Bliv medlem af lokalforeningen og drag fordel af de økonomiske goder, som sammenslutningen D. A. G. har tilvejebragt.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

Nyhavn

Aabenraa

Telf. 2 28 82

Bøger . Reproduktioner
Papir og kontorartikler

Hans F. Beck BOGLADEN

Nørregade 7 . Haderslev . Telefon (045) 2 37 81

Peter Henningsen

URE . GULD- og SØLVVARER

Haderslev

Telefon 2 21 69

Eneforhandling af ALPINA ure

ET GODT TILBUD!

Et moderne fuldautomatisk kamera,
som kan betjenes problemfrit af hele familien.

CANON QL 25

HOS OS kun kr. **340,-**

Besøg vor moderne forretning
og se vort store udvalg til billigste priser.

P. J. SCHMIDT $\frac{1}{2}$

BOGHANDEL VOJENS Tlf. (045) 412 26

Håndværk og industri

HANDVÆRKSRADET

Organisationen for dansk håndværk og mindre industri

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, København.

Formand: Murermester Adolph Sørensen, R.¹, Sorø.

I bestyrelsen: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, R., Aabenraa, tømrermester Chr. Jensen, Bolderslev, snedkermester Hans Sørensen, Vollerup.

HANDVÆRKER- OG INDUSTRIFORENINGER I SØNDERJYLLAND

Aabenraa Haandværker- og Industriforening:

Formand: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og Omegns Haandværkerforening:

Formand: Smedemester Chr. Frilund, Skovbølling pr. Haderslev.

Graasten Haandværkerforening:

Formand: Glarmester P. Alnor.

Haderslev Haandværkerforening:

Formand: Murermester Johs. Hansen, Naffet 39, Haderslev.

Løgumkloster Handels- og Håndværkerforening:

Frode Hansen, Vængel, Løgumkloster.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening:

Formand: Malermester Chr. Paulsen, Løngang 7, Sønderborg.

Håndværkerskolen i Sønderborg. Telf. (044) 2 47 44.

Toftlund Haandværkerforening: Formand: Snedkermester Niels Høeg.

Tønder Haandværkerforening:

Formand: Vulkanisør A. J. Rasmussen, Tønder.

SØNDERJYLLANDS ERHVERVSRAÐ

Formand: Borgmester, bankdirektør J. J. Paulsen, Tønder.

Næstformand: Direktør M. F. Schøler, Danfoss, Nordborg.

Amtmand, dr. jur. T. Haarlov, Tønder, borgmester P. Olesen, Haderslev, borgmester, købmand Erik Jessen, Aabenraa, stiftamtmand J. Pinholt, Haderslev, folketingsmand Hans Peter Gorrsen, Graasten.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær P. Groth Bruun, Aabenraa.

SØNDERJYLLANDS INVESTERINGSFOND

Formand: Amtmand, dr. jur. T. Haarlov, Tønder.

Næstformand: Fhv. bankdirektør P. Juhler, Aabenraa.

Kontorchef, cand. jur. Ib Frederiksen, Direktoratet for Egnsudvikling, Silkeborg, bankdirektør A. Buch, Haderslev, kontorchef L. Frederiksen, Finansministeriet, amtsrådsmedlem, vurderingsformand Johan Andersen, Bylderup Bov, direktør M. F. Schøler, Danfoss, Nordborg.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær P. Groth Bruun, Aabenraa.

Padborg Boghandel og Bogtrykkeri

H. L. Clément

Rødning Tømmerhandel

CHR. J. RAVN

Telefon (048) 4 11 49 . Telefon (048) 4 11 50

Dronningborg
mejetærskere



Frøs Herreds Sparekasse

i Rødning

Stiftet 1872

Telefon (048) 4 13 36

I Rødning handler man i

BRUGSEN^S SUPERMARKED

— dér får man dividende

Holst' Boghandel

Rødning . Telefon (048) 4 11 33

KUNST . PAPIR . FYLDEPENNE . KONTORARTIKLER

Møbelhuset »VESTA«

v. V. Andersson

Rødning . Telefon (048) 4 14 42

... det moderne bolighus

Stort udvalg i MØBLER - TÆPPER - SENGETØJ m. m.

Kreditinstitutioner

SØNDERJYLLANDS KREDITFORENING

Aastrupvej, Haderslev.

Direktion: S. Marcussen, H. Bayer, A. Hoyer.

Repræsentantskabet: Formand: Gårdejer J. Ravn, Simmersted, næstformand: Murermester Johs. Hansen, Haderslev, gårdejer Hans Lyck, Varnæs, gårdejer Hans Mattesen Boesen, Søndernæs, gårdejer Haakon Fink, Brændstrupgård, købmand Anton Hundevadt, Haderslev, gårdejer Laue Frederiksen, Sillerupgård, gårdejer Morten Holm, Halk, gårdejer Laurids Møller, Bovlund, ingeniør Jes Eegholm, Sønderborg, gårdejer Jakob Jørgensen, Brandsbøl, gårdejer Jens Ravn, Holm, gårdejer P. Heisel, Kassøgård, gårdcjer Asmus A. Lyck, Viboge, borgmester Erik Jessen, Aabenraa, bygmester P. Villadsen, Sønderborg, købmand Chr. Muusmann, Bylderup, gårdejer Niels Nielsen, Daler.

DEN VEST- OG SØNDERJYDSKE KREDITFORENING

Herningvej, Ringkøbing.

Direktion: Adm. direktør P. Valeur, Ringkøbing. Landbrugskyndige direktører: Gårdejer Jens Jensen, Sdr. Esp pr. Tim, og gårdejer Ejnar Nielsen Puggaard, Gredstedbro.

Formand for repræsentantskabet: Gårdejer Marius Bisgaard, L. Thoustrup, Mejrup pr. Holstebro.

Repræsentanter for Sønderjylland: Gårdejer Poul M. Matthiesen, Randerup pr. Ballum, gårdejer Poul H. Outzen, Ellum pr. Løgumkloster, og gårdejer Peder N. Pedersen, „Oxlundgård“, Harreby pr. Fole.

JYDSK GRUNDEJER-KREDITFORENING

Viborgvej 1, Herning.

Direktion: Arkitekt Orla Nielsen, adm. direktør: Advokat Jens H. Møller, arkitekt Kaj Halse, landsretssagfører H. Winther-Rasmussen.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Biehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg amt samt Haderslev amts østlige del.

Jørgen Brodersen, Bredebro, for Tønder amt og Haderslev amts vestlige del.

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet



LØGUMKLOSTER . Telefon 43518

Kontor i Bedsted Lø . Telefon 47137

Selvfølgelig slider 5 børn og 1 hund på et gulvtæppe,



men



Gram holder til sliddet. Takket være vægtige tæppefordele - gram for gram. Som gangbar slidstyrke, lang levetid. Og lynhurtig rengøring. Lækkert, blødt, lunt - dejligt at bo på! Masser af tæpper at vælge imellem: Rya, Axminster, vendetæpper - Colorit og Gram Elite væg-til-væg tæpper. Lægges De vægt på slidsikker kvalitet, skønhed og god økonomi - lægger De Gram på Deres gulve. Spørg efter Gram tæpper - grundlaget for moderne hjem!

NY JYDSKE KJØBSTAD-CREDITFORENING

Aaboulevard 69, Aarhus C.

Direktion: cand. jur. Svend Dal, exam. jur. J. Juul-Nielsen og bygningsingeniør Carl Kjergaard Petersen.

Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers.

Medlem af repræsentantskabet: Aabenraa og Haderslev: Direktør J. P. Skøtt, Haderslev. Tønder: Direktør, cand. jur. P. Hinrichsen, Tønder. Sønderborg: Købmand Jes Kleeberg, Sønderborg.

KØBSTADHYPOTEKFORENINGEN

(Jydsk Hypotekforening) Rådhuspladsen 3, Aarhus.

Direktion: Landsretssagfører Mogens Støyer (adm.) Arkitekt Tage Hansen, Skive. Landsretssagfører Olaf Smedegaard Andersen, Herning.

KREDITFORENINGEN AF EJERE AF MINDRE EJENDOMME PÅ LANDET I JYLLAND

Boulevarden 43, Aalborg.

Direktion: cand. jur. Bent Rasmussen, adm. direktør.

Medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Repræsentant Jørgen Petersen, Vesterbo, Blans pr. Avnbøl, muremester C. Henriksen, Fjordagervej 7, Haderslev.

LANEKASSEN FOR SØNDERJYLLAND

Administrative udvalg: Departementschef i Økonomiministeriet P. Bjørn Olsen (formand), kontorchef i Finansministeriet L. Frederiksen, R. af D.

Sekretær for udvalget: Ekspeditionssekretær H. Dyrskjøt, Finansministeriet. Administration: Finansministeriets 1. statsaktivkontor, Store Kongensgade 47, København K. Øvrige bestyrelse:

For Haderslev amt:

Sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødding, og medlem af Ligningsrådet Andreas Friis, Vonsbæk.

For Tønder amt: Skyldsrådsformand Chr. Hansen, Visby.

For Sønderborg og Aabenraa amter hhv.:

Amtsrådsmedlem Anders Schmidt, R. af D., Faurholm, Over Tandslet, og folketingsmand F. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

LANDEVÆRNET

Kontor: Tinglev.

Formand: Fhv. lærer J. Refslund Poulsen, Bjerndrup pr. Løgumkloster.

Næstformand: Gårdejer Math. Christiansen, Ll. Grøngård, Jejsing.

Sekretær: Gårdejer Karsten Th. Gregersen, Frøslev, Padborg.

Forretningsfører: Bankfuldmægtig Arne Jensen, Tinglev.

A/S **Gram Bank**

Tlf. (048) 2 16 21

Johs. Bordorffs
MASKINFORRETNING

v/ P. C. Nissen

Autoriseret Ford og Fordson traktor forhandler

SKODBORG J. . TELEFON 4 81 16

Skodborg Korn- og
Foderstofforretning A/s

Telefon (048) 4 81 09 & 4 81 04

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning

Skodborg og Omegns Spare- og Lånekasse

Stiftet 1884

Skodborg . Telefon (048) 4 81 06

Kontor i København

Garantikapital og reserver: ca. 900.000 kr.

Andels-Kartoffelmelsfabrikken
»Sønderjylland«

Toftlund

»Hotel Gram«

A. Lautrup

Tlf. (048) 2 14 22

Undervisning

HØJSKOLER OG LANDBRUGSSKOLER

Rødding Højskole, Rødding. Forstander Fog Pedersen.
Hoptrup Højskole, Hoptrup. Forstander Axel Nielsen.
Danebod Højskole, Fynshav, Als. Forstander Gunner Rasmussen.
Graasten Landbrugsskole. Forstander Karlskov Jensen.
Rønshoved Højskole, Rinkenæs. Forstander Hans Haarder.
Idrætshøjskolen i Sønderborg. Forstander Bent Brier.
Bibelhøjskolen, Løgumkloster. Forstander S. Jul Nielsen.

EFTERSKOLER

Agerskov Ungdomsskole, Agerskov. Forstander Agnete Tang.
Hoptrup Efterskole, Hoptrup. Forstander Axel Nielsen.
Vojens Ungdomsskole, Vojens. Forstander E. Hagelso.
Sommersted Ungdomsskole. Forstander M. Linderoth.
Nordborg Efterskole, Nordborg, Als. Forstander Boye Andersen.
Sundeved Ungdomsskole. Forstander Aage Rasmussen.
Rinkenæs Ungdomsskole. Forstander Georg Pristed.
Højer Ungdomsskole. Forstander M. Høier.
Luthersk Missionsforhunds Efterskole, Løgumkloster.
Forstander H. P. Mogensen.

HUSHOLDNINGSSKOLER

Als Husholdningsskole, Vollerup. Forstanderinde Johanne Hansen.
Graasten Husholdningsskole, Graasten. Forstanderinderne Olga Reppien og
Ebba Drewes.

ENHVER HUSMODERS ØNSKE

er at få vasket hos

CENTRALVASKERIET

LØGUMKLOSTER

HURTIGT . BEHAGELIGT . ØKONOMISK

De kender vognen - den kommer overalt!

Telefon 4 36 47

Bedre KAFFE næppe —
end den fra

JEPPE Telefon Toftlund 3 13 53

Toftlund Korn- og Foderstofforretning $\frac{1}{2}$

Telefon 3 15 46

Agerskov Sogns Spare- og Laanekasse

Telefon Agerskov 3 31 13

Thomas Bojsen

»Frem«

Branderup . Telefon 3 52 31

KOLONIAL

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING

Danske organisationer og institutioner i Sydslesvig

KGL. DANSK KONSULAT

Nørregravene 19, Flensborg, telf. (021) 2 33 05.
Generalkonsul: Professor, dr. phil. Troels Fink.
Vicekonsul: Holger Nyvang Knudsen.

DANSK GENERALSEKRETARIAT

Nørregade 76, Flensborg, „Flensborghus“, telf. (021) 78 21 - 78 22 - 78 29.
Generalsekretær Hans Ronald Jørgensen.
Kontorchef Lars Heinrich Schubert (telf. 78 22).
Afdelingsleder Lene Dørffler. Teater- og foredragsafdelingen (telf. 78 21).
Fuldmægtig Gertrud Reich. Regnskabsafdelingen (telf. 78 29).

DANSK KIRKE I SYDSLESVIG

Dansk Kirkekontor, Wrangelgade 14, Flensborg, telf. (021) 2 29 25.
Førstepræst: Provst H. Kvist, Wrangelgade 14, Flensborg, telf. (021) 2 75 65.
8 sekretærer, 26 præster, 58 menigheder, 96 prædikesteder.
Forretningsfører: Erik Matthiesen.

DANSK CENTRALBIBLIOTEK FOR SYDSLESVIG

Nørregade 59, Flensborg, telf. (021) 79 53. Overbibliotekar Torben Glahn.
Biblioteker i Slesvig og Husum. Derudover har Flensborg to filialer + en filial i alderdomshjemmet. I alt findes der 86 udlånssteder i hele Sydslesvig (bogbilvirksomhed), indbefattet filialerne i Harreslev, Frederiksstad og Tønning.
10 bibliotekarer (deraf 1 i Slesvig og 1 i Husum).
Bogbestand i alt: 140.758 (89.182 til voksne og 51.576 til børn).
1966/67 udlånt i alt: 149.653 bøger (59.155 til voksne og 90.498 til børn).

DANSK LÆRERFORENING FOR SYDSLESVIG

Formand: Skoleleder Jørgen Petersen, Ladelund, telf. 167.

FORENINGEN AF SYDSLESVIGS STUDERENDE (FSS)

Formand: Dieter Lenz.

Gør brug af de danske biblioteker i Sydslesvig

Dansk Centralbibliotek, Flensborg, Nørregade 59, tlf. 7953

Det danske bibliotek, Slesvig, Lollfuss 69, tlf. 2 42 63

Det danske bibliotek, Husum, Den danske skole, tlf. 3720

Samt 80 udlånssteder væsentlig i landsdelens danske skoler og sekretariater



Peter Henriksen

Aut. forhandler

DUCOLAKERERI

Toftlund . Telefon 3 11 22 (fl. linjer)



Godsk Hansen & Søn

MØBELFORRETNING

Toftlund . Telefon 310 33

CHR. JENSEN

v/ SØREN JENSEN

Grundlagt 1877

MANUFAKTUR . KONFEKTION

Toftlund . Telefon 3 13 37



v. Niels Hæg
Toftlund

Telefon 3 11 11 . 3 11 12

BUTIKSMONTAGE

for kolonial og manufaktur m.m.

BUTIKSINVENTAR

SYDSLESVIGSK FORENING (SSF)

Formand: Skoleleder Ernst Meyer, Medelby, telf. Medelby 383.

170 distrikter og afdelinger.

8 amter med hver 1 sekretariat og 1 sekretær.

Flensborg by:

Formand: Skoleleder Claudius Christiansen, Mørviggade 155a, Flensborg-Mørvig, telf. 3 71 71.

Sekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 2 47 66.

Sekretær: Hans Wolff.

Flensborg amt:

Formand: Skoleleder Chr. Lorenzen, Jaruplund danske Skole, telf. Flensborg 2 84 04.

Sekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 2 58 27.

Sekretær: Nis Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Skoleinspektør Jørgen Hentschel, Erdbeerenberg 34, Slesvig, telf. 3 29 91.

Sekretariat: Lolfod 69, Slesvig, telf. 2 38 88.

Sekretær: Magnus Bichel.

Egernførde amt:

Formand: Johs. Rönna, Meiningergade 21, Egernførde.

Sekretariat: H. C. Andersenvej 20, Egernførde, telf. 25 27.

Sekretær: Günter Dreller.

Rensborg nørreamt:

Formand: Kulhandler Johs. Petersen, Rosenvej 2, Bydelsdorf, telf. 34 17.

Sekretariat: „Amtmandsgården“, Portgade 4, Rensborg, telf. 33 76.

Sekretær: Peter Häbel.

Ejdersted amt:

Formand: Gårdejer Otto Andresen, Vollervik, telf. Garding 325.

Sekretariat: Joh. Adolf-Gade 22, Tønning, telf. 412.

Sekretær: Hans Heinrich Rage.

Husum amt:

Formand: Gårdejer Hans Perschke, Hatsted Mark, telf. Hatsted 252.

Sekretariat: Klaus Grothgade 47, Husum, telf. 25 27.

Sekretær: Wilhelm Müller.

Sydtønder amt:

Formand: Gårdejer Ludwig Hansen, Ellehoved, telf. Sønderlægum 897.

Sekretariat: Kokkedalervej 87, Læk, telf. Læk 845.

Sekretær: Willy Fries.

SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING (SSV)

Formand: Chefredaktør Karl Otto Meyer, Flensborg Avis, telf. 78 55.

Landssekretariat: Nørregade 76 III, Flensborg, telf. (021) 2 31 53.

Landssekretær: Paul Hertrampf.

Sekretær: Jacob Meyer.

JARUPLUND HØJSKOLE

Forstander: Niels Bøgh Andersen, Jaruplund, telf. Barderup 382.

**Hagelskade-Forsikrings-Foreningen
for Nordslesvig**

(Oprettet 1875, gensidig) . Reservekapital ca. 250.000 kr.

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene og
ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund, telefon 31343
(bedst mellem kl. 9—12. Efter kl. 17 ved telefon 31319)

Velklædt

så **Otto Frej**

Toftlund . Telefon 31258

SKRÆDDERMESTER . HERREEKVIPERING |

**A. H. Ullerup & Søn
Toftlund**

Kolonialafdelingen Tlf. 31233

Isenkramafdelingen Tlf. 31234

CARL TRUELSEN

v/ Peter Truelsen . Agerskov . Telefon 33303

KOLONIAL og ISENKRAM

DANSK SKOLEFORENING FOR SYDSLESVIG

Formand: Dr. med. Nic. Thorsen, Dalen 10, Flensborg, telf. (021) 2 26 32.
Skoledirektor, cand. mag. Chr. Thorup Nielsen, Riddergade 27, Flensborg,
telf. (021) 2 24 98.
Kontor: Riddergade 27, Flensborg, telf. (021) 74 55.

DANSK SUNDHEDSTJENESTE FOR SYDSLESVIG

Formand for sundhedsrådet og forretningsudvalget: Stadsskoleinspektør
Heinr. Fischer, Eckenergade 9, Flensborg, telf. (021) 2 38 43.
Kontor: Skovgade 45, Flensborg, telf. (021) 2 31 18.
Forretningsfører: Franz Wingender.
1 overlæge, 1 skolelæge, 1 skoletandlæge, 24 hjemmesygeplejersker, 5 sund-
hedsplejersker og 1 stationssygeplejerske.

DANSK MENIGHEDSPLEJE, FLENSBORG

Forstanderinde: Frk. Astrid Matthiesen, „Ansgar“, Toosbygade 7,
Flensborg, telf. (021) 2 58 39.

DANSK SYGEPLEJEFORENING, FLENSBORG

Formand: Kristiane Fischer, Eckenergade 9, Flensborg, telf. (021) 2 38 43.

GAMLES VÆRN

Formand: Fru Valborg Glahn, Nørregade 59, Flensborg, telf. (021) 2 45 18.

FÆLLESLANDBOFORENINGEN FOR SYDSLESVIG

Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, telf. Flensborg (021) 44 68.
Kontor: Foreløbig Jaruplund, telf. Flensborg (021) 2 45 66.
Landbrugskonsulent: Aage Sørensen.

1. *Landboforeningen for Flensborg og Omegn*
Formand: Gårdejer Søren Andresen, Hyllerup, telf. Barderup 877.
Konsulent: Aage Sørensen, Jaruplund Mark, telf. Flensborg (021) 2 45 66.
2. *Landboforeningen for Sydangel*
Formand: Gårdejer Detl. Lassen, Struxstrup, telf. Ælsby 250.
Konsulent: Christen Møller, Sønderbrarup, telf. 22 49.
3. *Landboforeningen for Gottorp amt*
Formand: Claus Buck, Christiansholm. Rensborg amt,
telf. Christiansholm 220.
Konsulent: Hans Chr. Paulsen, Sligade 40, Slesvig, telf. 2 34 45.
4. *Landboforeningen for Husum og Omegn*
Formand: Thomas Brodersen, Büttjebüll, post Sterdebüll,
telf. Bredsted 706.
Konsulent: Henning Jensen, Hatsted, telf. 213.
5. *Landboforeningen for Ejdersted*
Formand: Gårdejer Otto Andresen, Vollervik, telf. Garding 325.
Konsulent: Henning Jensen, Hatsted, telf. 213.
6. *Landboforeningen for Sydtonder amt (gest)*
Formand: Peter Andresen, Kalleshave pr. Læk, telf. Læk 427.
Konsulent: Harald Holm Jacobsen, Sdr. Løgum, telf. 306.
7. *Den nordfrisiske Landboforening (marsken)*
Formand: Gårdejer Carsten Boysen, Risum, telf. Nibøl 88 86.
Konsulent: Harald Holm Jacobsen, Sdr. Løgum, telf. 306.

Toftlund og Omegns Sparekasse

Telefon 3 13 38

Indskud modtages til forrentning

Indbetalingssteder: **Branderup og Arrild**

Anton Petersen

KORN . FODERSTOFFER . BRÆNDSEL

Toftlund . Telefon 3 10 36 (li. linjer)

M. Skov

FJERNSYN og RADIO

Telefon Toftlund 3 11 45

Toftlund Trælasthan

Lassen Schmidt

Aktieselskab

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS

Toftlund . Telefon 3 14 12

Chr. Tandrup

Urmager- og guldsmedeforretning

Toftlund . Telefon 3 13 42

SØNDERJYSK ARBEJDERFORENING (S.A.F.)

Formand: Heinz Homann, Højgade 15, Flensborg, telf. (021) 2 30 72.

HÅNDVÆRKETS FÆLLESREPRÆSENTATION I SYDSLESVIG

Formand: Ingeniør H. Weibel, Bryggerivej 14, Flensborg, telf. (021) 76 44.

Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. (021) 2 29 49.

Sekretær: Hellmut Tiedemann.

5 lokale håndværkerforeninger. 6 repræsentationer.

SYDSLESVIGSK ERHVERVSFOND

Formand for tilsynsrådet: Grosserer Hans Paulsen, Fritz Reutervej 8,

Flensborg, telf. (021) 77 11.

Kontor: Skibbroen 41, Flensborg, telf. (021) 2 66 21.

Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

FLENSBORG HANDELSKREDS

Formand: Grosserer B. Uldall.

Sekretariat: Mergenthalergade 8, Flensborg, telf. (021) 78 19.

UNION-BANK A/S

Storegade 2, Flensborg, telf. (021) 77 57.

Direktion: Christian Schütt. F. Pinn. Otto Christiansen.

SLESVIGSK KREDITFORENING

Formand for tilsynsrådet: Gårdejer Christian Mahler, Havrup Mark,
telf. Barderup 430.

Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. (021) 2 59 75.

Forretningsfører: Nis Hansen.

FLENSBORG AVIS

Storegade 83-85, Flensborg, telf. (021) 78 55.

Chefredaktør Karl Otto Meyer. Direktør Peter Jans.

SÜDSCHLESWIGSCHE HEIMAT-ZEITUNG

Storegade 83-85, Flensborg, telf. (021) 74 44.

Chefredaktør: Carl Hagens. Direktør Peter Jans.

Tag en flaske med hjem fra Sydslesvig

VINHANDLEREN »NEPTUN«

Flensborg

Nørregade 62

20 skridt fra »Flensborghus«

— OG SELVFØLGELIG TALER VI DANSK!



Tønder Kafferisteri

Tlf. 22317 . Tønder . Tlf. 22318

Tønder Andelsslagteri

Tønder . Telefon 22356 + 22357

J. N. JEFSEN

Storegade 5 - Telefon 22341

TØNDER

BØGER . PAPIR . KUNST

Alt i skøn- og faglitteratur

JOHS. THOMSENS EFTF.

Indeh. Peter Christensen

Tønder
Tlf. 21450
privat 21451

Trælast . Bygningsartikler
Støbegods

Kul . Brændselsolier

Altid gode, rene olier
fra eget elektrisk
tankanlæg

SYDSLESVIGS DANSKE UNGDOMSFORENINGER

Formand: Skoleleder Wilh. Klüver, Læk, telf. 403.

Dansk Ungdomssekretariat: Moltkegade 20a, Flensborg, telf. (021) 70 58.

Forretningsfører: Karl Kring.

82 enkeltforeninger og 10 ungdoms- og fritidshjem samt 28 „Ungdommens Dagligstuer“.

KFUM OG KFUK I SYDSLESVIG

Kredsformand: Pastor P. B. Kristiansen, Adelbykirkevej 34, Flensborg, telf. (021) 2 52 99.

Distriktssekretærer: KFUM: Povl Verner Hansen, Knuthgade 2, Flensborg, telf. (021) 2 65 87. KFUK: Frk. Inga Andersen, Arnæs, telf. Kappel 25 81. 12 foreninger og klubber.

DANSK PIGESPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Korpschef: Gymnasieoverlærer frk. Grethe Bierring, Riddergade 27, Flensborg, telf. (021) 2 27 76.
5 troppe og 4 flokke.

DANSK SPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Korpschef: Lærer Dirch Jørgensen, Husumgade 69, Slesvig.
5 troppe og 4 flokke.
Træningscenter: „Tydal“.

FRIVILLIGT DRENGEFORBUND I SYDSLESVIG

Distriktsleder: Skoleleder Arne Korsgaard Hou, Humtrup, Den danske Skole, telf. Sønderløgum 420.

Forbundssekretær: Lærer Knud Munksgaard, Ved Lachsbach 11, Flensborg. 10 kredse - 1 orkester i Flensborg. Dirigent: Viceskolinspektør Henning Nielsen, Ved Lachsbach 6, Flensborg, telf. (021) 2 37 86.
Sommerlejr ved Tarp („Trene-hytten“).

IDRÆTSHALLEN

Moltkegade 20c, Flensborg, telf. (021) 2 51 56. Inspektør: Børge Sørensen.

CHRISTIANSLYST

(Ungdomshjem). - Nottfeld pr. Sønderbrarup, telf. Sønderbrarup 22 29.
Forstander Sv. A. Jensen.

DANSK UNGDOMSHJEM

Nyværkgade 6, Slesvig, telf. 2 35 37 Bestyrerinde: Fru Gertrud Lempert.

ULDALL

Flensborg . Nørregade 100

VI
ER TIL
FOR
DEM



Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

Tønder afdeling

Vestergade 31 Telefon 2 21 22



AKSEL MICHELSEN

Telefon Tønder 2 11 11*

KUL og TRÆLAST, BYGNINGSARTIKLER, STØBEGODS
Formbrændselsfabrik - ORA brændselolier - Cementfabrik

TH. LAURSENs Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 . Tønder . Telefon 2 15 50

BOGTRYK . OFFSET . BOGBIND

Alfred Schmidt - Kongsmark

Telefon Røme 5 52 10

KOLONIAL . ISENKRAM . TEKSTILVARER

Kaffe i bedste kvaliteter . Fineste vine

TURISTVARER

Stort udvalg i vellagrede tobaksvarer

FORENINGEN NORDEN - SYDSLESVIG AFDELING

Formand: Pastor C. B. Karstoft, Harkielvej 2, Tarp.
Sekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. (021) 78 21.

SYDSLESVIGSKE FOLKEKOR

Formand: Skoleleder Børge Krebs Lange, Tarup danske skole,
telf. Flensborg (021) 2 20 88.
Kredsdirigent: Skoleleder Alfr. Sonne Jakobsen, Harreslevmark danske skole,
telf. Flensborg (021) 2 52 89.
Næstformand og vicedirigent: Adjunkt fru A. L. Jacobs, Nyhus,
telf. Flensborg (021) 2 50 54.

DE SYDSLESVIGSKE HUSMODERFORENINGER

Formand: Fru Line Mommsen, Knuthgade 2, Flensborg, telf. (021) 2 12 17.
Konsulent: (Vakant). - 18 lokalforeninger.

DEN SLESVIGSKE KVINDEFØRENING

Formand: Fru Anna Büchert, Husby, telf. 508.
Konsulent: Frk. Anna Fuglebjerg Eriksen, Thomasgade 18, Harreslevmark.
64 lokalforeninger.

DANSKSINDEDE SYDSLESVIGSKE KRIGSDELTAGERE

Formand: Assurandør Johs. Ankersen, Toosbygade 31, Flensborg,
telf. (021) 2 50 86.

FORIINING FOR NATIONALE FRASHE (Friserforeningen)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen, Risum, telf. Nibøl 88 86.
Sekretariat: Lindholm, telf. Nibøl 87 35. Sekretær: Alfred Boysen.

SYDSLESVIGS DANSKE KUNSTFORENING

Formand: Overlærer Harry Luesmann Jensen, Mathildegade 19, Flensborg,
telf. (021) 2 54 73.

CIMBRIA TØMMERHANDEL A/S

AABENRAA



- en central for byggematerialer

BAST . BAMBUS . PEDDIGRØR

Camping artikler

Stort udvalg i fiskeredskaber

JAPAN og CHINA MÅTTER



I nærheden af ZOB

UNION BANK

Aktieselskab

FLENSBORG

(Opr. 1875)

anbefaler sig med oprettelse af DM-konti, især for danske eksportører.- Mange handelsfirmaer benytter sig allerede af denne mulighed.

Rejsevaluta købes og sælges.

Alle bankforretninger udføres.

GRAASTEN ANDELSSLAGTERI

Telefon *51211

UDSALG I

GRAASTEN
Telefon 5 16 55

TINGLEV
Telefon 4 40 07

PADBORG
Telefon 7 33 03

